בית ילדים

ירחון לעניני חינוך, ספרות ומחשבה

גליון 179

הגליון שלפנינו מגוון הן בתוכנו והן בצורתו.

אולי נתחיל מן חצי הגראפי־חזותי. מגיס הגליון מוקדש לנושא שיש בו פיקאנטיות: „חטוא לים בכיפה", והמדובר — בכיפה ממש. בנוהג לחבוש כיפות שהשתרש אף בקרב שליטי העולם, היהודים להעדיף את מסורת היהדות ולכבד בזה את נוכחותם בטקסים יהודיים.

בפתח הגליון

אולם לצד רוב, היהודים מתנחשים למרי רשת הזדות ד' ראוים בכיפה מ־עין כפיה דתית. אולי היה מן הראוי שילמדו הם מהנויים כיצד יש לכבד את מסורת היהדות.

*

„ישראל מול ישמעאל — מבט מעמקי ה־היסטוריה" — זה שם מאמר מקיף על מלחמת יום הכיפורים בראי ההיסטוריה היהודית, המופיע בגליוננו.

רבות דובר ונכתב על מלחמת יום הכיפורים. אולם במבט לאחור, כאשר מתבוננים בעמקי ההיסטוריה של מורשת היהדות — יש למלחמה זו משמעות מיוחדת במינה. משמעות הקושרת את גורל עם ישראל בכל הדורות עם מצבנו אנו.

בהקשר למאמר זה, אנו מביאים בטור את הציור „וטהר לבנו לעבדך באמת", מעשה ידיו של הצייר הנודע שאול רשקין שהצטיין בחרוטת חמה לקישוטים בסגנון מסורתי.

*

„ישנו בנים לגבולם" — הבטחת זו נתנה לרחל אמנו כאשר קוננה על עם ישראל בהלכם לגלות. ואכן, זכיה בדורנו שתתגשם הבטחה אמיתית אין מסיקות כשמדובר בעם היהודי, כי עם זה, עם מלובד בנפש הוא ולכן לא חלים עליו עפר ארץ הקודש ולהשתופף בארץ חסדת אבות.

עד כמה מרגיז חדבר, שהיהודים הנאבקים למעלה מיובל שנים תחת שלל המשטר הקומוניסטי ומנותקים על־ידי מסך ברזל הספריד בינם לבין יתר חלקי האומה — חריפו ראש נגד שלטון הערביות ובמאוות יהודית יצאו, כתומה בצורה, בדרישה „שלח את עמי".

יהודים אלה יקדמים היסב שאם אמנם משן הברזל מפריד מלמעלה, אולם אם השרשים מלי מטה אין כל אפשרות להפריד והם מתוברים בקשר בל יותק לאחיהם שבכל העולם.

תחושה זו שייעה בידם להתייצב בגאון ובגוז מעבר מסה של המתרס תוך יזיעה ברורה שהעם היהודי בכל פזורותיו — עומד ליומינו — מירכתי ארץ.

*

בעידרה „מרביצי תתורה בדורנו" אנו מבני אים הבעם את קורות חייו של אחד מחשובי ראשי הישיבות בליטא — הגאון רבי פסח פרוסקין.

לישיבתו בקובנו נהרו תלמידים מכל קצות ליטא ואף מפולין וגאליציה הגיעו לשם כדי להתבשם מתורתו.

עם הריסת מרכזי התורה בסורת אירופה על־ידי האשמדאי הנאצי עלה הכורת גם על ישיבת קובנו.

*

בגליוננו שיטור מפרי עטו של הרב הירצל צ'יאלר מראשוני תלמידיו של הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין. הסיפור הוגיע ב„דגלנו" שיצא לאור בפולין בעריכת ר' אלכסנדר זושא פרידמן.

על חדשות החודש

אחד מגדולי מדעני־המדינה וידידי ישראל בעולם מכריז ומודיע: „אין מוצא אחר למדינת ישראל אלא להישען על אמונה באלקים!"

יתכן מאוד שכל המאורעות המעציבים והמסעירים, הפוקדים את הארץ הזאת בזמן האחרון, הלקח הנוקב והעיקרי שלהם הוא — כי „אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים".

המהפכה שחלה בישראל, בעקבות מלחמת יום הכיפורים כאשר לעיני כל התגנן לרסיסים אותו אליל־כסדרו של „כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", כאשר קהות חושים ועזרון מוחלט תקפו את מנהיגי המדינה לנוכח הכנותיהם והתכוננותם של צבאות ערב לפלישה־השנה בישראל — המהפכה זו הביאה עמה הרהורים נוגים לאלה שבמחנו בעוצמתו הכבירה של צהיל וביכולתו לעמוד כחומה בצורה נגד האויבים המקיפים אותנו.

פרופ' הנס מורגנאו מארה"ב, הנחשב לאחד המומחים הבינלאומיים במדעי המדינה רואיין על־ידי כתב „ידיעות אחרונות" בארה"ב אשר לא הרפה לנסח שאלה דראמטית ומסוצצת זו:

„שאלה: האם לדעתך תוכל ישראל להמשיך להתקיים?

אך לא מחזת מדיניות, בלתי צפויה ומסעירה היתה ומשובתו המרגיעה של מדען־המדינה בעל המעמד הבינלאומי:

„תשובה: רק אלקים יכול לדעת. חנחונים האמפיריים מצביעים נגד קיומה בעתיד של ישראל. אולם לפי כל אמות־המידה הפוליטיות המקובלות, העולם חייב היה להיות כיום ריק מיהודים. כאן עליך לאמץ גישה לא אמפירית. עצם המשך קיומה של המדינה היהודית הוא נס. הוא בודאי עומד בסתירה לכל העקרונות הסוציולוגיים".

כך דואה פרופ' מורגנאו את עצם קיומה של ישראל. בסתירה לכל הנסקרנות הסוציולוגיים בעולם. בלומר לפי כל הנתונים הפוליטיים עליפי כל הלקחים ההיסטוריים מן העבר אין שום אפשרות להבין כיצד מתקיימת מדינת ישראל ואם כן מה הן המסקנות שאליהן מגיע פרופ' מורגנאו:

„משום כך, כשמדברים במונחים אמפיריים, יש לענות בשלילה על השאלה — האם תוסיף ישראל להתקיים, אלא שתשובות אמפיריות אינן מספיקות. כשהמדובר בעם היהודי, אז בנבואת המציאות".

ובכל זאת דווקא אלה האחראים הראשיים ל„מחדל" לא למדו כלום ומעמידים את עצמם לצחוק קבל עם ועולם

אלה הן המסקנות אליהן מגיע הפרופ' המכסכן לניתוחים פוליטיים. כי לפרות העובדה שאין אפשרות קיום לכאורה בין שבעים המאבים המקיפים אותה וחוזמים להכחידה — אולם „תשובות אמפיריות אינן מספיקות כשמדובר בעם היהודי" כי עם זה, עם מלובד בנפש הוא ולכן לא חלים עליו אותם העקרונות הקרויים „אמפיריים", כלומר הביוגיים. ישנה תוצאה מגיסיים מדעיים.

ומה מעציב הדבר, ועד מה נצבט הלב, כאשר מר משה דיין מי שהיה סר המבחון ביום מלחמת יום הכיפורים וראה עין בעין את הסכנות האיומות שלפניהם עמדה המדינה — מצד אחד, ואת יכולת ה' שבמחנה מהוכן — מאידך, ניצב לפני קהל רבבות בהפגנה הענקית נגד הוזמנה אש"פ לארים ומעל במה זו מכריז:

„אין לישראל לפסוק על מישהו, אלא על בוחריו".

ואכן התגובה החולמת על דברי מר דיין באה מפי נציג אגודת ישראל בארה"ב הרב משה שרר שיצא חוצץ כנגדו בהצהרת־מחאה עזה ורבת רושם:

„אנו מצטערים שדיין כבר שכח לקח מלחמת יום הכיפורים שהוכיחה שאין לנו לפסוק על מהמחינו. האיליוזיה של „כוחי ועוצם ידי" משמה הרגל ודיין היה יכול לחרוט להזכרת אחדותו של העם היהודי אילו היה מודה שעם כל הסתדלויותינו למען בטחונה של המדינה אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים".

ואמנם, לסגירת לבנו, בסוקם. „הרוח להזכרת אחדותו של העם היהודי" העדיף מר דיין להמשיך בסיטמה המדומה של „כוחי ועוצם ידי" מבלי להבחין בהוצאות ההרסניות שהכרה מעין זו גרמה בחרבה. הרב שרר מסיים באמרו:

„בנוגע המדינה דקוקים עוד להיגון יהודי להבין שבטחונה של המדינה תלויה בחסדי ה' שהוא עוד ישראל ונגאלה".

אוי ואבוי לו למוסד בינלאומי כארגון האו"ם שרוצחים תופסים בו מקום מרכזי

הפגנה רבתי זו, שיזמה אגודת ישראל לא ראתה דוגמתה. נעדה להביע את שאט־נפשה של האומה הישראלית נוכח הוחלטת האו"ם להכיר בארגון לשחרור פלשתין (אש"פ) כמייצג העם הפלשתינאי ואף להזמינו לדיוני העצרת.

ארגון מרצחים זה, הדוגל כפדיונות של חבלה, אלימות, שפיכת־דמים, עקירה והשמדת של כל מי שבעם ישראל יכונה, מעולל עד יונק, פגיר עד איש שיבה — ארגון זה קיבל הזכות לדבריו הנפשעים מאת האו"ם שבשער הכניסה אליו מתנוסס הפסוק: „וכתתו חרבותם לאתים... לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". חבורה המרשעים האכזריים המתפארת בזרע נשים וילדים ב„מעלות" וב„קרית שמונה". הפעולות מחבלים כדי לפגוע בסוסים על נוסעיהם — הם הם שילמדו את מדיניות העולם כיצד „לא ישא גוי אל גוי חרב" הארץ „לא ילמדו עוד מלחמה"...

בדור שהערבים ועוזריהם הקומוניסטים לא יסתפקו אף בזאת כי מגמתם העיקרית היא לגשל לגמרי את ישראל מחברותה במשפחת העמים. וכך מתחדשת הוחלטת תנורת הברירות מסביב לעם ישראל והערבה לא הסתייעה בזה.

אכן, לנוכח עינינו מתאשרת ומתאמתת נבואתו של „הן עם לבדד ישכון" — ובגויים לא יתחשב". ואם אמנם מתקיימת נבואתו של „הן עם לבדד ישכון" הרי שעלינו להמתין באמונה שלימה לנבואתו האחרונה: „הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה"...

בעיות הזמן באספקלרית הנצח

כנגד הנחשולים להרוס את יסודות האמונה

רבי אהרן קוטלר קלצק—לייקוואוד

(א)

הרבה רוחות רעות ונחשולים עומדים בזמננו לבלוע ולהרוס את יסודות האמונה. ואלה בעיקרם מתוך תורניות התשוקה והרדיפה המהרגית הכלתי־מוגבלו. ויש מהם הקשרים בהתקפות מוטעות על אורות ההפתחות ידענות האדם, וביותר על־ידי הטקפה מוטעית ביחס למאורעות כלל־ישראל בתקופה זו.

רק על־ידי אור התורה ופקחות העינים אפשר לר־אות את הדבר ם באורם הנכון — וביותר לראים זאת כיצד רמז לנו מראש כל מה שיתרחש עם כלל־ישר־אל במשך הדורות ונתקיים הכל בדיוק פסליא. בסדר שנתנה התורה ופ־רשו זאת חז"ל להסברה כל המאורעות, ועיין בפירוש הרמב"ן על התורה (סוף פרשת האזינו):

כל הנהרדים והפסקופים מתנפצים אל הסלע האיתן של התורה הברורה בתורה ובדברי חכמים. וכל הקביעות והתמיהות נהפכות להוכחות עצומות באמיתיות תורה מן השמים.

ככל קדות דברי ימינו שנאמרו לנו מראש בתורתנו הקדושה ונתפרשו על־ידי החכמים. גם ענין זה מפורש במקומות אין מספר בתורה ובחז"ל ומהם בתורת הנביים בתנ"ך: פרשה בחוקותי: „אם בחוקותי תלכו" — „ותהיו עמלים בתורה"! ומהצד השני — „אם לא תשמעו לי" להיות עמלים בתורה. והתחלה של החסרון היא — בחסרון העמלות בתורה. ועיין בפירוש רש"י למקום זה:

„הוו עמלים בתורה על־מנת לשמור ולקיים" כמו שנאמר: „ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם" (דברים ה' ל').

והתורה — היא נשמת־חיים של עם ישראל בטעל ממש והיא היא מסרת־קיומו ותבליטו והעודהו בעולם. ממילא מובן שקיומו תלוי בהתקשרות לתורה ולימודה, ידוע, כי עם התרוסקות לימוד ההורה במדינות שונות הרוויפו עמודי קיומו של עם ישראל בטלל, כי לאו־לאם יבוז הטענן שממנו יניקת הרוות לקיום התורה ושמירת המצות. כך הלכו נחלשו הקשרים לקטור ולמרכז הרוח. עד שהגיעו לסטיגה ולהתבוללות. רחמנא ליצלן.

וגם זאת יש לדעת, כי מה שיחידים או קבוצות שאינם שומרי־תורה נמצא אצלם איזה קשר לעם ישראל — הוא רק על־ידי זה שיש עוד תורה בישראל ויש־נם שמלים בתורה אשר מזה תוצאות הים גם לאחרים הרחוקים מהלב, ולפעמים ישנה גם ירושה של מדות והנטות על־ידי הקשר לתורה של הדורות הקדמונים. וכל זה בריר ומאומת בקרות עם ישראל במהלך הדורות.

קיום התורה בישראל תלוי במציאותם של חכמי־תורה אמיתיים — אשר הם המוסרים אותה מדור לדור והמוסדים על מקוריותה ובורותה הבלתי־מזויפת. באין חכמי התורה יש המתחילים „להמציד את התורה על דעת עצמם" לזייף את רוחה וגם את עצם מהותה. מתוהלה בשינוי ואחר כך גם במהיר. באין לומדים מתוחכמים — חסרים לכלל־ישראל מרביצי התורה המסיגים את שלשלת המסורה מדור־לדור ומחברים גם המתנגים לדור הנתיב ברוח התורה. בסתרתה ובשלמותה. רח נוצע לכל דרגה של הינוך לתורה. אשר המסרה היא להשרישה בלבות הבאים.

דרוך היחידה להנמדה גדולי־התורה והלמידי־חכמים אמיתיים הוא רק על־ידי התמסרות מלאה לתורה. ברמון כל כוחות הרצון וכל הכשרונות. ואכן מה שראינו גם בדורות האחרונים, כי רק באופן זה היתה עליתם ותגדלותם בכל גדולי ישראל. ואילו בדורות הראשונים כמלאכים", שלבם היה מחוזק. הגיעו מפני שעיי התורה מתמלא הנפש ונעשה ממש מחודש בנפש יתירה שהנפש בכחה להתרחב ולהתמלא ולקבל יותר, וכמו בגידול הגוף של קטן דמתוסף ממש כן הוא בענין התורה והמצות. כי גם השלמה המצות בבחינה אחת אינם רק פעולות המשפיעות עליו מחוצה לו, אלא מהוים ממש מציאות הנפש ולכי מלא מחזיק שנתוסף חיות חדשה ובית מיבול חדש לקבל יותר ויותר. ולהיפך כלי ריקן אינו מחזיק מפני שנתקטנה הנפש ונתמעטה והרי הוא כמציאות שנתייבשה ומתמעטת האפשרות לקבל.

והרמב"ם כתב (פ"ג מהלי ת"ת) לפיכך מי שרוצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהם בשינה ואכילה ושיחה וכיוצא בהן אלא בה"ת ודברי חכמה. והנה בכפה מקומות כינו הז"ל מרוריות התורה בשם כתר כמ"ש שכתרך גדול מכתרם (אבות פ"ו פ"ה). ודישומש בתנא חלף (שם פ"א מ"ג) ובמעשה דר' מרטון (נדרים סב. א). וצריך להבין מהו הנדר של הכתר, גם מה שהחמיר הרמב"ם ולא יאבד אפילו אחד מהם. הרי מובן ש־צריך לשקוד ולעמול הרבה והרי אין לזה שיעור [וגם פ"ם לא יאבד וכו' ושינה ושיחה ואכילה וכו' הלא גם אם יכסל עיי עניני מצות הדור דומה ג"כ יהסר לו ברכיות כתר תורה]. ונראה דכתר הרי הוא הכלית כבוד האמיתי שהכבוד בעתיד הרי הוא כבוד מרמה ומזויף וכמ"ש ז"ל אין כבוד אלא תורה (שם פ"ו מ"ג).

וזהו גם הטעם בהמדרש שמקבלים בצמאון כאילו לא שמעו מעם מים מימיהם. הגיעו מצד שבגדול התשוקה והאהבה לקבל. נכסל בזה האור הנפשי בכ־מה וכמה לאין שיעור. וכמו שהחסרון של שעולה אות מעפיר הרבה בכל הפעולות שעושה. מצד מרי עוט הצל של העבודה. כן להיפך השמחה והתשובה הגדולה מגדילים ומשביבים כל פעולה. והצמאון לשמה הוא מעלה עליונה בכל הפעולות.

(ב)

וכן הוא הענין בנוגע לרוח התורה והאמונה ביסודותיה. שהתעסקות בתורה מאירה העינים בבהירות האמונה בתורה שבכתב ושבעל־פה וב־אמת הנמים חכמי הגלמוד והקדמונים ועל זה נפתח לנו פתח להשקיף על מאורעות העולם. לאור התורה הקדושה. מזה ברור כי הטעל בתורה ויגיעתה הם הנאמי חזעיבה גם לשלימות האמונה והכרתה.

בדור זה אחרי החורבן באירופה. שנהרסו מרכזי התורה ונמצא העולם ממם — הוטל הפקיד הגשנב לבנות הנהרסות ולטעות הנשמה. להקים מבצרים לתורה ולירא"שמים וליצור אווירה של התמסרות לתורה ואמונה בקדושתה ונצחיותה. מבלי להתעסק בשום דברים צדדיים והיצונים. שרק באווירה זו אפשר לגדל דור של תלמידי־חכמים שלמים בתו־רתם ובחומם.

ובדור השם שזכינו בעיתה האפשרית לפי התנאים להחזיר העטרה לישנה ולהקים עולה של תורה ושבני הלומדים ובגדולי־הבסרון מבין בעיני בני־התורה נהרים לישיבה לקבל השפעה של תורה ויראת־שמים ולומדים בהתמדה רבה ביגיעה ועצל. בהתלהבות ובמסירה. מבלי להתחשב עם קושי המצב והענינים החיצוניים.

— יתברכו כל המשתתפים בברכה הנתונה כתר נריזים לכל המקיימים את ברית התורה לישראל: „ברוך אשר יקים את התורה הזאת".

מתוך קריאה שפרסם הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל לקראת בנין בית־מדרש חדש למען בית מדרש נהדר בלייקוואוד.

אגרת מניו-יורק

מאת ש.ג. יוסיפון

ושינגטון מביטה למוסקבה: היבוצע הסכם העליה?

מדינת ישראל היא אמנם מעצמה — אך בעיקר „בעשיית חדשות" ובאספקת כותרות לעתונות

בחוגי אר"ם מתחלכת בדיחה פוליטית, שזו לא סתם בדיחה חריפה, רק בבואה („מראה" בלע"ז) של המציאות הבינלאומית בזמן הזה.

שני דיפלומאטים, ישראלי וערבי פתון (אם זה בכלל נמצא עוד כיום „ערבים מתונים") נפגשים ליד שולחן אחד במזנון הגדול של או"ם.

— תצוכו את „חסביך הגדולות" — אומר הישראלי כאם הערבי אל היישראלי — השבתם שיש לכם „מעצמה עולמית" ופסה ישראל, ועכשיו נתגלתה האמת, שמדינות ערב מחזיקות בידיהן את השלטון בעולם, כי יש לנו „מקורות האנרגיה" לחמם ולחי פעיל את כל התעשייה, התחבורה, התנועה האווירית, וכל דבר!

— ואני אוכיח לך שאתם, הערבים, מרים כש־אתם מנפחים את בחיכם מעבר לכל מידה — השיב הדיפלומאט. — נכון שיש לכם הון נפט ובעד ה־נפט אתם מחזיקים מן העולם מיל־ארדים של דולרים לאין שיעור. אבל לא כל דבר אפשר לקנות בכסף, אפילו במיליארדים. ואראה לך דוגמה משכנעת. מכון־כסף אמריקאי ערך לאחרונה עיקוב אחרי ה־כותרות בעתונות העולמית. ומה הבהיר? כי מדינת ישראל תופסת את המקום השלישי בין מעצמות־התבל, מבחינת „שפע הדרשות"! רק אמריקה וברוסיה מקיימות את ישראל בשכיחות „הכותרות", ואתם כל מדינות־ערב יחד, נמצאים במקום רחוק הרבה לפניה...

כל הקורא את העתונות באמריקה יודע שאין בבדיחה הזאת שום הגזמה. בכמה שאין „חד־שוח" יותר הומוגנית ובראיקות מבחינה בינלאומית כללית מאשר פגישת־הסיכמה שהיא פורד עם „המזכיר" ברז'נייב בוולאדיבוסטוק. וזה בשוח, ש־הנושאים שמדובר בהם בוודיית־סיכמה, צריך לסוג אל המדורים „אמריקה" וכן „רוסיה". אבל הבק־במה שמתרחש מאחורי הקלעים של המדיניות ה־עולמית ושל המשא־ומתן המדיני בין וואשינגטון ו־בין מוסקבה יוזכה מיד, שגם פה „יד ישראל באמ־צע" — ובשיחות המשאות חללה. שחיתום שלהם הוא קיסינגר, יקרמיד זמן לא מועט לבדיקת „הש־אלה היהודית" ברוסיה...

הסנאטור ג'קסון אינו לוחם רק למען „הענין היהודי" אלא למען אמריקה — וזה דווקא טוב ליהודים

ברור, שכאשר מזכירים את הנושא הזה — גורל היהודים ברוסיה — מוכרחים לצרף לזה את שכו של הסנאטור האמריקאי הנרי ג'קסון. אין צורך לחרבות פרטים מן הביוגראפיה של הסנאטור ג'ק־סון. הכל יודעים, שהוא גוי מבטן ומלידה, כן של מהגרים גרמניים. מראשי הסנאטורים של המפלגה הדמוקראטית באמריקה, ושהוא נחשב כמועמד בעל סיכוים רציניים לבחירות לנשיאות בארצות הברית. שתחקיימנה בעוד כשנתיים. ויודע־דון מס־ביריים, שמאבק־הבחירות לנשיא הבא התחילו כבר מזמן רב...

גם חלקו בהפלאת הבעיה היהודית ברוסיה כעניין חמוד ביותר בשביל מדיניות־חוץ של אמריקה ידוע הוא. כי על שמו נקרא „תיקון ג'קסון" הסנאטור, שקיבל בשעתו רוב החתימות של חברי הסינאט ה־קונגרס בוואשינגטון, ושהבליטו היוה להתנות את הסכמי עדיפות המהר עם רוסיה מבחינת בהמש־חת הקלות מרוסיקת־לבו לטען היהודים שרוצים לעזוב את רוסיה ולעלות לישראל.

כולם יודעים על מלחמתו הנמשכת של הסנאטור ג'קסון שלא לוותר בנסדה רגישה זו. גם לא לקי־

„שלח את עמי" — שיומה זו מתנוסשת בכל התכנות הבלתי־פוסקות באמריקה למען הבטחת זכות־היציאה מרוסיה ו„הסכם ג'קסון" נחשב כחישנ רציני בכיוון זה

סינגר שר־החוץ ממוצא יהודי, שהנו „פלים יהודי" בכבודו ובעצמו. כל מה שהעריה קיסינגר להתנגד לג'קסון ולהוכיח לו שבדיקות פוסביות כגון זו מרר סיה אך תקשה על מצב היהודים ויזחר שיב להשמ־פש כלפי מוסקבה בדרכים של „דיפלומאטיה חשאית" — לא הצליח להזיז את ג'קסון מעמדתו העקרונית הנועזת. אולם רבים אינם יודעים מה בעצם מפגיל את הסנאטור ג'קסון? האם כל מה שהוא עושה זה רק מתוך דאגה ליהודים ומתוך שאיפה למצוא חן בעיני המבחרים היהודיים, שהא אולי יהיה יקוק להם כיבוד שנחיים?

כדי לקבל הסבר נכון בשאלה זו פניתי אל אחד „המומחים היהודיים" כמשרדו הפוליטי של הסנאטור ג'קסון בוואשינגטון, ושוחחתי לציון, שהיהודי ה־צעיר, איש „יחסי ציבור" (פאבליק ריליישנס) ויה גלו־ילב בחלק ונתן לי ההבהרות משכנעות בנושא זה, שחשוב לתעתיק אותן בהמציתן.

— בענין המאבק להבטחת זכויות־עליה של יהו־די רוסיה, פעל הסנאטור ג'קסון לאו־דווקא כיידיד של היהודים אלא בראש וראשונה כמדינאי נאמן של אדצות־הברית — הדברים בטפורים עוזרו היהודי של הסנאטור — זה לא מוריד אף בטעם שאהדתו הנלהבת של ג'קסון לענינים יהודיים. וכאן מתבקשת מסקנה הפוכה. דווקא משום שג'קסון משרטנע בטאה אהוו שיש הזדהות מלאה של האינטרס היהודי עם האינטרסים החיוניים של אמריקה, בגלל כך הוא שלם עם מצפונו בתור אמריקאי והוא מוכן להילחם עבור „הענין היהודי". גם בשעה שכמה „מנהיגים יהודיים" לא הרגישו את עצמם נוח ביותר ללחוץ בנקודה זו על הנשיא ניקסון לשעבר או על הנשיא פורד כיום.

— הנקודות („הפרינציפ") של הסנאטור ג'קסון ביחס למשא־ומתן או פשרה מבוהרת עם מוסקבה הם ברורים לכל. מבחינה הטקטית עומד ג'קסון קרוב לאינדי־הפעלים (לייבור) באמריקה ובגלל זאת הוא נחשב כמתנגד חריף של הקומוניזם העול־מי. לא זו בלבד שהוא אינו אוהד את רוסיה הפר־ביטיות, אלא שאינו נוהג גם איפוח רב בכל הבטחתה ובכל הנעשה מעבר ראשי הקרמלין. מצד שני ג'קסון נחשב כמדינאי מסוכה, מעשי וריאליסטי. שאינו „הוה הלומות בהקיר". הוא מעריך בדיוק את עוצ־מת כוחה הצבאי של רוסיה, ובראיה אכזרית זו ער־לה הוא על מדינאים רבים באמריקה. שהם יודעים בהוד „יונים" הוא נחשב בתור „ניץ". הוא אינו מולול במוסקבה, ודואה בה אויב מסוכן ביותר. והוא שואף להסכם של פשרה. משום שהוא יודע את מעבלותיה של אמריקה. את גישתו למוסקבה אפשר לנסח בצורת הכלל „כבדוהו והשדהו" ג'קסון מוכן גם להכיר זכויות־יתר וכל „השבות" לרוסיה. אבל הכל על־פי הערכון של „קח ותן", והוא דורש מחיר יקר תמורת זכויות יקרות. וזה בעיניו הענין האמרי־קאי הטיחוד בהשגת הבטחות מסוסקבה בבציעה עדי־נה כזו של עלית יהודים לישראל...

אבקש להבהיר קצת יותר השקפה פוליטית זו — הערתי.

— בדיוק. זו אבל הסנאטור ג'קסון השקפה פוליטית יותר מאשר הומאנית (אנרשית) — הכרית המומחה היהודי — הסנאטור יודע טוב מאוד מה שפרגיו את ברז'נייב במוסקבה, ובוודי בהחלט שאם הוא, הסנאטור, ישמיע הצהרה כזו בוואשינגטון, שראשי הקרמלין נאלצים להתחשב בדעת־הקהל באמריקה ובהשקפותיהם של חברי הסינאט והקונגרס, זה בטוח לא יגיעם לראשי הקרמלין. וזה יפגע ביוקרתם. אך ג'קסון עושה זאת בהכרה ברורה, לטען ידעו מנהיגי הקומוניזם כי הם אינם מוכנים להתחשב במה שאומרת וחושבת אמריקה — כי אז לא כראי לאמריקה להתאמץ ולעזור לרוסיה בשעת המצוקה שלה. להקל עליה באספקת לחם למאות מיליוני אזרחי רוסיה וזאת על־ידי קביעת מחיר מחל ובאשראי תמורת משלוחי הטיטה האמריקאית.

— בקיצור ניתן לנסח זאת במלים פסורות — מיכם את ההבהרותיו עזרו של ג'קסון מאחר שהס־נאטור גילה שעניין עליית היהודים מרוסיה מהווה „נקודת ההתלכדות" לשלישי הקרמלין. הוא החליט לנצל נקודת חולשה זו עד הסוף. ואמת שמתיים: אז שהסכם המהר עם אמריקה שוחה בעיני רוסיה „קרבן" זה. — אז יש הגיון והצדקה ללכת לקראת רוסיה ולקרות לפחות מסנה סחרות נוספת בענין הנבלת הנשק האטומי ומדומה; או שמוסקבה אינה מוכנה לשלם מחיר רציני כזה והיא מחפשת רק אמצעי של מלחמה־חוסם כרפיה. אשר עד כה לא עלה על הדעת. שיהנו דבר כזה במסטר־הדיכוי של רוסיה. בנוסף לכך נתרפשו דווקא הסטודנטים מהתמקיד החסוב שמילא בגרעינר יהודי במוסקבה, כלנינגראד, בריגה וביתר דיכוי היהודים בברית־המועצות בתנועת־הפריה כנגד הפצמה הקומוניס־טית העולמית.

—קשה להמחיש זאת ברוק — אמר האיש ה־מעיל בתנועת־המחאה אבל אנו פה באמריקה חשנו שנעיתים כמוכו. וזה גם מסתנים הנוקדים על ליהודיהם באוניברסיטאות הגדולות של רוסיה. מאותתים אלינו ומודיעים אותנו: „הביטו וראו! אנו נלחמים למען החוסם האנושי. למען כבוד האדם! אנו, יהודים צעירים, מעוניים לעשות מה שלא העינו עד עכשיו, שום נוגע ברוסיה. אנו מצד־יים להתמרד כנגד הקומוניזם הרודני והתוקפני! ואנו יחד עם זאת גם יהודים! מבטר־הדיכוי הקומוניסטי עושה הכל לעקור מלבנו כל זיק יהודי. ואנו דווקא נמסכים אל היהדות. אנו שואפים לחיות ביהודיים!... שיחדו־נלים סכנה קלמנו פה באמריקה התפשטה בכל יום ויום. כובני המתנה האמריקאית ברוסיה. הישמו כל הסנים אותה „חומר סיקאנטי". שיוכית שאין לדכות כלל את הדת ושיש הקמת הרות הדתם אף בצינוק־הענק של ברית המועצות. וזה מוכן. שהכתבים קמצו מסם על כל ידיעה וכל בשורה של „יהודים גאים ולוחמים" הערכים הנגנות סול שערי הקרמלין. ומם פרסום הידיעות בצתונות האמריקאית נחזרנו אנו, תנועת המחאה של הסטודנטים, שהרגשנו שמפתחה לפניו מערכה פעילה! גם למען כבוד האדם וגם למען הכבוד היהודי.

— אין לנו ספק, שהפקידנו לא נפחים — סיכם אמיתה של מלחמה־חוסם כרפיה. אשר עד כה לא עלה על הדעת. שיהנו דבר כזה במסטר־הדיכוי של רוסיה. בנוסף לכך נתרפשו דווקא הסטודנטים מהתמקיד החסוב שמילא בגרעינר יהודי במוסקבה, כלנינגראד, בריגה וביתר דיכוי היהודים בברית־המועצות בתנועת־הפריה כנגד הפצמה הקומוניס־טית העולמית.

אחד מסימני ההתאוששות הרוחנית אצל יהדות אמריקה — הסטודנטים בראש המערכה לזכויות היהודים ברוסיה

בסכמנו את המשמעות הפוליטית הכללית של התבריעות להכיר בזכויות יהודי רוסיה — מן הצדק להוסיף, שאם הבעיה היהודית בברית־המועצות „קמצה אל הבותרות" זו לא רק זכותו של סנטור ג'קסון ותומכיו בסינאט הקונגרס, משום שלמען העלאת נושא זה בציבוריות האמריקאית השפיעה בהרבה תנועת־המחאה של הסטודנטים היהודיים, אשר מצאה פה כר־פעולה עצום והסטודנטים הם שהגי־ליחו בשורה של פעולות (ולאו־דווקא „טרוריס־טיות") להמשיך את גורל היהודים ברוסיה על מדרייוסה של דעת־הקהל באמריקה.

מזה שנים אחדות קרסה תנועה עממית של מטר דעמים יהודים באמריקה (וצריך להודות, שהמדובר מעל לכל בסטודנטים דתיים, חובשי־כיפות, שהוטפתם ניכרת בכל מקום ולעת כל הפגנה), המוקדשת במיוחד לענין זה של מצב היהודים ברוסיה וסטודנטים אלה הסכו זאת לתנועת־מחאה מוהקת. עם הרבה לחם. הרבה הסמרות, וגם הרבה הענה דעקיבנות. וה־עובדה היא, שקבוצות הסטודנטים מסכו אמריחם הנעים נרהבים מן „הסימסד ויהודי" (אסמבלי־הפנס), והם הסטודנטים, היוו את חיל־המחץ בכל הארגונים למען יהודי רוסיה. הפעילים לאחרונה בכל מרכזי הסיפצה היהודית באמריקה.

מעצה היא להניח, שתנועת־המחאה של הסטודנטים תושבת שהיא הגיעה את מטרותיה עם פרסום ההודעות על ההסכם שהושג בין הסנאטור ג'קסון עם הנשיא פורד. בהתערבותו של הנבריר הטרבייטי בוואשינגטון, דובריגין.

בפגישתי עם אחד מראשי הפעילים של הסטודנ־טים למען יהודי רוסיה נזכחתי שנהמוד הדבר והם עדיים כעת לכל ההתפתחות במוסקבה בחזית העליה והם אף הגבירו את הקשרים החשאיים שלהם עם גורמים מסוימים ברוסיה, על מנת לבחון באורה שוטף, אם הפליטים במוסקבה פועלים ברוח „ההס־מס" שהושג ומקילים על תנועת העליה.

— התנועה שלנו חיכתה שוחרים די עמוקים בחוגי הסטודנטים היהודים באמריקה — דיווח לי איש שיחי — ויתכן שמתוך מבט לאחור צריך לקבוע, שהמאבק היהודי, או מה שיותר נכון לומר: הסרב היהודי ברוסיה, הציל מבחינה לאומית חוגים נרחבים מבין הנוער היהודי באמריקה. המתרכז בין כתלי האוניברסיטאות. זה היה לעת אופנת־הטיא של „השטאל תחרש" באמריקה. שסחף ולכד בריסתו המוני סטודנטים ממוצא יהודי.

— זה יודע שיהודי נלחם במיוחד להילחם כנגד כל עול. הסטודנטים היהודים התייצבו הפיד „על הבאריקאדות" למען הצדק ולמען זכויות האדם. ידוע הדבר, באיזו מידה סטודנטים יהודים נלחמו לצדם של הכושים. עד שיום אחד קמה תנועה מסיבית אנטישמית בשם „הכות השחור" (בלק פאוור) והיא פשוט ירקה בפניהם של אלה היהודים שנלחמו כל השנים למען זכויות הכושים... חוץ זה הכזיב בהרבה את הנוער היהודי הראדיקאלי. אבל הסר היה איזה „תוכן מסמ" שיכניס רוח חדשה. רוח לוחמת בחוגי הסטודנטים היהודים. ואז עמה על הפרק הבעיה היהודית ברוסיה. אשר הסטודנטים נמשכו דווקא אל הצד הומאני (האנרשי) שבה. יותר מאשר אל הצד הפוליטי.

— ויש לציין, שכמה נקודות־משיכה נתרכזו בתנועת־מחאה זו. פעל לכל התרשמו הסטודנטים מנלוזי הנבואה האנרשית אצל לוחמי־שוחרי ליהודי רוסיה. כל ההפגנות, שביחתו־הרעב. המשפטים האנטישמיים. כל התיאורים על המתתרת היהודית ברוסיה. — כל זה הלוהב הדרמיון הלוחים את לסדר „הסכמים סדיים" סבלי שזה יוודע בציבור — כי אז. אין סיכוי להשיג הסורה הוגנת ושוויתרערך בכל הסכמי המשרה עם רוסיה הסובייטית. וכל המשחק על פגישות הפיסגה זה רק אחרות־ענינים הוגנה עצמית!...

מה מניע יהודים מרוסיה „לרדת ל־אמריקה"! — העולים מרוסיה צמאים להתחדשות רוחנית, הם מחפשים „חיים מקוריים" בישראל

נגענו בכמה נקודות חשובות בענין המאבק היהודי למען יהודי רוסיה, אך לא נגענו בנקודה שנראית לנו יסודית וחתותית — חוזו המאבק להתאושרות רוחנית־דתית. המאסיבי חלק חשוב מתנועה הסרידה היהודית ברוסיה.

לאמריקה הגיעו בשנים האחרונות מספר קבוצות

(סוף בעמוד 28)

שומרי־דת מהווים חלק ניכר מבין זרם העולים מרתבי רוסיה

גם רבים מחוגי־החפצים שואפים לשוב ליהדות ולחות חיטון יהודי לדור החדש

מאת: משה פראגר

ישראל מול ישמעאל: מבט מעמקי ההיסטוריה

(וכל הסבר משכנע אחר לחידות ולתנודות - אין!)

—— כי מצד האבות, אברהם עמוד הימני יש אחיזה לבני ישמעאל — ובסוכות היא לדחות קליפות בני ישמעאל והוא עבודה יתירה כדאיתא. שהוא מעכב גאולתן של בני ישראל... ועל זה נאמר על כל פשעים תכסה אהבה — והיא הסוכה שמגין על בני־ישראל ועל זה נאמר: „מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"... שיש נקודה בכל איש ישראל, שהקב"ה מגין עליה ועל זה נאמר: „מגן אברהם"... „ויקהל משה" — פירש רש"י: למחרת יום־הכיפורים כשירד מן ההר שנתרצה הקב"ה לבני ישראל בשמחה, ואז התחיל נדבת המשכן בימים של בין יום־הכיפורים לסוכות — ועל־ידי זה יכולין להתאסף כמו שכתוב „ויקהל משה" וכן סוכות נקרא „חג האסיף" ומתאחדין בני ישראל ——"

(„שפת־אמת" לחג הסוכות, דף ק"כ—ק"ח)

זחי חידה. שאין לה פתרון. זחי העלומה. שלא מצאו לה פיענוח. כולל שדורשים בה יוחר. חוקרים אוהבי עוד ועוד. מתעסקים בה עד לחשיפת השרשים מפם — התמיהה הצורבת ומכאיבה. המדהמת ומשפילה גדולה הגולה. גדולה ומתעצמת לעינינו!

— האיך זה? כלום אפשר? היתכן הדבר מכל וכל?

מסקנה א':

כל הערכות והניתוחים הצבאיים אינם פותרים את התעלומה הגדולה —

ודווקא ההסבר על „עוורון מסויים" דורש מחשבה

מה לעשות, גם אני כבן־הדור הזה נדרשתי לתעלומה זו. גם לי היא מציקה. גם בנפשי חולקה סערות וסופות. גם אצלי הרסה אי־אלו „מוסכמות", שנראו לי איתנות למדי, ללא יכולת של התערערות כלשהי.

בלעתי כמויות עצומות של חומר תיעודי־ראיתי בנושא דנן: — כלומר, ביחס למלחמת יום־הכיפורים, המציגים תפנית חדה, סותר לומר: תפנית מתפכנית לא רק בקורותיה של מדינת ישראל אלא גם בתולדות העיון המודרני של מלחמות־דם ומלחמות־נפש. בלעתי אל קרבי תוכר מעמן ביותר: ניתוחים איסטראטגיים, יומני־קרב אישיים, פרקי רכילות מאחורי הקלעים של „הגיפלומטיה העולמית", סקירות מפצות מורידות־הערכה חשובות, וכן הראורי עובדות מן הצד השני של המתרס — זאת אומרת הלוחמה הערבית; ובנוסף לכך כל מיני „סטאראות להכסה" — תחקירים, עדויות, גילויים וחכרונות, וכן אותו סוג מפוקפק של הערכות בקתהיות מאת „חכמים שלאחר המעשה".

למה לי להמתיר? מ־דרתי לעצמי סעין „עדת חקרתי", בהרכב אישי אחד, ולא הצגתי לעצמי. חס וחלילה, מטרות יומרניות. נסיתי לרוכב אי־אלה אנשים המעורבים בענינים, בעלי עמדות־שפתח, בפדים וללא־פדים — דמאיתי היתה צנועה בהחלט. לא הסתמתי לחקור ולבחון תופעות ומגיות שאינני מומחה בהן. כל מטאלתי היתה לתמות על עקבם של אלה: כיצד הם הוסיפו את הוצדע? כיצד הם מסבירים את הנדהמה? הכיצד הם מוחיחים אל מכנת הסתמוכות הזאת?

יצפתי — ולא באתי על סיפוקי.

כי נמוך הוא — הסלוחת המתעשה עוד יוחר. החידה המתבבה ללא סכוי של מוצא. אך התרשמות אחת נצטברה ונתבהרה אס־אש אצלי. שכל אלה „הפרשנים" המתירים להסביר הכל בהגיון קר ומשכנע — ניצבים בעצמם אל מול קיר אטום, שאין ממנו מפלט אלא בעזרת ביטויים מסתריים. כיצד הם נאלצים להסביר הגיונית את כל המהלכים המתפכנים בשדות־המערכה: — לכן הנמולה (כן, היתה זו גם לה אימה וגזראה!) הישראלית המתאמתת בשתי החזיתות, הסורית והמצרית גם יחד; על התחרטות דמוטלאה (אבן היה זה בבחינת מלא לתתאים ולקום כל־כך במהרה מהתת למעולה כזאת?) להרוף הסתערות־אויבים מתוגאת עד להדהים בתגובת מלקחים כגון זו; ועד לנצחון מוחץ זה (אמנם, היה זה נצחון מוחץ אם אסילו לא בא על בימוין חמלא מפאת התעלול ם הפולשים מצד שתי מעצמות־העל!); שנרשם על אף הכל בתור ההתחדדות הכי־גדולה בהיסטוריה של „שיק בשיק". הינו שריון בשריון. בה השתמר כמה אלפי מאנקים בסדר־גמל המם.

אמנם־כן, חישמתי באורך־רוח בתוך עריסות הפרשנות, שידה עלינו בשפע עצום במלאות שנה לפלחמת יום־הכיפורים. מי לא ניסה את כוחו לסרעות התעלומה? קצינים־קרב, אלופים (מיל.) שהשתתפו בסימפוזיונים, לאין־ספור, סופרים חוגים, משוררים, כתבים צבאיים...

ואילו באתי למצות הכל ולסחוט את הכלית דברתם. הייתי נאלץ להראות בכמה הערות, שהן מעבר להגיון המקובל. מחוץ לכל הסבר רציונאלי. משמע, שאין כל אפשרות אחרת לנתח את המציאות המוזרה ולקרב אל השכל את מהלך האירועים כי אם בעזרת הגדרות מצוקלות כגון אלה.

„עוורון מסויים" — כך היתה נוסחתו של קצין־מודיעין ישראלי רם־דרגה, שעה שנשאל בשיחה מלחיצת עם כתב „ידיעות אחרונות" איך הוא מסביר כמה. מפרחק של זמן, את סיבות „המחדל" הגורא במלחמת יום־כיפור, ובביטוי בלתי־שיגרתי זה, אשר בכח אינו שאוב מסלון המומחים של מערכת־הבטחון הישראלית, הוא התכוון „לפתור" או „לסמוך" את הבעיות המעיקות כולן.

„בלוק מחשבתי" — במובנו זה שהתעתק מן השפה האנגלית ואשר בתמציתו הוא אומר: „מחסום" או „מעצור" מחשבתי וכסלים יוהר מובנות: ערפול־ראיה, מכת־חושך, עיתקיקתיים. הערמים מפי הכריאה שרי־הבטחון שבעון פרס, כשהוא ניסה להבים אחוזרות על מנת לקרוא בשם הנכון את מת „ראיה בישראל" — כזאת היא קביעתו הנוקבה של סופר ישראלי מבני דור הפלמ"ח, שהשתתף במלחמות יום־כיפור בשיקוף ומאוץ, במשימתו בתור „כחב צבאי" וכשהוא החלים להזור ולסכם את מלא חזיוחיו המרעיפות בשדות־הקטל לא מצא לנשמו פירוש אחר מאשר לציין כדברים הללו: „השתי בארוו תחום פעורה והבאב שנשאתי בלבי, היה עמוק כל־כך שאני חש בו גם כעבור שנה... דווקא בימים אלה אמרתי בלבי: אין ראוה בישראל" —— (חוך ברטנו, „מעריב" בגליון של ערב־מוכות).

„עוורון", מסויים או לא מסויים, שיחוק מחשבתי". „אין ראוה בישראל" — אלה הן קביעות קדרות, ואף מוחצות. שים בהן כיחה כרובה של האמיתה עצמית המכל־שכן של הוראה עצמית על המכשלה היסודית שהביאה לידי כך: אבל הרי לא זהה המטרה העיקרית לנסיון זה של ראיה חדשה ומקדמת במציאות בת ימינו, מכיון שראיה זו מכוונת בראש וראשונה להבהרת הסיבות היחודות המקוריות.

מסקנה ב':

„קליפות בני ישמעאל" המתקוממות נגד „מגן אברהם" —

כזה המפתח לניסיון נקודות־ההבהרה למציאות הישראלית כיום הזה

עוורון, מחסום, ליקוי־ראיה — כבעות מזעזעות אלו מוצגות כאן מעל לכל לשם הוכחה עד כמה מעיקה החידה ומרכאת את הנפש כאין מתרון מניה את הדעת. כי־על־כן לאחר שכל זה נעשבר והבביר על הלב עד מה אורו עיני כבחתך־של־ברק כאשר ביושבי בתוך הסוכה הנעמקת באוצר המחשבות הזה. הידע בשם „שפת אמת" ונתקלתי ברעיון הכו הנרגז שהוא מכבשוני מחשבת מיהדות רסבו מחנלם אחד המפתחות לסיעות נצחיות הק זכ הישראלי.

(א) יש מערכה רוחנית והתמודדות גורלית בין ישראל וכין ישמעאל — ודווקא התמודדות זו היא בעלת משמעות הגותית מעמיקה. כי היא מסמלת הן את מידת הקרבה (ישמעאל בן אברהם), הן את משקל המומרה („קליפות בני ישמעאל") והן את עצמת הסכנה („לעכב את גאולתן של ישראל").

(ב) יש הכמחה המעוגנת כיסודות האמונה על כיחי העמידה הישראלי — הרי זה אופיינו שהכמחה זו מרומזת בצורת מלחמת־מגן בהתאם לתפילה: „מגן אברהם", ובכל אופן מן הראוי לצרף לכאן את הפסוק המעודד דווקא מתוך פרשת המוכחה: „וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר" (ויקרא כ"ו, מ"ב).

(ג) יש משמעות עמוקה לעיתויה של המלחמה עם ישמעאל — ואלה הם דווקא הזמנים המיוחדים אשר „בין יום הכיפורים וסוכות", וכן ימי־סוכות עצמם, מכיון שבימים ההם חזקה במיוחד השמירה מהרומים על עם ישראל, הודות לנדיבה לבם של בני ישראל ולהסתופפותם בצל הסוכה („צלא דמהימנותא" — בלשון הזוהר).

(ד) ויש משנה־ערך לאיחודם והתלבדותם של בני ישראל בימים אלה — כי הם הימים שנחריטו לזכרון־עולם בימי התאחדות והתקהלות כלל־ישראלית שעל־כן נאמר „ראיין כל ישראל לישב בסוכה אחת" ולשם כך ממטל האיגוד של „ארבעת המינים" את התוחלת הנעלה של „ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם" —

„קליפות בני ישמעאל" — „מגן אברהם" — „צלא דמהימנותא" — „ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" — — — והנה מנגתהרו לי במלוא כובד משקלם הנחות־יסוד אלו מעולמה של מורשת ההיהות, ומבית הנגזים של המשמשה הישראלית המקודית זו הנצחית זו המתחדשת לעינינו והמתאמתת בכל דור ודור, נסיתי להרגם את המרשגים לתנאי המלחמה הזאת ולנסח לעצמי כמה נקודות־מנחות וסיכני־היכר אשר על פיהם נוכל להזות וכן לפצוח את טיבם ואופיים של המאורעות המתסכיים לעת מהלכה של מלחמת יום־הכיפורים.

ונקודות־הנחיה אלו נראו לי לאור עקרונות־יסוד כדלקמן:

(א) המשמעות הדתית המזופנת והמורגשת של מלחמת יום הכיפורים — באיזו מידה ריכז האויב הערבי כל תצפיותיו ותחזיותיו הצבאיות והמדיניות בנקודה מכרעת זו ועד היכן השתדל האוייב לשוות „אופי דתי" להתמודדות גורלית זו עם ישראל?

(ב) מעשה־ההרתעה הממושך והמחושב וכל בנין־הרמיה של האויב — עד כמה משתקפת בכל אלה מזימה שטנית ערמומית האם האויב מוכה־הרהב שהתרברב במעשה־מרמה זה ואם בתוך ההרברבותו אכן מהדהדת צהלתו של השטן?

(ג) יכחיות המלחמה. האם אצל הצד הישראלי היתה ניכרת עובה מיוחדת ז' של יום־הכיפורים וחג הסוכות?

— זאת אומרת, האם חילי ישראל בשדות־הקטל היו מודעים לימי החג ושילבו את קיום מצוות החג לתוך מערכות המערכה הנוראשות לחיים ולמוות?

(ד) והתעוררות הנקודה היהודית הנגוזה בכל נפש ונפש מישראל — האם התעוררות זו היתה תופעה כללית, שסחבה את הלוחמים רובם ככולם, מפקדים וחיילים מכל השכבות ומכל העדות? והיא, האמונה, הכביעה את חותמה על הכל?

וכעת, משהתוקתי כידי צרור מפתחות כפול זה למהלכים גורליים של מערכות עם ישראל — אמרתי לעצמי הבה נעסוק בחדים בעין פקוחה את כל השתלשלויותיה והתפכוחיה של מלחמת יום־הכיפורים.

השאלה הראשונה, השאלה הכסיסית, שאלת־המפתח היא איפוא:

— מה בעצם קרה?

התשובה חדה היא ונקיה, ללא גמגום וללא התחמקות:

— היתה זו מפלה מביכה ומבעיתה! כשלון נורא ומחריד! והמצב המביש והמכריע הזה נמשך בחריחות לא יום אחד ולא יומיים — ובחזית המצרית אפילו שבוע ימים ויחתר.

האם סוהר להתעלם מזה? האפשר להתכחש לכך? אדרבא, עם המצוד, עם הנאבק במלחמת־קיום ממש מצוה להציץ יסירות לנוכח פני כל הסכנה ולא לטרוח את הכמולוגה. רק לחשוף אותם אפילו מתוך התאכזרות עצמית על מנת להמיס מהם את מלוא חלקה האכזרי.

לכן מעל לכל עלינו להסיר ולהצריך את מימדי הכשלון.

„כשלון הזרתעה. כשלון ההתרעה" — כך מגדיר זאת האלוף (מיל.) מתי שלף מעל עמודי „מעריב", המגיה הפקפתו הוא. שהויסקאטגיה הישראלית כולה היתה נשענת מזה שנים על שני הנקודות: 1) כי מכונת המלחמה הישראלית היא כל־כך איתנה ועוצמתית ובלתי־מנצחת שזה בהכרח ישתק מליל כל רצון וכל סיכוי אצל מדינות־ערב לקום ולהתמודד בגלוי ובאמרת ישיר עם „הסעצמה הצבאית הישראלית"; 2) ואם אמנם עלול לקרות שמתו המצא מתוך לכל גדרי הגיון ומדינות־ערב יחליטו לפתוח במלחמה נוראה, במערכה שהיא בבחינת מלחמת־התאבדות ממש, כי אז „הסיכוי־ביאל הצבאל הישראלי" מובטח מתוך כך שיתוק לו „מרחב של התראה". זאת אומרת שכל אם הסתערות־ההפתעה הערבית יספיק הכוח הישראלי הסדיר שבקווי־החזית לעמוד איתן ולספוג כל מכה עד שהבנייים כוהנו ותוסיע בדרכה המערכה עצמה הלחימה הישראלית בסלוא משקלה הסכריע.

מסקנה ג':

„צור ישראל" — איך מתייחסת המנהיגות הישראלית ליסוד האמונה

ובחזיתות הקרב נתמוטט בינתיים כליל פולחן־הכוח החילוני.

ובאלת־הפתיחה נראיה עלינו עוד יוחר מזרה ועוד יוחר הובעניה ודוקרנית:

— הא כיצד הכל התהפך מן הקצה אל הקצה? הלוא מוכרח להיות כאן איזו שטות בסיסית. איזה פשנה מכריע. איזה חישוב מסעה ומפתה מעצם יסוד הדברים?

הוות שאין כל הצדקה הגיונית לכל התהפכה המתאומית והקיצונית הזאת. בתכרח לחפש את ההסבר המסכנע בצד המסתרדי הנעלם שבחזיון זה. אם האמת הנוקבת איננה מצויה על פני השטח. הרי יש לחפש אותה במעמקים.

במעמקים — ועל כנון דא נאמר ונחרה מכבר על כל דף ודף מתולדות המהפכה־הרוחנית היהודית:

— שיר המעלות. מעמקים קראתיך ה' ——

ודא עקא. איך אכן נראה הפעם הפעולה האמונתי הזה בין ישראל ולבין ישמעאל? אם אמנם מסתיקים הפנים מבוהה על הכשלון החסור בחזיתות המתיחה של המלחמה — הרי שבעתיים יצוב העלבון בפנים לרגל השואה מסויימת אחת. אינו עלולה היתה לעורר רגרוך־נפש אצל כל יהודי מאמין: „שחרור האדמה הערבית הינו המשימה הראשונה והעיקרית שלנו ובעזרת אלה נגעים אותו" — הכריז סאדאת ברים גלי כשבע ימים לפני פתיחת ההתסערות הערבית בשתי החזיתות.

„צור ישראל הנשכח — מתלונן דווקא אחד הסופרים הצעירים של „ידיעות אחרונות" — לפעמים אינך יכול שלא להמה כיצד אנו, עם התנ"ך, מתנכר במודע לסוצאו. לשורש הדיוו... הזכרת אלקים במפורש תעיגים — זחו

תפילה בחזית הקדמית, בצלו של טאנק דרוך

בטאנק הצבא „בחנה" מתאר את חוחות־האמונה בשדות־הקטל

„המת החי" פרנק ווּבר

פראנק (אפרים) ווּבר, בן 17, תלמיד ישיבה בעלז בירושלים, שלדברי „החזית העממית" בבירורת „נתפס והוצא להורג". פראנק צלם בישיבה בבירה — „כדי להוכיח שהוא חי וקיים". מביתם כי תעודת הזיהוי של פראנק אבדה ונמצאה על־ידי ערבי שמסר אותה ל„הזית". על סמך תעודת הזיהוי התפאר אירגון זה שהוציא להורג צעיר אשר שרת בצה"ל. (צילום: רחמים ישראלי)

„קליפות בני ישמעאל" בחתלמות החבלנים הערביים

הטיפוח המוזר על בחור אמריקאי תלמיד ישיבה בלז, שהחבלנים הורדיגו על... „הוצאתו להורג"

הזכורות לעובדה שאנו, בני העם היהודי, יודעים מה מוצאנו. האם אנו מתביישים בכך?——

בין כה וכה אין להיכלם כפי הבראה מן הגזליות היהודית, סבריה תוהמו של עם סגולה. אלא מאי? אם זכינו — היהוד הוא בכוחן לפעלה „לתתך עליון". ואם לא זכינו — ופחם היהודיות היהודית מתבלם בפחתיפ. לשלילה. להרשע, לכפלוף.

ובכיוון מן הראוי להביף עין, מה שהתחולל בחזיתות, ונפתח בחזית הפורים. פשוט שפם הפחתוה המאורעות בקצב נמרץ ומואץ ביותר.

הפרשן הצבאי המהולל אלוף חיים הרצוג, שחקר הרבה ולמד היטב את השתלשלות „הקרב על הגולן", סיכם בקיצור נמרץ ובריטוח צורני את הפשבר הפחסל בחזית הצפון בכמה עובדות חותכות כדלהלן:

„לפני פרוץ מלחמת יום־הכיפורים העבירו הסורים כחות גדולים לקו־החזית — בתצפית־אוויר של צה"ל נתגלו מערך של 900 טאנקים, 140 פולגות־ארטילריה — בקו שני הין פרשות עוד דיביזיות מסוריינות עם 460 טאנקים ו„כוח מיוחד" של 200 טאנקים נוספים — ואילו כחותינו כללו 177 טאנקים עם 11 סולגות־תותחים...

„בחיפוי של מטוסים ומטח אדיר של 1000 תותחים פתח הצבא הסורי בבת־אחת בהתערות. כשמטרת המתקפה היתה: כיבוש רמת־הגולן כולה עד תום יום השני למלחמה. ובהמשכה פלישה לישראל...

למחרת, ביום ראשון בבוקר, יכלו הסורים הפולשים לצפות בנוף עוצר־הנשימה של הכנרת — נראה היה להם, כי הנצחון הטלא נמצא בהישג ידם"...

מתוך תיאור דראמאטי זה של עצמת ההתקפה הסורית בחזית הגולן, שנתלוה לו מירוס אישנטי ודיוקה נוקב על שברתם ונפילתם של יחידות צבאיות ישראליות אפופי־אגדות של גבורה מהפלחמות הקודמות, יש להביע בטיהוד על מיפורו הצלחי של אלוף רפאל איתן, הנודע בכינוי „רפולי", הפפחים את עמק הבשלון בחזית הצפון: „נפשתי את המפקדה שלי רק כאשר הגבר לא היה ברוך עוד בבוטחים — דיווח „רפולי" בפגון צברי הפציתי.

וכזה הוא הדיווח העובדתי מפי אחד מאנשי המטה שלו:

„הטאנקים הסוריים הוסיפו להתקדם בדהירה... ביום ראשון, בשעה 11 בבוקר, פסקו ההפגזות על מטה המפקדה של „רפול", אז הוא נתן את הפקודה לארגן את ההגנה האנטי־טאנקית של המחנה שלו בנאמנה. אך אותה שעה היפנה קצין אחר, בדרגת סגן־אלוף, את מבטו אל הצד הדרומי של המחנה וקפא על עומדו מתדהמה. כאלפיים מטר מלפניו נגו ותימרנו טאנקים סוריים רבים, שהיו בטוחה ידי על מטה האוגדה של „רפול"... הקצין רץ להזעיק את „רפול" ובינתיים הטאנקים הסוריים שהתקדמו החלו לרסוס את גדרי המחנה מצד דרום. כאשר „רפול" הספיק עוד להימלט דרך השער הצפוני, ובהקשר לכך טובן שכאשר שאלו את „רפול": באיזה שלב החלטת לנטוש את המחנה?" — הוא השיב: „לאחר שהסורים הקיפו את המפקדה שלי משני עבריה"...

ובחזית הדרום, במרחבי סיני — פה הפרחים שם למחרת היום, לאחר שצבאות־הפליטה של מצרים הצליחו לצלוח את תעלת סואץ ולהתבסס מעברו השני של קו־התעלה? אין מפלט מלקבוע זאת במפורש, כי בחזית סיני השתרר בלבול גמור, מה שפכונה בלשון צבאית שפיסית: „באלגן אחד גדול":

„יש לי קצת בעיות"... „אני קצת לחוץ"... „מטפטפים עלינו" — —

הודעות מסוג כזה הועברו במכשירי־הקשר של מפקדי־החזית בקוים הקדמיים של הקרבות במדבר סיני.

מסקנה ד':

„ערפל הקרב" — והכיצד היכה הפעם עירפול־החושים את הפיקוד הישראלי!

גם לכך אין הגיון כי „הלם" זה ינק מניתוק־השרשים

הכתב הצבאי הוגך ברשוב מעלה על נס את לשונם המאופקת של מפקדי החזית, שפרחו להבליע על רגשותיהם וכבלו בחוך נפשם את עלבון המפלות. אך לאמיתו של דבר נהתמן שעמדם גמור ופרפל נפשי מפיך כיסה את הכל. בשלב הראשון של המערכה גם המפקדים הבנוסים ביותר לא ידעו לקרוא בדיוחים אופטיים שלא היה להם סוף כיסוי במציאות. כך לשם דוגמה רשם הכתב הצבאי את הילוף־הקשר, שנקלטו במכשיר־ההאזנה שלו בקו הקרמי ביום השלישי למלחמה:

„החייל: ראינו צרורות של נותבים...

„המפקד: אז כנראה שיירים שם אחד על השני. זה שבעי...

„המפקד: לאט־לאט הודפים אותם. כן, אני מחאר לעצמי שבבוקר אחד יזוסלו לחלוטין. זאת בכל אופן הכוונה...

„אני: זה כרח שאתה מגיה שבמשך הבוקר יתגברו עליך?

„המפקד: אני משוכנע בזה, לא מגיה... אני חושב שעם שחר הם יזוסלו. הם כבר ממש תשושים... טוב, זה לא פלא. זה כבר היום הרביעי שלהם. למעשה...

אני: והם אינם יכולים לצלוח חזרה?

„המפקד: אני לא מאמין, לא מסוגלים...

ברור, שמפקיד להדגיש את הקצע האחד, כי „עם שחר הם יזוסלו". כדי להיוחס על אחו „ערפל קרבי", שהיה שנים רבות אופייני עבור כוחות־הצבא הערביים שנלחמו בחזיתות בצורה עיוחדת ללא הכוונה מדוייקה ולא תמחנת. קרב מהיפנה. והפעם נהחלפו היוצרות ודוקא הצד הישראלי היה נמלל כל אינפורמציה שוטפת ומוסמכת על אחוות הנודות המערכה.

אוחו כתב צבאי אינו מהסס לרשום זאת בפרקי היומן חחת הכוחרת „דפים מחוך מחזור הימים הנוראים". זו המפקנת המדהימה שחדרה במוסו של דבר לתודעתם של המפקדים הישראלים לפודי־הנסיון ועם זאת פפוני־אשליות מחוך תחושת הזחיות שלא תמלה:

„רק בפהלכיו של אוחו יום למדנו מרפית, שזוהי מלחמה מסוג חדש... אם נדמה היה בבוקר, שעד אחר־הצהרים הטוהר כל הגדה המזרחית — הנה, ברדת הערב כבר היה ברור, שההכרעה עדינה רוחקה... אוחו יום חשתי גם לראשונה את מה שעיתיד היה להווה מרכיב לא־מבוטל של „הלם" שבילבל את הציבור... אזני האחת האזינה לשידורי־הראדיו — ואזני השנית למכשירי־הקשר... הנוסחאות השונים — זה של הקרב הנוקשה והעקוב־מדם שלבנד עיניהם רחה של „האוטומטים הרשמי"... כיוון שהקרבות לא התחילו במרחק של אלפי מיליון והיהה זרימה מהירה של שברי־ידיעות מן החזית אל העורף כולנו הוכנו ב„הלם"...

בה בפעה שבפרסומים הרשמיים סידגנו את הישוב בהחדעות אוטפיוחיות נרשמו ברשם־קול של הכתב הצבאי חילופי־ידיעות מצין אלה:

„למד (מדוות למפקד): יש להם טילים. אין מה לעשות כאן עם טאנקים — הששח חשוף והטילים רבים, ורק יהיו כלים פנרעים נוספים. שלא יגיעו אפילו למרחק 150 מטר לסייע לך במצבך...

„מם: אם כך, האם יבואו מטוסים?

„למד: אנחנו צריכים את המטוסים דחוף...

ובה בשעה כרסם הכתב הצבאי לעצמו: „עשם של טילים מצריים?" האמת ניתנה להיאמר. כשקוראים כיום הזה דיווחים כגון אלה מתמוגג הלב ובפנים צורבת הבושה. הרי לא מדובר כאן על „חדוחת הפתעה", על „חלם הפסה הפתאומית". ועל אחוות „הצורך בהפסקת־נשימה כלשהי

לעיום היל־המילואים... כאן נחשפו לעינינו אולת־יד ואבדן־עשתונות. האם אכן זהו צה"ל עטור־התהילה?! האם כזה הוא צה"ל עתיר־הנסיון החשש אלי קרב?!

המוסר הצבאי של „הארץ" זאב שיף, מחבר ספר שלם על „דעיות הארמה בחודש אוקטובר", מביע את הערכתו, שהיום הפלישה למלחמת יום־הכיפורים, היינו יום ב', ב"ב בחודש תשרי (ה'8 באוקטובר) היוחה את התאריך המסוכן ביוחר במערכה כולה. את הסיבותו המיוחדת של יום־לחימה זה הוא מנמק בצורת שורה של עובדות הבולטות כדלקמן:

„בשלון הנסיון להתחבר למספר מעוזים (שטרם נבנעו) — צה"ל ביקש לצלוח את התעלה בכמה מקומות (ולא עלה ביידו). דיווחים לא־נכונים ומטעים מן החזית — התקפה־הנגד של צה"ל לא הצליחה — הגדוד של אסף יגורי נשבר בעקבות שגיאה — בפיקוד אין יודעים על שני הכשלונות ליד „חיזון"...

„היהודי הנצחי" בתור מרצ"דם ורוצח ילדים נצריים
עלילת־דם הנסבות הנוצה מחדש מטעם מגנוני־התעמולה הערביים

האיך להגדיר זאת: שלוטאליזם? בלבול־פוח? חלוצות בהיקין? פאטה מורגאנה? מסח־נפש וחיפר־תיפיה?!

חניתה היבש והענייני של „היום החשוב ביותר במלחמה", אשר נחפרסם בשני המשפטים בעלינות החב של „הארץ" — עד כמה חוזק הוא בבשר החי וחודר עד לעצמות צה"ל:

„החתקפה החלה בשמרה בבוקר. תחילה סוגעים בטאנקים ובחי"ר (בחיל־רגלים) מצרי ליד קאנטרה והידיעות מהשטח הן אפסומיות. לאחר מכן החברר, כי חלק מהאוגדה (המתקיפה) נע בכיוון מזרחה מדי וכחוצאה מכך לא נוצרו מגעים קרביים עם האויב... לפני הצהרים מתחולל הקרב הגדול הראשון — תוקפים ממזרח למערב והבוח קשן מדי. מתחילה פלוגה ומסיים גדוד. משום־מה אין סיוע אווירי ואף לא ארטילרי להתקפה זו מאחרי הגדוד לא באים כוחות נוספים. כוח מאוחה חוביה הגיצב בסטוך — חסר תחמושת... כמה מהטאנקים התוקפים מגיעים עד לסוללה. אולם עוד רעוד טאנקים נפגעים וניתנת פקודת־נסיגה. בשטח נשארים הרוגים וטאנקים שרופים". — —

מה אירע מה? הכיצד נתחלפו באחדה קיצוני כל־כך התפקידים? הגד הישראלי מוכה בתמהון ובתדהמה ואינו מצליח להתאושש. נשלון מוחל נשלון. תאוביב מטחער בתנועה ובוצע עמדות.

מסחבר, שזו לא היוחה אפיזודה צדדית ולא תקרית שצמחה באקראי.

וחזר עובדה. שהפיקוד הישראלי הכבוה מסה לא־במעט מן הדרך. הפיקוד העליון מנשם באפילה ונלכו ברשת של שגיאות ומעוות:

„הפיקוד הבכיר של צה"ל היה משוכנע, כי נצלח את התעלה בו ביום. והוא דווח למשלה כי הצליחה הלילה. הדיווחים מן השטח נתגלו כבלתי־נכונים. הכשלון הוה עוזע כבר. היה זה הזעזוע השני במלחמה — אחרי ההפתעה שספגנו בצהרי יום־הכיפורים... בערבו של יום זה השבנו לראשונה באורח מוחשי ביותר, כי חלה אצלנו סעות בהערכת יחסי הכוחות ובהשפעתם של מוני־נשק מסויימים על שדה־המערכה. תפשנו, כי סעינו בבנין כוחותינו... הזעזוע של יום זה — יותר מכל דבר אחר — הכניס את הפיקוד הישראלי ראת הנהגת המלחמה להיסוסים לבבי המהלכים הבאים..."

מסקנה ה':

„אמונה בעורקים" — כך רשם ביומנו לוחם־קרב מקיבוץ שמאלני

וזה לא היה ביטוי בודד משום שהצבא כולו נכסף לאמונה

ובכן, מה הסתכן אז בחזית הפערכה? דיכדוך־נפש ואבדן־דרך. קפנות המחרן וקרטה נמוכה. רוח נבאה ודיקנות שבלב. ומחו החרוטה הבדוקה לכל אלה? מהי המבולה הישראלית המנוסה. שפמדה לנו מאז ומקדם בעתות של מצוקה נפשית שכזו?

אמנם כן. היכן לחפש את הפשר האמתי. את הפשר המחיכון ביותר שאין להמציאו לאחר־מכן ואין לתקנו „לאחר המעשה". אם לא באותם דברים שנכתבו בקו־האש ממש? והמדובר בדברים הסיימים לעצמנם של חיילים שנפלו במלחמה. אך הם הפסיקו להשאיר עדויות שבכתב. עדויות הפרטיות כל לב.

בבלין־הצנה לציון מלחמת יום־כיפור הקדיש „מעריב" עמוד שלם לדברים מעוזמנים של הנופלים.

„אמונה בעורקים" — כן הוכתר קטע של מכתב שנכתב בידי סרן צעיר בשם יוחי גלעד, חבר קיבוץ בית־השיטה. שנפל בחזית סיני:

„מכתב זה אני כותבו במוצאי יום־הכיפורים... רוב החברה כאן צמים ומתיחסים ביראה ובקדושה הרבה יותר גדולה. משחשבתי כי מצויה אצל הציבור החילוני בארץ... מה ושם הרהרתי במה שעושים ביום זה אצלנו בבית־השיטה. במה שעושים הדתיים במעגד זה ובהרומתם של שאר החילונים בארץ ליום־הכיפור... מגגינת „כל נדרי" הנפלאה היא היחידה המאומצת ללבי ובכל עת שהנני מזמזמה אני מרגיש את האמונה בעורקי — — —"

„אין לנו להיסתן אלא על אבינו שבשמים" — זו חמצית מחיבתו של רב־טוראי שמואל שאולי הנושא את התאריך כ' תשרי תשליד — כלומר ביום התעצמות המערכה המכרעת בחזית התעלה. אשר הכתב אמנם נפל בחזקה:

„הלא המוות מה קרוב מאד בעת הפגזות והמצצות. והאדם, אפילו נמצא מאחורי פלדה עבה — אין לו למסוך אלא על אביו שבשמים. אמש רקד המוות מביבנו ואני שמדתי עם ספר תהלים ביד. אחד מאנשי הציות — אף הוא דתי — אמר לי, כי לא נכון לעשות כן, כיוון שכל מציני צריכים להיות נתונים לתפעול הטאנק. ואין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים. ואולי מלחמה זו (היא) באמת, כדי לתת חתת אלוקים בלבבות — — אחד מהמפקדים שלי התוחכח ושען, איזו הצדקה יש לכל החללים. אפילו אם יש כאן מטרה נעלה. הוא הדה. כי לנו המאמינים קל יותר להבין, כיוון שביכלתנו לומר: „הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת" — —

אך כלום היוו אלה ביטויים עוים, כיצמאים נשגבים של חיילים בחדרים, של חיילים בעלי־נפש. שתיי־ירגש ובדומי־מבע אשר מטבע הדברים הם מעטים וכן נדירים?

משתמע, שלא כן הדבר. מסחבר, שהחזיה הדתית היוחה הפעם מעין חזיה מכרעת בשורות־המערכה. חזיה שהפעיפה והפעירה את הלחמים כולם. שהפזיפה השמנית של האויב להמת ביחדים. הפחדים להלכאיבם דוקא ביום־הקדוש — מזימה שפלה זו שזרה הידרבנה כתובה־שכנגד — התקרבות אל הדת. אל האמונה. אל תחושה הנצחות הישראלית. ופרובות הנדודות מן החזיה. המאשרות את החתעה הכללית הפפתיעה של כפיהה לאמונה. הישענות על האמונה ולהיאחזות באנשי האמונה.

שבינגן צה"ל „בחתנה", שאיש אינו יכול לחשוך בו בטיפה מנסיפנסים מיוחדים לדת ישראל (ואני רושם הערה זאת בחור קורא קבוע של במה מסובבת וחשובה זו), ראת צורך לפרסם סקירה מסוכמת בשם „עולמם של רבנים במלחמה" (בגליון מס' 23), ספרי עמה של חרבה יובל. ואמנם סקירה זו כוללת כמה וכמה גילויים מפתיעים:

„במלחמה האחרונה — אולי יותר מכל מלחמה אחרת — קובע „במחנה" — קיבלה עבודתם של אנשי הרבנות הצבאית משמעות מיוחדת. דווקא אותם אנשי־רוח. שרבים ראו בהם קרום מצין „מפרד", אנשים שמקפידים על כל מיני הוראות ומצוות. שנראו לעתים מרגיזות ומיותרות. — דווקא אותם אנשים קבלו פתאום משמעות חדשה של

מקוד חיזוק, סעד רוחני ואפילו עזרה, אשר האנשים (החיילים) לא שיערו שאי־פעם יזדקקו לה.

מסקנה ו':

„כך הולכנו שולל את הישראלים" — מתפארים ראשי הצבא המצרי

ואמנם בושת־פנים להוות באיזו מידה הצליחו טכסיסי־התרמית

השאלה השניה, השאלה הפעילה ההמוחית, שאלת האחריות:

— מי אשם? מי טעה ושגה? על מי רובצת האחריות ומבנה מנשוא? התשובה ברורה בתחלה, כי היא דוקרת בעינים היא צפה מכל הבטה אחורנית לבדיקת התרחיזות ולעיון בתחנגותם של ראשי צה"ל בתקופה שקדמה למלחמת יום־כיפור:

— אשמים הגנראלים כולם! כל אנשי הפיקוד העליון נושאים באשמה! כל האישים המרכזיים שקבעו וביצעו את מדיניות צה"ל ואת הנהגת צה"ל, לא יוצא!

אין ספק, שבראש וראשונה יש להתייחס בגידון זה — אל משה דיין. רב־אלוף שר־הבטחון ומומחה לשעבר. אם נמצא פישוה, עשיטל קבל עם ועולם את „הלחם הישראלי הבלתי־מצוצה" — הרי הוא זה משה דיין. אם הצעצוה הצבאית הישראלית נתגלמה מאז פלוחה ששת הימים באיזו דמות יקרה שכבשה את דמיון העולם וכיסחה את דמי־הטשר הן של התעתונות הסנסאציונית הן של התעתונה הצבאית המקצועית — היה זה דיוקנו הייחודי של משה דיין.

הוא, משה דיין היה זה שהשמיע באזני הבריבי־מי הבריסית, המשמשת כאחת מתחנות הטלביזיה העולמית, אותו ניסוח דוקרני ועוקצני מיד למחרתה של מלחמת ששת הימים: „אנו מצפים לסלפון מן הערבים... לנו נוח מאוד במצב הקיים, אם לערבים מציק משהו — שיפנו אלינו"... הוא, שהשמיע זמן קצר לפני פרוץ מלחמת יום־כיפור את האמרה המתומצתת המוחצת על כתובת מצרים: „מלחמה מצד מצרים — תהיה זו מעשה התאבדות"... הוא היה זה שהבטיח ברורות בשיחותיו הראשון לאומה במהצאי יום־הכיפורים: „זה פחות או יותר כפי שיעדנו שהיה ביום הראשון של הקרב. אשר יכבר בנצחוננו תוך הימים הקרובים... נבר תתיחס סוכה". ואין הימה שהוא היה זה שנשבר הראשון. דוזקא לאחרונה נתפרסמו עדויות מדעזעות אודות דכאונו ושברונו של משה דיין.

אחד הנובחים בפגישות הסדירות של עורכי העתונות עם שר־הבטחון, העורך של „על המשמר" הישראלי מתאר את הרשעתו המדכאת של דיין ביום השלישי של המלחמה:

„מה שהרהים את כולנו היתה הערכתו כי נצטרך לסגת בסיני לקווים חדשים, שכן אין ביכלתנו להדוף את המצרים ולהחזירם לגדה המערבית של התעלה... „צריך להגן על מדינת ישראל ולא על המדבר" — אמר. „אין מגוס מלומר את האמת. כי הציבור חי במרומים. בעולם הרמיון" — קבע ואמר...

ואילו האלוף חיים ברצון מרחיק עוד לכת בחרבה בספר־התיעודי שלו ביחס להתמוטטות של משה דיין. שנתיב כלותם הנשוי ללא־חת וכאיסיות צבאית רבת הסראה:

„השעה היתה 5 אחר־הצהרים — גולדה ישבה בלשכתה. כשראשה נתון בכפות ידיה וכולה אומרת דכאון. שלישה הצבאי נכח בחדר. היא סיפרה — כי שר־הבטחון שזה אך חזר מסיור בחזיתות אמר לה: „גולדה, סעיתי בכל. נשקפת לנו שואה. ניאלץ לסגת בגולן עד שפת הרמה, ובסיני — עד המיצרים ושם להילחם עד הכזיר האחרון" — —

ואשר לרמטכ"ל, רב־אלוף דוד אלעזר („דודו") הוא דוזקא היה מאופק בימים שקדמו למלחמה ועל שאלתו שתוכיר: „כיצד הגיב ישראל באם המצרים יפתחו במלחמה?" — הוא השיב בזהירות אם כי מתוך בטחון עצמי רב:

„אינני יכול לגלות פרטים אופראטיביים על השאלות: מה? איפה? וכמה? אולם אני מבטיח שנעשה הכל כי ה„מה" וה„איפה" יהיו מפתיעים וה„כמה" יהיה הרבה". — — אולם מה יצא מהבטחתו המסתורית הזאת? הלוא מה שנתגלה היה בדיוק ההיפך מכל זה: גם ה„מה", גם ה„איפה" וגם ה„כמה" הפתיעו בהיקפם ובעוצמתם דוזקא מן הצד השני במלחמה! — —

כן, אך איך אפשר לשכוח את הכרזתו המצלצלת של הרמטכ"ל ביום השני של מלחמת יום־כיפור עצמה: „ביצוב להם את הצצמות!"... אשלו עורך „על המשמר", הנמצא בקירבה נפשית והנעתית מוחרת אל רב־אלוף אלעזר נאלץ אף הוא להודות בכך: „בתיאים הוטיע הרמטכ"ל בשלבריזה — הוסעה בוסה, בוטחת היש שהנדרנו אמתה: „שחצנית"...

„עורדן" — מנסים להסביר זאת בעלי־הנגין, אבל זו הסברה צולעת בפקנה. כי „העורדן" הזה אר „הבלוף המחשבתי" הרביץ את כולם. כולם, כפי הנחב שבעולם מודבק גם הטכיל הישראלי מאנשים בעלי מזג שונה ומגוון. ובכן יש ביניהם אופטימיסטים, „פיסימיים" (מה שמצייץ בעלי רוח" לחיסה מחודדת) ופסקנים מלהיבים עשיתי־רמיון, ומצויים לעומתה נפקנים, ראיי־שהודות ובעלי נסיה מפוטחת אשר שוקלים בחרדה כל צעד ושעל ואינם „הולכים על בטוח". הנסמן כולם היו בדעה אחת. „ניבאו! בסנגון אחיד, בלי כל יוצא־מן־הכלל ויוצא־דופן מה שמכונה בפי הבריות „גוף קונפורמיסטי" — כולם, מפש כולם מגיעו עד לאיפה באותה מכת־סנוורים עצמה.

„כך הטעינו את ישראל" — התפאר סאדאת נשיא מצרים כשגילה את סודותיו עם עריכת מצעד־הנצחון המצרי בקהיר, במלאת שנה למלחמת יום־הכיפורים, אשר הערבים מציינים אותה בתור „מלחמת רמדאן" — ובמסגרת הטעיה זו אנו, המשמלה המצרית עצמה, הדליפה במכוון אינפורמציה תשאית ביותר על כך, כי „הצבא המצרי אינו מסוגל כלל לנהל מלחמה, לאחר שגורשו היועצים הסובייטיים ממצרים"...

„בעצמנו לא היינו בטוחים שנצליח עד כדי כך לרמות את הישראלים" — הצהיר במרסבי שר־המלחמה המצרי, המולדמארשל איסמעיל עלי — והשענו, עד לרגע האחרון שאולי הישראלים מערי־מים עלינו והם דרגים לתפוס אותנו במלכודת ולכן עושים אם עצמם שאינם יודעים מאומה ואינם תופסים כלום מכל התכונה הצבאית המצרית העצומה שהוסוותה היטב"...

אז התמיהה הגדולה הנוראה ניצבת לנגד עינינו ואינה נותנה לנו מנוח אף לרגע:

— עם למודי־נסיונות, האין אפשר להשתיף בו כל תחושת־סכנה מתקרבת? עם קשה־עורף, כיצד ניתן לעקוף אותו בתחבולות שקופות מכל וכל? עם חכם ונבון כזה, היתכן להרדימו באפשרות פתוחה ולהביאו לידי כך שישאיר את קו־החזית בשמירה דלוקה כזו ללא כל עירנות ודריכות?!

מסקנה ז':

„כל הגנראלים הישראלים טעו והטעו" — בלי יוצא מן הכלל —

לכן חפשו המפקדים בחזית עידוד וחיזוק אצל הרבנים הצבאיים!

ובצר לנו ובכותם סגינו לאין־ערוך, משאנו נוכרים שוב באותה מכת־סנוורים שהונחתה עליהנו לא בצינצנו של יום־הכיפורים בלבד אלא זמן רב לפני־כן — אין לנו אלא לפתוח את ספר התנ"ך ולקרוא בפרשת „האזינו" את הדברים האלה:

„לו חכמו ישכילו זאת, יבינו לאחריתם —

— אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם"

ושוב פעם הנך הוחל לאותה גאלרית מפוארת של מפקדים ומצביאים בפזרינת ישראל, עתתרי־קרבות ועמודי־תהלה והנך בוחן ובודק את ההבטאוותיו של כל אחד ואחד והנך מתמלא תהיה ותמיהה, כי העמודון הנורא תקף את כולם.

אדרבא, כואי חשבון, וזה חשבון נוקב עם כל אחד מצמרת המנהיגות של צה"ל.

רב־אלוף יצחק רבין, מי שהיה הרמטכ"ל במלחמת ששת הימים — מה היה לו לומר, שעה שהסתכל על מצב המדינה מנקודת־התצפית הנבחה בהיותו שגריר ישראל בוואשינגטון? אלה דבריו בהתרה מוסבית:

„לגולדה מאיר ישנם קוי־הגנה הטובים ביותר שהיו אי־פעם למלך או לנשיא כלשהו בתולדות העם היהודי" — —

רב־אלוף חיים ברלב, הרמטכ"ל שהצטיין במלחמת התשה ושאומרים עליו שהוא איש שקול ומאזן ולא עצבים ושאינו סאבד את עשתונותיו בכל מצב שיהא (ואכן קביעה זו נתאמתה ביחס אליו בימים החמורים של מלחמת יום־כיפור), כזו היתה הערכתו ביחס לכושר־המלחמה המצרי:

„מצרים יודעת, כי לא השיג במלחמה הישג של ממש ואילו הסיכון לעצמה ולמנהיגה הוא ממש ביותר — שהרי הוא (סאדאת) ורק הוא בלבד יהיה אחראי בעיני העם המצרי לכשלון" — —

האלוף יגאל אלון, מפקד אפון־התהלה פימי המלחמה, מדינאי שהיר העוסק בבעיות האסטראטגיה הישראלית מאז קום המדינה, אף הוא הטקול והמאוזן קבע בסקנות:

„הם טרעים המצרים (בזאת שאינם מסכימים להסדר חלקי בתעלה) כי הם חרושים להשמיט מידיהם את האופציה הצבאית, שעה שאין ברשותם אופציה צבאית" — —

האלוף עזר ויצמן, מי שהיה מפקד חיל האויר הישראלי, שעזב את שרות הצבא והסתכל פסרחוק מפנים על החזיתות בתחום הצבאי הוא ידע בבעל עין חדה ולשון שנונה — רק הוא ראה לנכון להתלונן בפעמות נמוכה על חשבונו של הצבא המצרי שהתבסס על קו התעלה ותיכנן בחיפאי את „מבצע הפליגות":

„מישהו חסר שם איזו תעלה, שהוא ואחרים חשבו שזה יהיה בשביל מעבר לאניות ושתברר שזוהו מכשול מצויין נגד שאנקים... ואם המצרי יחדש את האש הוא יקבל מכה שכזו בביתו, בתוך מצרים".

האלוף אריק שרון, הגיבור האכזרי שכותרים לו עטרות בעל כושר־תחרמה יפלו כמלחמת יום־כיפור ושרושמים לזכותו את עליתה התעלה לעבר אמריקה. אסור לשכוח שהוא דוזקא היה הקיצוני בתחזיותיו המטורפות הנבעות לפני המלחמה והוא שהיה לו חלק רב ואולי גם חלק מכריע בכל האחריות ההרסנית של הזלזול מוחלט באויב הערבי — כי כאות היתה השקפתו שהגדיר אותה בסגנון שיודי כוכב:

„בגבולות הנוכחים אין לנו בעצם כל בעיות בסחון — ישראל כבר שייכת כיום לדרג של מעצמות כמו צרפת ובריטניה. אין יעד בין בגדד וחרטום, לרבות שטחה של לוב, שצה"ל אינו יכול לכובשו" — —

ועוד נקודה האחונה במיוחד — ראשי המדינים הצבא' הישראלי.

ראשי המדינים אינם מרבים להתפיע בציבור, כידוע. אך פומחה אחד לפרובלמטיקה הערבית, ד"ר אבנון סקליוק, פירסם מעל עמודי „על המשמר" פרק מספרו על מלחמת יום־הכיפורים, אשר דן בתחזיות הישראליות ביחס לכושר־הלחימה המצרי, ובמרק זה הוא מעתיק הערכה סמוייסת מפי „מקור ישראלי בכיר" (ותחת ציון כזה מסתתר, כרגיל, ראש אגף המודיעין) ביחס לאשיותו אל אנוואר סאדאת, המעקר העליון המצרי: „הוא סאדאת. הנו אפס גמור, חזי בעולם של הזיות" — —

„עולם של הזיות" — אכן, מי היה בעולם של אשליות והזיות־שוא, נשיא מצרים ומעקרי הצבא המצרי או ראשי אגף המודיעין הצבאי של צה"ל?

ושוב אין בריירה אלא לציין זאת בכאב ובאכזבה ובברית־פנים, כי מדרגת הזהירות והמזלול המרהלל באויב דבקה כאופן הרסני מעם בראשי המדיעין הישראלי עד כדי כך, שלא זו בלבד שהתאיאו לפעמה בראוי את תכונות האויב וחישוביו מתלכו אלא שאף זו שנגשלו בתפקיד הראשוני החיוני של שמירה נאותה על מדותיו של הצבא הישראלי עצמו.

וכלום זה יאותן כי יסופר?

רק אחר שעברת שנת לפן מלחמת יום־כיפור נודע לו לציבור הישראלי איזה תגלית מביישת. שכמה מן המודות הצבאיים הישראליים הכמוסים נחשפו ופוצנו על־ידי המודיעין המצרי ועובדה זו הישפיעה לא במעט להגביר את מידותיו של החלם שבו נתקפו מפקדי החזיה הישראלית בסיני, כפי שמעיד על כך כתב צבאי (של „ידיעות אחרונות"):

„מלבד ההפתעה הגדולה שבעצם פתיחת המלחמה ביום־הכיפורים הנחיל הצבא המצרי לצה"ל גם כמה „הפתעות קטנות"... המצרים האזינו לשיחות שבין המפקדות הישראלית בסיני והם תקפו את היחידות הישראליות באש ארטילרית על־ידי ממוסים מיד לאחר ההמקמותן בדיוגות של סיני... אחרי מספר ימי לחימה החבור למפקדים הישראלים, כי בידי המצרים מצויה מפה ישראלית אשר עליה צוינו איזורים ומקומות בשמות־קוד (מפתח מודי). זו היתה מפה „סיריס" של צה"ל, אשר נפלה לידי המצרים והוזרה לכך הם ידעו לעקב אחרי המהלכים הצבאיים הישראליים, שהיו קשורים בשמות־הצופן כגון: „מורסוד" — „לקסיקון" — „עכביש" — „מצמד" וכזומה.

„יותר מכל פעילות־מודיעין פיתחו המצרים בשנים האחרונות בסיוע סובייטי מאסיבי את ההאונה... חלק לא מבוטל מהצלחותיו

הסוכה הניידת על־פני שדות־המערכה

ודוזקא ימים אלה של „זמן שמחתנו" היו ימי־הכרעה גורלית במלחמת מדבר סיני

המאקטיות ביטי המלחמה חב הצבא המצרי ליחידות־האוזנה שלו, אשר נפרסו באיזורי הזחיה. מפקדים ישראליים, אשר לא הקפידו על בטחון־קשר מספרו אחרי המלחמה שתוך זמן קצר אחרי שירודים באלחוט הותקפו באש ארטילרית. אין ספק שהתקדמות המשמעותית ביותר במודיעין המצרי היתה בתחום האזנה. לצורך זה הרחיבו המצרים את לימוד השפה העברית לכל יחידותיהם, בכל הדרגות" — — —

אכן זו מחמת כתם שחור בתולדות צה"ל, ואין שום אפשרות לכפות על כתם אפל. מכאיב ונורב זה. הרובץ על מצפונם של מפקדי צה"ל מן הדרגה הגבוהה ביותר. ואין אפילו כל אפשרות להיאחז ולהתנחם ולו יתא זה בגילוי נוגע אחד של אמונה — כפי שזה אירע במלחמת ששת הימים, שעה שמפקד חזית סיני, אלוף יפעיהו גבעי הטמיע את ברכת־הקרב לפיקודיו בנוסח הנודוע מובהק: „יהי ה' עמכם"!

הפעם נשא כנראה „הנודוע" אופי כללי, בבלי יוצא מן הכלל. אם כי בפורמת־הקפל מפש. ולא־דוזקא במפות הפיקוד הסבדריים. נראותה התמונה אחרת לחלוטין. כמה דרישים ועדויות מקוי־התחית דוזקא מעלים את הצובדה, כי גם מפקדי־הקרב, שנלחמו בראשי הגייסות נמחם יחד עם המוני החיילים מתוך הכמיהה לאמונה ומתוך הצמאון הנפשי לאמוד עידוד ורוח־הקרבה מפקודות־הנצח של האומה. לסם הנכחה נצתיע אי־אלה קטעים מתוך תיאורי הקרבות ועדויות הלוחמים.

בסקירה האפלפת של „במחנה" על שפרתם המחפנת והחיוונית של הרבנים הצבאיים מרחנו גם על הגיאיהמתם של מפקדי־החזית לנוסא הדת והאמונה:

„התחילו לבוא אלי חיילים ומפקדים, — מעיד רב צבאי אחד — שבתוך היכרות השקפת עולמם לא הייתי מעלה על דעתי שהם יראו ברב. מישהו שאפשר ליטול ממנו עצה"... „אחד המכ"דים בא אלי — מדווח רב צבאי אחר — ואמר לי, הרב, אתה מוכרח להופיע אצלי, והלכתי עמו לראות את החיילים, בתורים צעירים, שטרם הרגישו טעם מלחמה"...

מסקנה ח':

„שגעון אחד גדול" שהוביל לנצחון רב־שגב כזה במלחמה הגורלית

הסוכה בחזית, ברכת ארבעת המינים בשעות הקרב — כל זה רק סמל לעצמת האמונה

השאלה השלישית, השאלה המכרעת, שאלת התפנית, המתבקשת מעצמה היא על־כן:

— איזה גם עצום אירע שם? ובעזרתו של מי התחולל הגם הכביר הזה? ובמה מוסברת התפנית החדה הזאת מכשלון לנצחון, מפש בבחינת מביא עמיקתא לאוירא רמא?!

התשובה המסתבכת המתקבלת לאחר עיון מעמה וקפדני בכל החומר התיעודי, בסקירות, בתיאורים ובעובדות הינו:

„ראוויים כל ישראל לישב בסוכה אחת"

עדות נרגשת ומאושרת שהוציעה בעתון השמאל לגי „חומסי בשם „סוכה על אחלים"

„הקצין — כן מסופר — פרוטים את הלולב וכל החיילים לפי הדור, מברכים..." „במלחמה זקוקים לאמונה, לחרי בה אמונה" — מסריט האומר הקצין.

— הלוחמים בקו־האש, המפקדים והחיילים בשדות־הקטל הם שהשליכו בפועל ממש את חייהם מגנד. הם אשר שימו על אף חבל אלי קרב עקוב־דמים והיו־קרבנות כזה, הם שהטילו את עצמם לתוך להבות המערכה ללא היסוס כלשהו ובמקרים רבים מדי אף ללא סיכוי כלשהו, הם שסללו בסוד נתם את הנתיב לנצחון והם שהכריעו בקרבן דמם את מאזני־הנצחון!

זכאן נדרשת המברת־לוחי משליטה, המבהירה את עומק שרשיותה וחזרעת אור על שבב דומעותה של הקרבת הלוחמים:

— אלה לוחמי החזית, מפקדי הלוחמה. החל לפן הפיתחים והמגדים וכלה במ"כים, ועלים עליהם הלוחמים הפשוטים ללא תואר, בשרון ובסיירת, בחריר ובגולני, בחיל הנגדה ובחיל הרפואה. בחיל הקשר ובחיל האספנאות, רופאים וחובשים, מוחתנים וצנחנים. וכל אלה אשר בשאה שמות יכנו — כל אלה נסתמו דוקא כמלחמה זו, שפרצה בצעוזמו של יום־הכיפורים, בחוויית מלחיבה של אמונה חיה וכובשה, אמונה מסעירה ומטהרה, נכה ומרוממת, ואמונה זו שהעניקה להם כנפים.

האמונה — האמונה הישראלית המהודה והצרופה. שלחבה האמונה הזכה המקנגת בכל נפשו של יהודי כאשר הוא יהודי, אם כי יש ולעתים היא רק מהבהבת אפ־אש בחשקם ובחמצנו — אמונת־אופן זו היא שנפרצה בעדי איתנים והזדנקה ממעמקים דוקא כחוצאה ישירה באותו רגע מחריד, שאולי מתם והתניק בארות ישנים אך פתח הפעיל בארות חדשים וחדנים.

האמונה — האמונה הישראלית המהודה והצרופה. שלחבה האמונה הזכה המקנגת בכל נפשו של יהודי כאשר הוא יהודי, אם כי יש ולעתים היא רק מהבהבת אפ־אש בחשקם ובחמצנו — אמונת־אופן זו היא שנפרצה בעדי איתנים והזדנקה ממעמקים דוקא כחוצאה ישירה באותו רגע מחריד, שאולי מתם והתניק בארות ישנים אך פתח הפעיל בארות חדשים וחדנים.

האמונה — היא שהחרדנה בעוז כמצען שופע הנבקע לפתע־פתאום בתוך מדבר־סמה — כפי שמתאר זאת בניסוח מרגש כל־כך הוסופר מדור הפלמ"ח הנוך בראשון ביומן הזהיר שלו (לפי „מעריב", מעוכב חג הסוכות):

„בלילה הנחיתו המצרים יחידות־קומאנדו המושות בטילי נ"מ (נגד מאנקים) לעומק, כדי לפגוע בשריון ובארטילריה שלנו... מפקד אחד מדווח: - אתה רואה כמה כלים ברצרים?... מפקד שני: שברנו התקפת האויב... מפקד שלישי: בגזרתי עדיין אין התקדמות. ראינו מספר כלים ביטוניים בטווח רחוק... מפקד בכיר: חכה עד שיתקרבו. דפוק אותם...

„המכשירים פותחים בדיבור ונאלמים דום. מרחוק — מטריות־העשן והמדבר האלם והשמים הצלולים. מתי יצאו כחות הדביזיה המצרית ה־21 להמתרעות ומתי החל הכל להתהפך? אברך בקאפוטה של מטי, חולצה לבנה מכופתרת עד אחרון כפתוריה, בידיו אתרוג ולולב, עובר בין החיילים ומציע להם לברך אתו. היום — חול־המועד סוכות. גם לי מושים האברך את הלולב ואת האתרוג ובלי לחשוב, כמו בפתח־תקוה בימי הילדות הרחוקים, נאמרות המלים מאליהן" — —

כתפר הפלג"ה אינו מסתיר את הנחיה הרומנטית הזאת במדבר סיני בעיצומו של קרב מכנע לחיים ולמוות („שבעון אחד גדול" — מדגיש הוא במפורש — מכשיר־הקשר מתאר את מתקפת־הנגד על מנת לגאל את שביריתו של האויב) — אם כי הוא מנסה לראות בה איזה הד רוחני פיסי הילדות. אולם עובדה היא עובדה והעובדה המאלפת היא. שהחיילים כולם ברכו על קיום מצוות לולב ואתרוג ואף הוא. לחם והיק וקשה עוד מדוד הפלמ"ח המפרקי גם הוא לחוויה אמונתית זו בלב המדבר בעצם מהלכם של ימי מוסות.

האמונה — היא שנוסחות ותולה באורת מפליא כזה גם בלבבות מרוקנים ובנפשות יבשות — כפי שמעיד על זאת בכבנות מלאה אחד מסופרי „על המפסרי", ישראל זמיר (לפי הפרסום השמאלי „אתה" מיום חול־המועד סוכות):

„סוללת־הנוחתים בעיצומו של קרב. חיילים בקסדות נושאים בחפזון פגנים מן המשאיות אל הנוחתים — לוגי הנוחתים מכוונים צפונה, לעבר המובלעת. מדי פעם פגזים סוריים נוחתים סביבנו ברעש גדול.

לא הרחק עמד זחל"ם וסכך של ירק סדי עליו... „קבוצת חיילים בראשם קצין מווקן. פוסעים בצעדים לאים אל זחל"ם — הסוכה. הקצין מושיט לולב וכל חייל, לפי תורו מברך. בין החיילים מצויים כאלה שאינם בקיאים בהלכות־חג. המפקד מברך והללו חזרורים אחריו מלה במלה. כל זה נערך בצנעה, ביראת־הכבוד, ללא מלים מיותרות. ההפגזה מתגברת. בתוך הזחל"ם (הסוכה) שותים יין במס־סינגים. מברכים עליו ואוכלים מנות־קרב (לקיים מצות סוכה). אני אחוז עוז ושואל את הקצין: „אתה בטוח שהנך נוהג נכון?" — הקצין נוגע בי מבט כבד — „בטוח, בטוח" —משיב הוא בקול עמוק ונמרץ — במלחמה וקוקים לאמונה, לחרבה אמונה... כלי אמונה לא מצצחים במלחמות נ' — —

מסקנה ט':

„ראש הגשר לאפריקה" — אגדת־הגבורה הישראלית של צליחת הסואץ שהדהימה את העולם

בכוחה של „תפילת הדרך" זינקו לסערות הקרב אפילו לוחמים חילוניים מ„השומר הצעיר"

האמונה — היא מציגה סבין כל הנרכים שבנפש המבשרת את בואה דוקא בשעת המסוכה הגדולה, מרגעים הזחבי־גורלות ומבמדים בבדי־משקל של הכרעות להיות או לא להיות, להיים או לשקיעה, להמשך או לגדיעה — כפי שזה מתבדר מתוך דריה קרבי מאת פלגת־הזחלון של הצליחה מעבר לתעלה. שנכתב ע"י המתנאי אילן כפיר, קצין באוגדתו של אריק שרון:

15. באוקטובר 1973 — (ד' דחול־המועד סוכות). סיני... כדור־השמש צונח במדבר. שרידיו שוטפים את יפ־חחולות בגוון אדמדם. דפנות הזחל"ם לוהטים. אני מסתכל באנשים שמסביבי — פנים קפואות. כל אחד מכונס בתוך עצמו. אביק — מבית־אלפא (קיבוץ השומר הצעיר)... הלל — מושבניק מכפר יחזקאל... יורם אלוני — איש קיבוץ גבע; בנצי צפריר — מגבעת־יואב שברמת־הגולן... שאול שובלי — ממושב בקוע... הזהראות שקיבל אביק מתמה"ם (מפקד הטיבה — זחר תת־אלוף דני מט) היו נוקשות: למשימה יצאו רק המובים ביותר שיצוותו במספר סידורי־גומר... גדול המשימה והסכנה. שלקראתה אנו הולכים — חצייית תעלת סואץ...

„סגל דת צעיר התעכב ליד כל אחד מן הזחל"מים ותילק דפי תפילת־הדרך. „ישמור עליכם אלוקים" — הוא ביירך אותנו. „אמן!" — הסיבה האנשים שבזחל"מים... אביק, חניך „השומר הצעיר" שלא היה מעולם מקורב לדת, נטל מסגל־הדה את תפילת־הדרך וכמותו עשינו כולנו. רגע של חשבון־הנפש. רגע של דממת ומועקה בשרם תזוזה. מה הם חושבים? מה חולף במוחם?... אותו לילה לא הלחלנו חוויות — אחרי שכה בערך, לקראת יום־הכיפורים תפלייה שוחחנו לראשונה על המחשבות והרגשות של הימים ההם" — —

האמונה — היא שנחלוותה אל הלוחמים בכל הנסיבות הרא שנהגלמה באורה מוחשי והמחישה לנוכח אנשי־הקרב את הנכון שבאמונה זאת כל מעיבות־הנוגו של התעלה נפשות הנובעים ממנה — כפי שזה נרשם מפיו של רב צבאי צעיר מעל דפי „במחנה":

„ההפתעה היתה שבמשך המון פתאום הנחלתי לראות, שהתקבלתי בקרב החסיבה כמין סגל — בכל מקום שהייתי הולך היו החיילים

(המשך בעמוד 26)

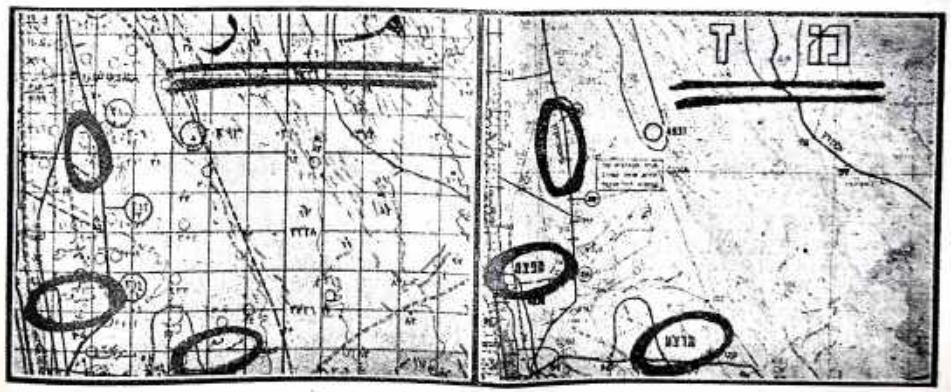

המפה הישראלית הסודית שנפלה לידי המודיעין המצרי

זה צילום של תעודה מצרית, שמעיד אחד מלמפה המפה הסודית בעברית ולצדה — מפה עם הסברים בערבית.

דוד זריצקי

שירת חיים - עד כלות הנפש

(על בן־ישיבה שנפל)

א

עת לילדת ועת למות —

והלידה קשורה במות כחינוק במבטן אמו. ורק לאחר שהאדמה מכסה את גופו של האדם, נתתר המבור שקשר אותו אל הלידה.

ואף על פי שעתי השעות הללו, שעת הלידה ושעת המיתה הן כה מרחוקות זו מזו, כה מנוגדות הן מבחינת השקפה על העבר והעתיד הזן מבחינת הבנת החיים, הרי בכל זאת אין אדם מסוגל להיתנק משעתו הראשונה. אף כשהוא עומד על סף שעתו האחרונה. ומשום כך אומרים חזיל „אשרי אדם שעשע מיתתו כשעת לידתו" (ירושלמי ברכות, ב').

הא כיצד?

שעת הלידה פותחת רשעת המיתה פתוחה מכל פתום. שעת הלידה פותחת עיני צלמות ושעת המיתה סותמת את הסתת אליהם. שעת הלידה היא כה מבהיקה, כה נוצצת מבעד לריסי העינים ה־דומעות של האם המאושרת, כה משעשעת את ה־דעין, רשעת המיתה קודרת. מקוננת. אין לראות מעבר לה ולא כלום.

אך האמת היא, כי אדם הולך לבית עולמו. שעת הלידה היא. אימוא הצעד הראשון לבית עולמו. צעקתו הראשונה היא קריאת־התור הראשונה על שעליו בבר להתכונן למות. פתיחת העינים לראשונה בימי חיין זחר התחלת הסגירה כעבור שבעים, שמונים או מאה ועשרים שנה.

ואיזרי אדם, שעשע מיתתו — כשעת לידתו.

אשרי האדם, שבשעה הראשונה כשהוא נולד, גדל, מתמתה, מתכבד והולך הוא מכיר כי הנה חולכת וקרבה שעת מיתתו, אף על פי שאין הוא רואה אותה, אף על פי שאשרי החיים מקיף אותה, אף על פי שעדיין אינו מבין מאומה מחשיבות המיקף של המלה: „מות" — הרי הוא בכל זאת כבר נמצא בהתליך של הליכה אליה. הרי הוא הולך ומתקרב אל קברו, הנמצא במוף העולם, בי מעבתי הים. בלהבות השריפה או במלחעות חיה רעה. הוא הולך ומתקרב בצערים חמורים.

בואו וראו את רבי ישראל בעש"ט, שהלך עם תלמידיו בחוצות העיר.

נעצר הבעש"ט מתאום ואמר לתלמידים: רצונכם לראות משהו?

אמרו לו תלמידיו: כן רבנו.

סגה מהם לעבר אדם אחד, שרץ במרוצה בשוק. נגש אליו רבי ישראל, עיכב אותו קלעגא וביקש לשוחח עמו. נתכנס אותו האיש ואמר לבעש"ט:

אני מסהר מאד, ואין לי פנאי אף רגע אחד. שכן סרגמתי תלויה ברגעים הללו ואתה רבי מעכב בעדי!

נטל רבי ישראל את הקפוטה של אותו איש והס־סיל אותה. אמר לתלמידיו:

— האם אתם רואים את התבריכים, שתאדם הזה לובש תחת הקפוטה שלו?

ואין אדם יודע. כשהוא נולד. באיזה גלגול הוא נמצא. מה עלין לכפר בליתתו המודשה. אין אדם מכיר בתבריכים שמתחת לבגדיו. ורק מוביר־ין מבחינים בהם. רק מעטים מאד. יחידי סגולה. מסר־גלים לגשת אל האדם. להרים את בגדיו המלובלכים בטים הרחובות. לעצור בעדי בשוחה רץ אדם הבלי העולם ולהראות לו, כי אין הוא אלא גלגול ועליו לבצע משהו מיוחד, כדי לכפר עון מיוחד ולחזור לקברו. ובינתיים אסור לו לשעון את הבריכיו. שהרי הוא מת בבחת אף־על־פי שבפועל הוא מתהלך על פני האדמה.

ובשעה האחרונה פרשם אדם את בגדיו הוא בשאר במת שבא לעולם: בתבריכיו.

ואז הוא נזכר, כי אף שמם לא שמם אותם. כי אף מעם לא ידע כי הוא לובש אותם. כי אף מעם לא שם אל לבו להביר בעובדא שהוא לאמיתו של דבר אינו חי. אלא הולך ומת. הולך ונפטר מן העולם ללא הפסקה. כל רגע, כל שניה. כל נדנוד עפעף — מקרב אותו לעשתו האחרונה.

שמא תאמרו: דע עקא!

לא כי. אלא שיר של החיים הוא. הצצדים הללו שאדם צועד במסך ימי חייו. צעדי־שיר המה. הדברים שהוא מדבר. המחשבות שהוא שוגא. הם אדם שהוא אוהב או הריגים שהוא שונא. הם קולות בשירה שהחיים שרים לקראת המוות. כיון שהכל היא אחדות. המשה הראשונה מתאחדת עם המשה האחרונה. זו משולבת בזו. ומשום כך, נסתכל דוד המלך, נעים זמירות ישראל, ביום המיתה ואמר שירה (ברכות ו').

ב

כי שירה מהי?

שירתו של דוד המלך הותה שירה של החיים המסות הרוקמים זה מתוך זה. המדאים פנים זה לזה. המשלימים זה את זה.

המשה האחרונה של האדם כשהיא שלימה כמשתו הראשונה. הרי זהה שירת חיים שאין דוממתה בעוים שירה אנושית. ואחי שירת השלימות המתבטאת באלפי אנפין. זאחי המשלימות שבעים ברוא אלוקים אדם על הארץ, מחפשים אותה. ורחפים אחריה. עמלים בה ומחירי מגלה זוכים לה.

ויעקב — „איש תם". מפל המשלימות ומשום כך אחרה, ונזרתו בלבד, הקוקה החת הכסא הכבוד. כאות לכל בני אנוש, כנס המתאר את האדם המשלם ביצד הוא נראה. כשאדם עומד על סף שעתו האחרונה והוא מרגיש בכך. הוא מסב מבני אחרונית ומס־הכל במה שהיה לו. במה שיש לו והוא ראוי. כיצד צער ראשון פתח את הדלת והצעד הקטני עקב אחריו מבלי לסמוך שמיה אז סמאלה. מבלי להנבית עוף או לשקוע הנחמה. הוא רואה את צריחתו הראשונה צלי אדמות ואותה האחרונה עלי אדמות והנה לקן כזנה אחת. שיחה אחת. מנמה אחת.

ומבטו הראשון הלך ונתמגד במיבוך כל שנות חייו עם מבטו האחרון זה עתה.

הרי אותתו האחרונה — היא השירה של דוד המלך. הדמומות הנצרות מעיני הצומרים מביב המיטה. הן הפירה המשתרגת על מני שבעים או שמונים או מאה ועשרים שנות חיים. רגבי העפר הנערמים על נשמה. הרי הם מזרים־מורים של שירתו שהוא מר אותה במסך כל ימי חייו. אשר התחיל אותה בצריחתו הראשונה ואותה משלימה כעת. אלא נוטל אותה עמו לעמוד בפני בית דין של מעלה.

ההסתכלות העמוקה ביום המיתה עוחרת לאדם להתוויק מעמד בחיים. לא להיכנע לתבריכים של מאורעות. של אמונות או של הבלחות. לא להיכנע לא למות ולא לחיים. לחיות עצמאי עד הרגע האחרון. לחתגבר על חלשה רוחניות ונטיות. להתגבר על מידות ורצונות. לדעת להבחין בין רגע של חיים בחיים לבין רגע של מיתה בחיים.

זהו שירתו הנרטית של כל אדם. דוד המלך. נעים זמירות ישראל. שר את השירה הזאת לדמות לבני ישראל. כיצד אדם מיסודאל ישיר את שירתו. כיצד הוא יתבטא כשאין לו מלים בפיו. כיצד עליו להיות כדי להמשיך ולחיות אחרי המות.

אלא שיש להסתכל ביום המיתה. להתעמק. לראות כל מה שניתן לראות בעיני אדם.

ג

אף אחד לא נסתכל בעיניה. בשעה שנסגרו פגים אל סגים עם המות. אבל אין ספק כי בשעה האחרונה שלו. הוא שר את שירת חייו. שהרי שירת חייו היו החיים השלמים. השלימות היא אשר הביאה אותו לישיבה לשאת בעולה של תורה. הרצון להיות שלם. הוא אשר הציאו אותו מן הרחוב המוסיקר המושיב אותו על מספל הישיבה. כדי שיחדרם בה מסתו שלא נשמע עד כה. עד אותו רגע בו חידש את חידושי תורתו. כי הרי כל אדם מסוגל לחדש חידושים שלא נשמעו דומנתם אלא למשה בסיני. חלכל אחד הרשות ניתנת לפתות שערים חדשים בהלכה. באגדה. במחשבת קודש. ומי שסביר בעובדא כי החיים הם הקרבות מתמדת אל השעה האחרונה. לא יתכן שלא יעמל בעולה כזאתתיו להיות ראוי בשעה זו להמשיך ולהיות.

חתא במשיך. כחבריו לפני חמשת אלפים. לפני אלפים. לפני ארבעים שנה. שהלכו למות כשנפל ההדות על כתפתם. וגם הוא הלך למות כשנפל ההדות על שכמו הצעיר.

הוא „נפל"?

איזו מלה גסה ובלתי מובנת ליהודי ההולך בדרכו. שנקבעה לו מראש ביום היולדו. וכי מצאתם פעם שיהודי נופל? וכי מצאתם פעם שיהודי יורד מדרגתו. בסרחון בשעה שהוא נפגש פגים אל פגים עם עיני מלאך המות?

הנה הולך לו צעיר ומשכן דברי תורה — הוא משכן אותם משום שהוא יודע כי בלעדיהם הוא יפול בקרב. בלעדיהם יש קו המבדיל בין החיים המתות. ואילו כשהוא נגשא בתרפיל הדרוחני את חידושי התורה שהגורמים מן המתים. כשם שפשוה הדיבר את כל התורה כולה. ובה גם חידושי תורה של אותו בחור צעיר. אין הוא סמוגל ליפול בקרב. הוא רק מסוגל לתאם בין מה שאנו קוראים „חיים" לבין מה שאנו מכנים בשם „מות". ושלאמיתו של דבר עדיין לא מצאנו ביטוי מוחשי למה שזה מסמל.

ובדבר האחרון הוא רואה לפניו את החיים מתקש־לים תחתיו. בד' אמותיו. כשם שארץ ישראל נתקפלה בד' אמותיו של אביו ובקבר. הם מתקפלים. מצטמצמים יותר ויותר עד שהם נראים כרגב עפר ריח גן עדן.

והתרחו ביחד עם חייו מתמצים בתוך הרגב הזה.

ד

אומרים בשם האדמו"ר מקוצק פירוש על המסוק: „החיים המתת ביד הלשון". רצה לומר: ההבדל בין חיים לבין מות הוא רק בלשון בני אדם. כיון שהם נמצאים בתחתיות התבונה אין הם ראוים אלא שזה חי. מתנענע. הולך. אוכל ויש הנשני — אינו עושה דברים אלה.

זוהי רק לשונם של בני אדם. קרוני חומר. שמחשבתם חפרה וראיתם חמרית.

לאמיתו של דבר אין אנו משיגים את המובן המלא של חיים ומות. אין אנו יודעים. מתי מתחילים החיים ומתי הם מסתיימים. אין אנו יודעים מתי מגיע המות ומתי אין הוא מגיע לעולם.

כי המות תלוי בחיים וחיים תלויים במות. האם רק כי הרי המות הוא חיים ארוכים ואם אינם רוצים הרי חיים הם מות ארוך.

ושירתו שלו נשמעת חיטב בשיי העולמות שלו בשעה שהוא שר אותה בשעתו האחרונה. שהיתה הראשונה לשעת הנצח.

כי הוא זו שירת חיים. אלא שאנו בעניותנו איננו זוכים לשמוע אותה כרבעי.

לה׳ הארץ ומלואה

כתוב בפרשת בכורים: „וראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה׳ אלקיך נותן לך״ ומפרש רבי יצחק שראמה:

— עיקר המצוה במצות בכורים היא לפרש ולי עקור מדעתך את המחשבה הבגולה באילו הארץ היא „ארצך״, ולהביאך לידי הכרה „אשר ה׳ אלקיך נותן לך״...

ומוסיף ביאור לדבריו רבי זלמן סורוצקין גאב״ד לוצק:

— אין לפרש „אשר תביא״ בכורים לבית המקדש, שהרי עדיין לא מדובר בענין זה כלום — אלא „אשר תביא מארצך״ פירושו אשר תביא מארצך בזיעת־אפיים, חרישה, זריעה, השקאה, ניכוש וכולי, ואין לפרש „אשר ה׳ אלקיך נותן לך״ שמתיחס ל„ארצך״, אחרי שכבר מפורש בפסוק הקודם, כי תבוא אל הארץ אשר ה׳ אלקיך נותן לך״ — אלא בהכרח „נותן לך״ מתיחס לפירוש שאתה מוציא מארצך, ללמדך: שם כל המצות מתשקעות בשדה, הפירות אינם אלא מתת־ה׳, המדריך נסמי־ברכה ומצמיח את האדמה להניב פירותיה.

על ראש שמחתנו

ואומר רבי אהרן הלוי איש־ברצלונא:

— כדי להעלות דבר ה׳ על ראש שמחתנו, ונזכיר ונרע בשרינו בדבר הוא יגיעו לבית הבכרות בשלום — על־כן נצטונו להביא למפרתי ביתו ראשית הפרי המתבשל באילנותינו. ומתוך הזכירה וקבלת מלכות ההתאוננו לפנינו. כי הפירות ויתר כל המזונה שאנו יבואו, נהיה ראוים לברכה ויתברכו פירותינו.

מעלה וכבוד ותועלת

כתוב בפרדס רבינו בחיי ב״ר אשר מסרקוסטה:

— הבכורים שהביאו ישראל לבית־הבחירה היו עולה לכהן, כבוד לקב״ה, ותועלה גדולה לישראל.

מעלה לכהן — שהמרתו עצמם ככל הדרך בכדי לאכילה מראשית פירותיהם והמובחר שבהם.

כבוד להקב״ה — שהתפללו לפנינו בבית הגדול המקדש, שישפיע ברכותיו לישראל. והיו נותנין הר־ראה הדרגה לפנינו כי הברכה אינה בעולם אלא מסנו יתעלה.

ותועלת גדולה לישראל — כי בזכות המצוה של הבאת בכורים היו הפירות מתברכין ומזונות הגדלים מתברכין.

מראשית לראשית

עוד כתוב שם:

— מתנה הנתרה במצות בכורים שהם ראשית, לחיב ישראל שיקראו „ראשית״, ילוך אל המקום שהוא ראשית שכלול יומין של עולם, ולהת אל הכהן שהוא ראשית הנבוהה, ראשון לפשרתי קודש, ולהביא אליו מנחה מראשית כל פרי האדמה.

ברית עולם

הביכורים. אומר רבי יחיאל מיכל מגוטהרדוק, זר הי אחת מעבדי־הארבע מתנות כהונה שנתן הקב״ה לאהרן ולבניו ונכרתה עליהם „ברית מלח עולם״ לפני ה׳ לזרע הכהונה. ונענתה ומשולשת מצוה זו בתורה. פעמים בכתוב „ראשית בכורי אדמתך״ ש־נאמר קבוצה דרך כלל בפרשיות „משפטים״ רבי הנא, הנה סגם בפסוקים ביכי הבנא, הנא קדפה לכל ההפרשות, אפילו לתרומה. מפני שהבכורים גם ראין „ראשית״ ומפני שכתוב „מלאתך (אלו הביכו־רים כשהמלאין הפירות בביכור) ודמעך (הנא הת־רומה שבדבנה) לא תאחר״ (לא תענה את הסדר, לאחר את הראוי להקדים).

ומפני שהנדרכו במתנות כהונה להבטחת „ברית מלח עולם״ יחד מברית־מילה וברית־תורה?

לפי שמילה ותורה נהגון הפרד בין בארץ ובין בחוץ־לארץ, בין בשבי״מ״ק קיים בין בשאינו; ולא כן מתנות כהונה שנתנונה רק בארץ ובזמן המקדש, אמלה הרוצות ומעכרות יש המבורים שאינם מן התורה בזמן הזה. הייתי אומר, אישה, שנתבטלו הלילה מתנות אהרן ובניו? לכך הבטיחו תורה ב־„ברית מלח״, מה מלח אינו מתקלקל לעולם, כך המתנות ישובו לבעליהן כשיבנה ביהמ״ק במהרה בימינו.

מבעלזא לברסלב

מצוה קם:

להביא בכורים כפירות שנדלו באדמתו לבית הבחירה, שנאמר „ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה׳ אלקיך״;

מצות לו:

לקרוא על הבכורים, שנאמר „וענית ואמרת לפני ה׳ אלקיך״.

(רמב״ם)

— יודע אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה. אשכול־ענבים שבכרו, רסון שבי־כר — קושרן בגמי ואומר: הרי אלו בכורים! והם נעשים בכורים בהחבר, משקרא להם שם. ואף־על־פי שעדיין לא בשלו כל צרכן; ומשיגמרו ויחלשם בן הקרקע — אינו צריך לחזור ולקרות להם שם. לא הפרישן במוחבר ולא קרא להם שם. ואלשם — הרי זה שם דרשם אותם במקדש לכהנים אנשי משמר, והכהנים מחלקין אותו ביניהם כשאר קדשי המקדש. זר האוכל בכורים חייב מיתה בידי שמים.

— המביא את הבכורים יש לו רשות ליתן גם לעבדו ובקרובו בכל הדרך, עד שיגיע להר הבית. אבן משהגיע להר הבית נוטל הסל על כתיפו. הוא בעצמו — ואפילו היה מלך גדול שבישראל — וכבוד עד שמגיע לעזרה. וקורא ומודהו הסל על כתפו „הגדתי היום לה׳ אלקיך״ וגו׳. ומודיע הסל ואומרו בשפ־תיו. והכהן מניח ידו תחתיו ומניף ומקרא: „ארמי אובד אבי וירד מצרימה״ וגו׳, עד שגומר כל הפרשה ומניחו בצד המזבח בסדר ודרומה מערבית, ברומה של קרן, ומשתחוה ויוצא.

(„יד החזקה״ הלכות בכורים)

נשים חייבות בביכורים

ואומר רבי אריה לייב גאב״ד מץ (בעל „שאגת אריה״) בחידושים למסכת מגילה:

— נשים חייבות להביא ביכורים, ואף שאינם נו־הגת אלא מעצמן דרך חובה. לא נחשיב אותה כמצות־עשה שהומן גרמא. באשר הפטור אינו מצד העצם של זמן אלא דבר אחר, סקרה, גרום לו — כי מחוברה ואילך הפירות אינם מצויין על פני השדה.

ראשית בכורים

מה רבי יצחק מאיר מגור בעל הידושי־הרים:

— מעט שיעשה תורה להביא בכורים, לפי שי־האדם דבוק בעוד לכל ראשיה. לכך המצוה שיביא ראשית זו למקום הראוי — ואת פירותיו לפקדש אל הכהן — בבדי שיידבק כולו לתיכון שראוי. גם את ראשית השנה צריך להביא אל ה׳ וסמילא הש־נה כולה בשליחות קדש לה׳, והצולה על כולה מי שמביא את ראשית ומבחר ישיר. את שנות הנעורים, אל הקדש תמצא כל ימיו בקדושה.

תפילה בביכורים

כתוב בפרדס הנתרמא שצמה משה רבינו כי בית־המקדש עתיד להתקבל ובביכורים שיתיין לוויפסיק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלוש פעמים בכל יום, מפני שחביבה תפילה לפני הקב״ה מפאה מעשים טובים.

וסרים האדמו״ר בעל חידושי־הרים מגור:

— ענין הביכורים הוא, שיקדיש האדם לה׳ את ראשית מעשיו, מחשבותיו ומעולותיו, שכן הראשית היא המרד החלק הקחוש חיקר ביותר, ואותו צריך להקריב קרבן לפני רבון העולמים.

כשראה משה רבינו, כי עתיד בית־המקדש להחרב וסצות הבאת בכורים עתידה להפסק, התקין להם לישראל שיקריבו את ביכורי עבודתם. אם החפילה, ירושה וישובה, אולי יסמן ישראל ניעוי משבנה, ויטאלו להם שיעניני שרתות ככל הבורים; וכך גם בפרשת בכורים היתה הכונה להכניע רום לבבם, באשר אח־רי ירושה וישיבה עלול להשיאם לבם לוטר כי להם הארץ ובחרבם ירשה, וישכחו את ה׳.

כאדם פחות שקיבל טובה ממלך גדול

רבי חיים ן׳ עטר מסרש את הכתוב במקרא בכר־רים „וענית ואמרת״. שהוא לשון עוני, כאדם פחות שקיבל טובה גדולה ממלך שמכניע ומענה עצמו לפניו בלב נשבר. כן הוא מנמיך עצמו לפני ה׳ ויאמר „ארמי אובד אבי״ וכולי.

ללמדנו ענוה

מקרא בכורים. כותב רמב״ם ב„מורה נבוכים״ חלק שליישי, יש בו גם מדת ענוה, שהוא לוקח חלק על בחפיר המדיע חמדי חלקים ומגולותיו להודיע לבני הארם, שמעבודת האלוה הוא שיזכור עתות צרתו וצנינו מצוקותיו בשרחיב לו האלוה. ואת המזונה מיוקה אותה תורה במקומות רבים: „וזכרת כי עבד היית״ וגו׳, „מצני שמחת בן המדות הפסולים מות לכל מי שעבד בעוטר ונחת, רצוני לומר: חבעיטה, והגאה, ובזכות הדעות האמיתיות — „בן תאכל ושבעת ובתים״ וגו׳, ואומר: „וישמן ישורון ויבעט״ וגו׳ — ומפני האת היראה צוה במקרא בכר־רים כל מנה לפנינו יחברן ולפני שכינה.

כמה מעלות טובות

כתוב בילקוט „מגם לוגו״ שה״ברו רבי יצחק מאגריטו ורבי יצחק אבוהאיב, מדיני קושטא:

— כמה מעלות טובות יש בהבאת בכורים, שמ־למדתו לאדם לא להיות כסר טובה (בלשון הספרי בפרשת בכורים „ואמרת אליו״ — שאינן כפוי טו־בה); והמנכהו לסדת בדיבות — כי יזכור שיש עוד נצרכים בארץ, מהנים ולוויים וכן עניים. וכל מה שיש לו אינו כי״ש דרך פקדון אצלו; ומורתו להכניע את היצר — באשר „אדם רוצה בקב שלו״ וכשיורד לשדה ורואה האנה שביכרה נשמו תומדת את הסרי ורק מפני צוי האלקים מתאמץ ומורך נמי עליה להביא אותה אל הקדש, ומדבילותו בענוה — כי אפילו גדול כגדולים מביא הסנא לחר־הביח מעון על כתפו. להודיע שאינו מתרברב בהעלותו התנדבות ואינו תולה אותה בעצמו. כי לה׳ הארץ; ומעוררתו לזכור הנצרות בשעת הרוחה — כענין סקרא בכורים — הוא מדה טובה ונאה מאד, לבל ירום לבבו ולא יבעט לעולם.

כיצד מעלין בכורים

אומר רמב״ם בספר „זרעים״ מיסוד המשנה במסכת בכורים:

— כל העירות שבמעמד [שהיו ישראל חנם ב־ארץ־ישראל מתחלקים בימו ביהמ״ק לכ״ד מעמדות, מחרוזות, וכל מחוז ביום שלו שולח שלחו״ציבור להיות נוכחים בקרבנות הציבור, ולעמוד על גביהן] מתכנסות לעיר של ראש־המעמד כדי שלא יעלו יחידים, שנאמר: „ברוב עם הדרת מלך״, ובאים ולנים בחחובה של עיר, ולא יכנסו לבתים, מפני אהל הטומאה, ובשחר המפונה אומר: קומו ונעלה ציון אל ה׳ אלקינו!

החשור הולך למגיהם, וקרניו מצופון זהב, ועטרה של זית בראשו — לחודיע שהבכורים משבעת המי־נין, והחליל מנה לפניהם עד שהן מגיעין קרוב לירושלים, הם הולכין בכל הדרך וקורין: „שמחתי באומרים לי בית ה׳ נלך״. ולא הן מהלכין ביום, אלא שהי ידות בלבד. ונגיעו קרוב לירושלים — שלחו לפניהם שליחין להודיע לאנשי ירושלים, ר־לח ויבשו מראין את הלח מלעלה.

והחגתות הסגנים ומגזברין ויוצאין לקראתם מירו־שלים. לפי הבאין הם יוצאים: אם באו אנשים הרי־בה יוצאין לקראתם רבים, ואם מעט — מעט; ומ־שיכנסו כולן בשערי ירושלים יתחילו לקרות: „עופי דות היו רגלינו בשעריך ירושלים״.

הכניסה לירושלים

עוד אומר רשב״ם באותו ענין, ואין זו מיסוד המשנה:

— כל בעלי אומנות שבירושלים עומדים מפניהם, ושואלין בשלומן: אחינו אנשי מקום פלוני, בואכם בשלום? והם מתלהין בתוך ירושלים והתחיל מכה לפניהם, עד שהם מגיעים לתר הבית.

הגיעו לתר הבית — נוטל כל אחד ואחד סלו על כתיפו, ואומרין: „הלויה הללו אל בקדשו״ וכר עד „כל הנשמה תהלל יה הללויה״, והם מהלכים בתר הבית ומוראין עד שמגיע לעזרה. הגיעו לעזרה דיב־רו הלוים בשיר „ארוממך ה׳ כי דליתני״ וגו׳.

שבחה של ארץ חמדה

אמרו חז״ל בספרי: כי הנשיים נתנו להביא בי־כוריהם בקלתות של כסף וזהב, אבל עניים מביאו במלי נצרים, והיו הכלים נתנין לכהנים ביחוד עם הפירות. מכני לזכות את העניים.

ורבי מאיר לייבוש מלברים מוסיף בזה נוסף ומסם לשבח באמרו:

— כל מה שהאדמה הוא יותר פוריה, גם הקנים שיתבשלה שיהם יותר לצמות מהם כלים, והיה אם־כך ניכר שבח ארץ־ישראל גם בסנא, מה שאינו כן בקלתות של כסף וזהב.

ראשית חלף ראשית

כתוב בספר „מרגש קנים״ שחיברו רבותינו בעלי־התוספות:

— למה נסמכה פרשת בכורים לפרשת זכור את אשר עשה לך עמלק? לפי שעמלק נקרא ראשית („ראשית גוים עמלק״) ומבכורים נקראין ראשית („ולקחת מראשית כל פרי האדמה״). יבוא ראשית־בכורים ויאבד את ראשית־עמלק מן העולם.

כפרה לחטא הקדמון

הקשה שהרי״ן ן׳ הביב בדרשותיו:

— למה נאמר פרשת בכורים „ולקחת מראשית כל פרי האדמה״ ולא „פרי הגץ״, הלא אין מביאים בכורים אלא פירות שנשתבחה בהם ארץ־ישראל ולא מדקות?

ומתרץ קשיאותו רבי חיי״א „חומת אנך״:

— בא הכתוב לרמז על חטא אדם הראשון שכבר רא עפר מן האדמה, כי בעטו נאמר „ארורה האר־מה״, ועל־ידי מצות זו שמביאין בכורים יש לו כפרה וכרכה.

יזכור יום המיתה

דרש הרבי ר׳ אליעזר מלוזנסק:

— שנינו: „אדם יודע לתוך שדהו ורואה האנה שביכרה, כורך עליה גמי לסימן ואומר הרי זו בי־כורים״, יש לדקה: אדם רואה האנה שביכרה והאמר־תו יוקדת בקיבוב הנשמר הומדת לאכלה, כי לב האדם מתאוה לפרי ראשון — יכרוך עליה גמי, יתמנו את מתאוותו. יזכור ויתשוב כי בשר הוא ומחר אולי כבר יהא מונח בקבר ויעלו גמי ונשבים בלהייו.

כיון שיכניע עצמו בנסיעה זו ויקנה קנין את מדת הענוה, כי אז תהא ראוה ומתבחר את הסם שלמה ובשלה, והוא מעט ענין ביכורים כשנוסר, לסון גמר פרי והבשלתו.

הציפיה למצוה

מה רבי משה יחיאל מאדלבוב:

— פרשת בכורים מתחלת ב„חיה כי תבוא אל הארץ״; ובספרי דרשו באותו מקרא „אין חיה אלא מיד, עשה מצוה זו שבשמה תיכנס לארץ״, אוך הדברים עולין בקנה אחד עם דברי הגמרא שלא נתחייבו ישראל בביכורים רק לאחר ד״ד שנה שה־נכנסו לארץ וכבשו וחילקו!

אלא זה בנה אב, כי הציפיה למצוה אף היא חשוד־בה מצוה. והתבוה מזרוה „חיה״ שתיכף ומיד יח־חילו לעורר בלבם המתעוררות לקיום מצות חביבות ה׳, ביכורים. בבדי שיתחבר להם שכר המתוקקות זו, כאילו מקיימין את המצוה בפועל — ובדין כל אדם המחודש לעשות מצוה אינו יכול לעשותה משום אנסם שהתנוב מעלה עליו כאילו עשאה — ויתכנסו לארץ.

איננו מספיקים להודות

בפרשת בכורים נאמר אחרי שמביא את הפירות לכהן „והנחתו לפני ה׳ אלקיך... והשתחוית לפני ה׳ אלקיך״.

ומפרש רבי יחיאל הצרפתי, כהאי לישנא:

— „והנחתו. והשתחוית״ כשעם „עלינו לשבח״ אחרי התפלה, כלומר: שלא יתשוב האדם בשום ענין כאילו כבר עבר התשלים חוקו, אלא גם אחרי שחר־בית תפלה, עוד „עלינו לשבח״, עוד אתה חייב להלל לה׳ על בחירתו אותך ולחלקך שהעבדהו.

כיאות לאנשי שם

כתוב בפרשת בכורים „ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם״ ומבאר רבי עובדיה סורנו:

— „בימים ההם״ דיוקא, כי אף שלא יהיה בדול סמך בתכמה, לא תהלל מלדבר עמו בכבוד באמרו: „ה׳ אלקיך״, אף על פי שזה לא יאמר זולתי לאנ־שי־הים כמו לסלכים ולנבראים, מכל מקום בהיותך מביא אליו את הבכורים כמביא דורון לא״ל יתעלה, שהוא בעל הקרקע, ראוי שתרבר עמו בזה דרך כבוד.

כבוד למשרתי עליון

הקשה רבי משה סופר, מפרסבורג:

— המביא ביכורים אומר במקרא שלו „הגדתי היום לה׳ אלקיך״, לשון עבר, ומדוע, הלא כעת ב־הוה הוא אומר ומדוע־לכן מאומה לא הגיד?

הוא מתוכב והוא מסרץ:

— לימדה תורה את המביא בכורים, שעליו להסר עים ולומר בסח מלא לכהן, כי הביא את פירותיו מתוך מחנה בלעדית לכבד בהם לומדי תורה ועבדי ה׳, בעוד „מקרא בכורים״ עצמו אינו אלא דרך־אגב, כי עיקר המצוה להרבות בבוד הכהנים עבדי־ה׳ המשרתים בביתו.

וכך האדם אומר: אם לחודות על יציאת מצרים, לא הייתי צריך בכלל לבוא הנה, שהרי כבר „הגד־ת״ היום — בקריאת־שמע — כי באתי אל הארץ, והנה־הרי גם יציאת מצרים, אלא עיקר ביאתי לכ־בוד הכהן והקריאה שם.

קדושה בכל מקום

מה האדמו״ר רבי מרדכי־יוסף מאוזבוצה:

— במקרא בכורים אומר האיש המביא לכהן „הגדתי״ היום לה׳ אלקיך״. לשון קשה, דברים קשים בעיון — ומה מומרה יש בדבריו?

אלא הכהן עובד כל ימיו בבית־המקדש והאיש המביא עובד בשדה. אמם כל זה, כשעולה לבית־המקדש ומביא בכורים, מתברר, שבכל מקום שהוא נמצא היה בקדושה כמו הכהן המשרת במקום הקדש...

והרי זו דמיא קשה לכהן...

ארמי אובד אבי

את זו דרש בעל „הגיבות הלבבות״:

— אותו „ארמי״ הרע שמסנוה „לבן הארמי״ אינו סב־קש רק דבר אחד ויחיד, לתאבדך מתחיי את הדר־גשה שתקב״ה אביו אחבו; ואין לו ענין להכשילו בחטאים דוקא. כדומה „ארמי״ הרע אשר מסנוה „עשו־ראי״ שרעה, אלא תמיה מנמחו רק לעקור מן הלב את ההתרשה העילאית של „בנים אתם לה׳״.

זהו שאומרים בהגדה ליל־שמרים: „ולבן ביקש לעקור את הכל״. מה לו ליצר־הרע לעסוק ולהסיח על כל חטא וחטא בנפרד. נוח לו שמשכיח מלב איש יהודי כי בן־המלך הוא וכבר מלאכתו עשויה כליל.

אין טוב אלא תורה

לכך אומר הכתוב בטיום פרשת בכורים „ושמחת בכל הטוב״, דורש אבי יומף דוד אזולאי, כדי לרמוז בל יפים יבואו לישראל שיתחבר בית־המקדש מפני חטאינו ולא יהיו אז בכורים. גם לימים אלו הוחיר ה׳ הרוחה לנו, דהיינו להביא דורון לתלמיד חכם ומוסק בתורה (מנקראת „טוב״). באשר אמרו חז״ל שכל המביא לו דורון כאילו מקריב בכורים אצל המזבח, ובמדרש תנא־דבי־אליהו נאמר שדורון לי־תלמיד חכם מכפר עונות, כי תלמיד חכם מוקבל כמרה הוא לישראל בכל מחשבותיהם.

המושלים בכיפה

3.

שלמה שמגר

הכיפה והכפיה

שני חברי קיבוץ סירבו לחבוש כיפה ליד הכותל

הועמדו לדין על פגיעה ברגשות של מתפללים והתקהלות המפרה השלום

הרהורים – בכיפה
המושלים – כלים קטנים

1.

הגויים אומרים: כן! ויהודים יאמרו: לא?!

דבר־מה מוזר למדי הסתמן בנושא זה של חבישת הכיפות: בו־בזמן שאפילו גדולי השליטים בארצות הגויים לובשים מרצונם הטוב כיפה לראשם, כאות־כבוד למסורת ישראל, — בו־בזמן נמצאים ישראלים חילוניים, ובתוכם גם חברי־קיבוצים שמאלניים, המסרבים בתוקף „להיכנע לדתיים" והופכים את כל עניין הכיפה לכפיה...

ולא זו בלבד, שאנטי־דתיים אלה הפכו ממש לפולחן חילוני את הנוהג של חליכת בגילוי־ראש — אלא שהם מסרבים בתוקף לכבד את המסורת ולהתחשב עם הנוהג המקובל מדורי־דורות אפילו כשהם באים לבקר ליד הכותל המערבי.

לקט זה, שנאסף מתוך העתונות הישראלית החילונית, מדגים את חריפות המאבק בנידון חבישת הכיפות, הכותרות מדברות לעצמן. ועצם התופעה הזאת צריכה לעורר אצלנו בושה וכלימה, כי „מה יגידו בנות?" — — —

נכון, כאלה הם המושלים בכיפה!

גם שליטי העולם למדו לכבד מסורת היהדות

תצלום אחד שהופיע בעתונות אמריקה, המציגה את הנשיא האמריקאי החדש פורד, חבוש־כיפה, כשהוא מכבד בנוכחותו חגיגה יהודית מפוארת — מספיק להדגים את השינוי היסודי, והחיובי בהת־יחסותם של שליטי־תבל אל מעמדה של דת ישראל ומורשת היהדות.

עוד לפני שנים מספר היה זה מקובל כמעין „חוק בל יעבור", שמציגי היהודים מחוייבים להתאים את עצמם בהחלט אל גדולי שליטי הגויים, גם במובן הופעתם החיצונית. הקו הכולל וההפגנתי ביותר של כל הופעה יהודית כלפי חוץ השתקף על־כן בגילוי ראש. וזה הגיע עד לידי גילויים מבישים ומחפירים, כדוגמת ד"ר חיים וייצמן, אשר בתור נשיא מדינת ישראל, הניח ספר תורה כשי לנשיא אמריקה טרומן, כאשר אף הוא, וייצמן, החזיק ספר־תורה בידו וראשו גלוי...

בינתיים נשתנה המצב מן הקצה אל הקצה. היה־דות המסורתית זכתה בהכרה מלאה בטקסים ביבי־לאומיים. העקרון לא לצאת בגילוי־ראש אלא לחבוש כיפה על הראש, שזה ביטוי מובהק של מורא־שמים, נתקבל כסמל הייחוד היהודי וכמבע של כבוד לדת ישראל בכללה. וכך נתקבל ואף נתבסס הנוהג הביבי־לאומי של שימוש בכיפה. מקודם נתפשט נוהג זה בארצות־הברית ואחר־כך מתחיל לחדור אט־אט גם ל... מדינת ישראל. וזה מתייחס מעל לכל לטקסים בעלי אופי דתי־מסורתי.

באמריקה זה ידוע מזמן שכל מושל וכל מועמד לנשיא צריך להניש כרטיס־ביקור ליהדות, כשהוא נושא כיפה, ומשם זה מתחיל להדביק גם בהתנה־גות במדינת ישראל. לעת השבעות נשיאי ישראל בכנסת הכנים לראשונה את הנוהג הזה הנשיא המנוח, יצחק בן־צבי, אשר בניגוד לתקדים של חיים וייצמן חבש את הכובע כשנשבע על התנ"ך. אחר כך המשיכו במסורת זו הנשיא שזר וכן הנשיא קציר. ומן הכנסת עבר הנוהג אל הכותל המערבי, אשר שם כל המבקרים רמי־מעלה, גם מאומות העולם, חובשים כיפות.

Dr Bruno Kreisky, the Austrian Chancellor (wearing yarmulka), visits the Western Wall during his stay in Israel

the West German Foreign Minister at the Western Wall during his visit to Israel

McGOVERN IN LOS ANGELES
Too spotty.

ואכן, אלה הם חובשי־הכיפות!

(מחסבר — מימין לשמאל)

(1) הנשיא החדש של ארצות־הברית, ג'רלד פורד כשהוא מופיע בכיפה מקושטת לכאום בכינוס יהודי.

(2) המועמד למשיא ארצות־הברית, הסנאטור מק־גוורן, כשהוא חובש כיפה מכובדת לראשו לעת מסע־הבחירות שלו באיזורים יהודיים.

(3) רוזה־ממשלת אוסטריה, ד"ר קרייסקי, מ־מחבא יהודי, לעת ביקורו בעיר העתיקה בירושלים.

(4) נשיא הרפובליקה המערב־גרמנית, שלו, שהיה מקורם שר־החוץ של גרמניה, שם לראשו כיפה תכלת־לבן כשבא לבקר ליד הכותל המערבי.

(5) במקרה שכל היהודים יעזבו למחר את ברוסיה! — בתצלום אופייני זה של צעיר תבשי־כיפה פרסם העתון „דיילי טלגרף" מודעת הצטרפות לספר שלו בנושא יהודי ברוסיה.

אהרן סורסקי

רבי פסח פרוסקין, ראש־ישיבת קוברין

(במלאת 35 שנה לפטירתו, על סף השואה)

יגעתי ומצאתי — תאמין

ראש־הישיבות דליטא — שמקום היה הולך לפניהם מקנה העולם הרי־הדתי ועד קצהו. הדרגות המעולות ש־הגיעו בשיטת הלימוד, בסללם את הדרך להגיון יסודי ולהבנה עדושה של כל סוגיא ודין. הפניק תנופה רבתי ללימוד התורה בכללו ולהפראת חבשרונות המסובכים בכולם הישיבות בפרט. על ברכיהם גדלו ונתחנכו גאונים צעירים בעלי שיעור קומה, למדנים מובחקים. שחריפיהם והעמקו עוד יותר את יושתם והמציגה ברבים. סלבד זאת היו הרמים דליטא אנשי צורה שיראתם קודמת להכמתם. דמו־יות מופלאות, שהתמיגנו בטהור זו־יותם. בצדקות וכטבודת הבורא, כי קדושה וטהרה כאנשים רבי־עילאה. זיוהרישלם אלה שיטשו הם עצמם — ולא מורתם בלבד — מוקד מסיכה לכל מי שנפשו חשקה בתורה ובמר־סר — ורבי פסח פרוסקין אשר הר־בץ תורה והמעיד תלמידים הרבה ביסיבות שלונא, שקלוב, אמציסלוב וקהרין נחשב בצדק כאחד מטובי ראשי הישיבות באותו דור דעה.

אם להסם את קרקעותי הייחודי עבר, הרי הרב מקוברין הצטיין מעודו באהבתו לתורה.

לאחר הרבה שנים של יגיעת התר־רה, רשל עמידה בנסיון הנמנים הסר עניים ודביקותו הבלתי־מעורערת ב־לימוד התורה, נתקיים בו „יגעתי ו־מצאתי" במלוא הסידה. רוח ה' צלחה עליו ובכח־אחת נתקשה יקרות שנגל־תו לכל שטולם בכל מלכמי תורה. בראש־ישיבה ומרבץ הוהה בכסרון רב — ויהי הבכר לסמל ולאות בעולם התחיה. כי אין לך דבר הנוסד בס־גי הרצון לדעת תורה.

גלגולו של יתום

הנרתו ולידתו של רבי פסח בשנת תרל"ט, בעיירה קושכין, הסמוכה ל־קוברין, במדינה ליטא. מוצאו היה מרום הנשב. אבוו היה מבני משפחתו של הצדיק רבי משה מקוברין, מגדר־לי האדמו"רים, שהמיץ את חוות ה־הסידות בליטא. רבי פסח לא זכה להכיר את אביו רבי פסח, שנפטר צעיר לימים עוד בטרם הולדתו. ונע־רא לו שמו. הוא היה הבן הנחשי בנשמתה (קשמו לו שני בנים ושתי בנות).

האב הצעיר באים צדיק הנים ויהי שבתו בבית ה' לילות כימים. על ה' תורה ועל העבודה. בעוד זוכתו מבראה אליו ביקר דעדב את ארוחותיו לביה־המדרש. אחרי שנים מרובות, כאשר נמדיה היו סואלים אותה ביחס לאי־שיחתו של האב, נתנה לומר: „בעצם לא הסתפקתי להכירה. הלא רוב הימים חלילה ישב בבית המדרש".

אף היא, אמו של רבי פסח — שואריכה ימים ובמוף ימיה התגוררה אצלו בקוברין, ואמה בה"גדולים: נכדתו של הגאון הנדיק רבי פנחס מיכאל אביד אנטופוליא. מגדולי ה־דור, ובילדותה נתגדלה על ברכיו. על רו"מעלתו של הרב דאנטופוליא ניתן ללמוד אפס־קצהו, בין הכאר. מתוך „אגרת החלום" הידועה שכתב הגר"ז רבי מרדכי ארסמינו בעל „הדרת מר־רכי". בה מסופר באריכות איך נראה אליו בחזה מהריי קרלב — מאד־רי הסוסקים בהשקפת ה„ביה יומף" — ומה שבילה לו אחיה הרב דאנטופו־ליא. קיים עליו הביעה בשנים מדוע אינגו מפרסם את ביאורו לפסכתות תמורה ומפילה שחסין לדשם. אחרי שנהאלמנה מבעלה. לקחה אמו של רבי פסח את הפשת ילדיה ותשב אל העיירה אנטופוליא, להתגורר בסחיצת הסב הגדול. ויהיו מתחלכלים בלחם צר ובמים לחץ, כי גדל עניים מאד הייא מסאנת בתוקף להתפרנס מסת־נת בשר־דרם.

ובביתו של הסב רבי פנחס־מיכאל הנרתש אסון, שרבריה משפחתיה. ע־עלול היה להרוס את גורלו הרוחני של רבי פסח לימים רחוקים. בנו העילוי של הרב דאנטופוליא התבדר בעליית־גג כדי לעסוק בתורה ולהתע־לות. נלכד ברשת ה„מסכילים". ש־הדיחו אותו מן הדרך הישרה. יום אחד עזב את ביתו ונמלט לפאריס. פנה ערף לכל המיגרך שקיבל מיל־דותו. ההמסר לסדר הנשרין בליטוריו עד שנעשה פילוסוף בעל פוגיסין. ל־ימים הרגום חלק מחשיבים לצרפתית. גם חיבר יצירה במצע הלשוני של שפת יוון.

התאבל מרה רבי פנחס־מיכאל על אותו בן־יקיר שהחמיץ ויצא לתרבות רעה. בשהגיעה אליו הבשורה על ה' מיפנה שחל בהתנהגותו. קרע קריעה וישב עליו „שבעה" כאילו מת על פניו. ויסאן להתנחם, כי אמר: „ארד אל בני אבל שאולה".

אחרי שנים מרובות, כשרבי פנחס מיכאל וזוגתו לא היו יותר בחיים. הגיע הבן המלומד מפאריס לביקור בעיירה הנשתמח של קברות הוריו ב־ביתה גדולה, ובמעמד רבים מיהודי אנטופוליא ביקש שיסחלו לו על ה' צער שצירעם בחייהם. באותו ביקור נודמן לבית האלמנה. אמו של רבי פסח פרוסקין, וכשראתה איך הוא ר־ילדיה מובלים הרסת רעב ועוני, הגיע שיקח עמו את ילדיה לצרפת ויראג לכל מחסורם. תוך הבטחה לחנכם ב־רוח התורה ולגדלם כיתומים כמרים.

האם המרודת נתנה אישון בדבריו — וכן שאלה הלכה־למעשה מפי רב מפורסם והוריה לה לעשות את הצעד הזה — ונתנה את הילדים לדוד מ־פאריס. להחציא את רבי פסח שמסאת נילו הרך עוד היה צריך לאמו ונשאר אצלה.

לדאבונם לא עמד האיש בדיבורו. הילדים נדלו באירת נכריה לחלוטין, ולא הפסיקו בדרך האכות. אחרי עש־רות שנים, כשגדלו רבי פסח לצר־פת. עלתה ביודו לחיפוש עם שני אחיו. אשר לא זכרו את שפת־האם ונאלצו לעריך את השיחה ביניהם ב־אמצעות מתורגמן. האחים הראו לו את כתבי־הייחוסין של נשותיהן. ש־באו מסובא יהודי. ובעתונות הצרפ־תית כתבו אז אודות הפגישה של „יר־סף ואחיו".

„לולי תורתך שעשועי"

כשחלפו שנים מספר, נזדמן שנית הדוד מפאריס לליטא. והפעם כדי ל־השתתף בחתונה „איטית חשובה" — ביחד עם גדול־הדור רב יצחק אלח־נן מקובנה — במשלחת אל הצאר ה־רוסי עליסנת להעביר גזירה רעה על היהודים. וטוב הלך לבקר את אחיי־ניתו האלמנה. הפעם הציע לקחת עמו לצרפת גם את בן־הזקונים, את רבי פסח. שהיה אז כבן שמונה. אולם ה־ילד שלמד ב„חדר", סרב בעקשנות ללכת עם ה„דוד מפאריס". בטענה, שמוטרת הוא להמשיך ללמוד פה ב־„חדר" וב„ישיבה". ולא הועילו כל ה־שיחלים שניסו לשדלו שיסכים ל־נסוע.

וכה נשאר רבי פסח. הבן היחיד במשפחה, שתול על שלני תורה. אמו האלמנה. ששעשע אחר־כך על גדול הנאצאים, ביקתה כל ימיה את ילדיה האבודים עד שכחו עינה מדפעות. רבי פסח נשאר להיות נקודת־האור היחידה בחיים שלה: „זאת נחמתי בעניי".

עוד הרבה נסיונות נתנסה רבי פסח בחיין על רקע לימוד התורה ועמד בכולן. כשהתבגר נסע ללמוד בראדין, בישיבתו של ה„חפץ חיים". הנעמין מאד בחשקו־התורה שלו — הרבה יו־תר מבדיעות ובכשרונות. התמדהו הגדולה היתה בגדר חוין לא„נסרן. הוא לפד מתוך הרחק.

ימים רבים רעב ללחם, ולא הצליח שלבושיו. עד שיעצוהו חברים לילך אל בית אחותו — שנישאה בפאריס לאחד המשכילים — המתגוררת בוילי־נא. לבקש שתתמוך בו. לא עמד רבי פסח בפני לחץ החברים, ונוסע שב־תו. שהמפיירו בו לנסות. וניסה. האחות קיבלתו בסבר פנים יפות. הגיס הביע נכונות לעזור ביד נדיבה. אך בתנאי שיעבוד את הישיבה ויכנס ללמוד ב־גימנסיה.

תוך כדי דיבור עזב רבי פסח את ביתם ושוב לא התראה עמהם כל ימי חייו.

יראה וחכמה

פראיין עבר רבי פסח ללמוד ב־סלובודקה המתוקף בצילו של „הח־בא" רבי נטע צבי מינסק. מיום נס־לה בתוך ריך התלמידים (שהמליצו עליהם ה„ר" החזקה) שנבחרו לשמש „מבאי", בעיר סלוצק. בראשונה הגאון רבי איסר־זלמן מלצר.

שנים על־רבי שנים לא פסק פוטיה פוירסא. התורה היתה אומנותה. חמ־דתו. בעת ובמונה אחת נמסך לבו אחרי תורת המוסר ושאף להשתלם במעלותיה. נדר. אימא. ל„תלמוד תורה" הגדול של הגר"ז רבי שמחה זיסל זיו בקלם. שתה מבארו לדוויה במסך משנה ומעלה. מכלי להשקים את צמאונו [מספרים. אגב. שבא ל־קלם בפרום חודש אלול יחד עם קצת מחבריו בישיבה הבריסקין סידב לקב־לם בנעיקוק שלא הקדימו לשאול רשות לביאתם. ורבי פסח פרוסקין הרבה בהשפעות ראסל. „הריני מבקש עבשיו רשות" ונשא חן בעיני הגר"ש. ומכל הקבוצה הסכים לקבל אותך בלבבו).

הוא הצטיין בידאת־שמים במדה בלתי־שכיחה. דקדק בקלה ובחמורה. הוסיף על עצמו הומרות של סחרה ופרישות. והיה מיחידי־סגולה שלא גזזו ולא קיצרו קצם מימיהם כמלוא ניטה. שלא רבו כמוהם אפילו ביקי־בות של הימים ההם.

חרדתו מפני כל שמץ של סיכנא ונדנוד עבירה הגיעה לשיאים. אחד מעמיתיו בישיבה הציע לו פעם לק־ריאה ספר מסוים. הוא קרא רק חלק מן הספר והמפיק מ־ה. כיון שמצא בו דברים המוקפקים. הוה כל ימיו מצטער על אותו מקצת מן הספר ש־כבר קרא. וצרגלא בפומיה: „אם יש בי מישהו שלא בשורה. אין זאת אלא בהשפעת הדפים הראשונים של ספר פלוני. שנכשלתי בקריאתם".

התחנה הראשונה: סלוצק

כשהגיע לפרקו נשא לאשה את מרת צפורה בת ר' חלף לבית לישקין. מעיר לאיקין. והקים בית נאמן בישי־ראל. מכיון שהרגשתו „ריחיים על צוארו" מנה לעצמו במלאכות שונות כדי מרגמה. בהקדמה מפוייסת הס־תכר כשומר פרדסים והיה מתבודד בין האילנות בלילה ומנצל את שעתו הפנויה ללימוד „מורה נבוכים" עד שנעשה בקי בספר זה. מאחר שכל הליכותיו היו בינוני קדושה. יצא לו שם בעירו שהוא אחד מן ליו הצדי־קים הנסתרים. בפרק זמן מסוים נתי־מנה למגיד־שיעורים ביסיבה־קטנה של פינסק. מיסודו של גאון הדור הגר"ז דוד קרלינר. שהיה גם קשור אליו בקרבה מסשחתית.

לשם ההם נזדמן לו להיפגש ב־אקראי עם הגאון רבי איסר זלמן מל־צר. אשר מכבר עמד על המבחנה ה־נפשיים הכבולים שרבי פסח פרוס־קין נתון בהם — כגבר דוויל־המאין הכבעל השפעה — והוא שמח בפניו את הנצעה. לבוא אליו לסלוצק ול־מן בסנהל ומשגיח מוסרי ביסיבתו. משום מה לא נענה להצעה זו מיד. כ־אם המשיך לשלוח יודו בפרקמ־סיא. התחדנם מסמחדיה. כעבור זמן נחלה אחד מילדיו אנושה הגיע עד שערי מות. הרופאים חשבו לחייו ומל מפציחם לא הצלו אדוכה לעמ־לתו. עד שקם רבי פסח ויגדיר נדר „על מת שיחיה בני" לנמרם בשתיד את כל עסקיו ולהתמכר כליל לתורה.

ואכן. ילדו הבריא תוך ימים ספר־רים. ומיבי פסח. אבור שמר בלבו כל הימים את הבטת הנדר"ו מלצר. נסע מיד לסלוצק. שמח קיבל עליו את המקוד ההבטחה וראה ברכה בעמלו. המציל על התלמידים רוח של יר־אתשמים ומוסר. לייצב את נפש ה־צעירים — אשר בגיל התמיסה ה־מסכר — בדרך האמת. דרך תורה. לקיים מה שנאמר „חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה". לצד עבודתו היומיומית. הקדיש חלק ניכר מזמנו. לצרכים החמריים של הישיבה ולגיום אמצעים כספיים לכל־כלתה. כל שאר עמוחיו היו קודש לתורה ולמוסר, גם לעצמו — ובעיקר לזולתו.

באותו מרק התקרב אל הגאון רבי חיים סולובייציק, מבריסק, ושיחר את מניו לעתים תכופות. רבי חיים הערין אותו וקירבו מתוך חיבה גלו־יה. באחד מביקוריו בבריסק שמח ל־מנו רבי פסח פרוסקין את שאלתו: „נחמניתי להשגחה ולניהול הישיבה. זה תפקידי. אבל נפשי חשקה בתורה. וההסמרתני ללימוד בשקידה מפריעה לשילוי תפקידי — איך אעשה ז? נע־נה הגרי"ח ואמר לו: „כי זו שאלה. הלא כתוב אתן. והיה לך היום לכ־ונתך ביסיבה וחלילה לבירמה ל"

הוא עשה כדבריו. התקשרותו אל הגר"ח גברה והלכה. עד שמאוחר יו־תר הסתגל וקיבל בשליטות את שיש־ו בהבנת התורה. „שיטתו של רבי חיים".

לא הכישון — למד

כאן, בסלוצק, התחולל המיפנה הגב־דול בחייו (שנרמז עליו לעיל) והיה רבי פסח פרוסקין בבחינת „בא ללמד ומצא למד". עד שסיום לא היה. כ־אמור, מאלה המצטיינים כגאונות. ר־הנה אירע מעשה בגדולתו. שכבה צורבים מן הישיבה התנצחו אחודי־בסוגיא מן המוגיות (במסכת בבא־קמא). ותוך כדי שקלא־וטריא השמיע

הרב מקוברין, מרשובי ראשי־הישיבות בליטא

רבי פסח סצירו הערה בנושא חנוכה, שלא היתה מחושבת כל צרכה ונתקבלה עליכן בביטול מסוי אצל המתחכמים — גרם לגיחוך בלב הנוכחים ששמעו את דבריו והעלה חיוך על שפתותיהם.

יחס זה סבור את רוחו של רבי פסח באופן מוזעזע. הוא התישב ליד הבר פרא החותם בבכי. חיה מתמוגג כ־דשמה שליט. עד שגרדם, בחלוקו נתבלה אליו בחזיון. שמבשיחים לו סיינתה דשמיה. וכי עליו להתחזק ב־רוחו ולהתיל מתתה ללמוד בעיון החל מסמכת בבא־קמא. ויאורו עיניו בתורה. ויחי בתקיצו זכר את דבר החלום ותיקיימיד פתח בפשנתו מ־תוך עין נפרץ. ופרק היכם, והרגיש איך הוא הוחד לפעמקים ונעשה כ־מעין הנובע. מפליא בתנינתו הנוקב. הבהיר. ושופע הידיעה־הוחה לסבביר. הוא הנפסר מתחה לעקידת הסרה בפשנה מרץ. תוך יחים לארבעים רבש לו בקיאות חבבה יסודית בשלושה הבבות מסי נ״יקין הנתחל לפור מ־אוצרות רוחו לאחרים.

השמועה המרעישה עשתה לה כנ־פיים. הוא הנתיל להקפיד בליילות (נאמן להוראת הגרית מבריסק כנ־כר לעיל) שיעורים בשופי. כל בחוד ומנמד מתאוין לחידושי הסרת־קיק. הנבוהים את עיני הסכל. הכל ראו כעליל איך הערו עליו מרמים רות נבוהה. לצלול בעימוו הבאדים של יס תלמוד ולשלות מקרקיבתו סגיים ממולאים.

הוא נתיה הוחר לבעמקים ומחפש אחרי הנאת הנרוחה. נמתח כל ענין בסכרא ישרה. בשובה ונחה. סמריד כל הלכה ליסודותיה ומרכיבה מחדש. מסביר הכל בפוב־שים והבנדרה קר לעת עד שהחברים מאירים ושמחים בנחיתתן מסיגי.

התחנות הבאות: שקלוב ואמצ־יסלב

כיון שנהנלתה כבי שהיו לאורייתא הוא ראוי לנגוד לראשו כתר ראש־ישיבה — הרבי „אין שני מלכים בשתמשין בכתר אחרי — פירש רבי פסח מרוסקין מסלונק ומבר לשקלוב. עיר ומיקה ברוסיה הלבנה. שם יסד ישיבה מפוארת בחסות ה„סבא״ ד־סלובודקה. אשר שלח אליו קבוצה נבחרת של בני־תורה. אליהם ביצד מרסו לחלק מתלמידי סלונק הבאים אתו יחדיו. התלכד סביבו סגל תל־מידים מצולה ביותר. שברבות הימים עמדו לגדולי הורה מובהקים. הגיר באיר שהגרץ. מרא דאתרא בקיק שקלוב. סיימו הרבה בניתול הישיבה. ואילו מבמלהיה הרוחניים שיסמו: הגיר אשר כנדוסיסקי חגיר אבדי הכרנה מאליי. זכרם לברכה.

שמעה הסוב של ישיבת שקלוב יצא לקרהיקה. חלק חסוב מתלמידיה נמ־פרסמו ברבות הימים כגדולי ישראל „הגרבה כגדולי נגאוני תורה היו מ־תלמידיו אשר נתגדלו ממש על ידי שיעשיהו אותו ולמדו דרכו בקודש ב־דרך הלימוד — חנוכיני הנגנה הנ־דולה אשר הוה לי בשמעי שיעוריו הקדושים בהתנים שובתי לשמעו־ (מתוך דברי תלמידו המובהק הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין שליט״א

דיוקן של יהודי חסידי מוליטא — תמונת ר׳ וולף ליפשיץ, חותנו של הרב מקובריו

מניי־יורק בהסכמתו לספר חידושיו).

על־פי יומת הגאון רבי חיים מ־בריסק הכתירה אותו בשנת תרי״ג קהלת אפצ־פלאב כרב ואב״ד, בשבר עון הגרדי „הסדרע״, שהוסיע בפעל־נאבה. רוסיה נתפרכנה ברכה מיוחד־דת להכתרתו בתחיית ה„הסן חיים״.

אנב: כאשר בתאריך פסדים יסו עשירי היהודים בפטרבורג ובמוסקבה להקים ישיבה מרכזית בארץ־ישראל ולכלכלה על חשבונם — רעיון שלא יצא לפועל — הוה זה שוב רבי חיים מבריסק שהסליח בפניהם להעמיד ב־ראשות הישיבה המדמה את רבי פסח. אז אברך צעיר לימים. שהיה לדעתו המועמד המתאים למטרה זו מכל חב־חינות. במקביל לזה יצניע עוד. שכ־שנים מאוחרות יותר, לעת שעיים רבי משה בלוי מירושלים המיעצות עם הנאון רבי חיים־יעקב סולנא ב־דבר מוסמד מתאים לרבנות העדה החרדית בירושלים. הזכיר הגרח״ג בין השאר את שמו של רבי פסח מרוסקין בתור מועמד אפשרי. כיהוא מעלה על גם הן את באותותו בהודה הן את השקפתו הבחירה והקיפותו בענייני היהדות.

גם באמצ־יסלב ניחל רבי פסח ישיבה גדולה. שמבה אישיותו נעמתה בעמו הודני הבוב, של אש המבבו הדברים הה שרוד גם בסילי דמתא. בבמדיות נפלאה הביתים לכל אחד מתלמידיו. כאב רחימאי אל תלמי מסוי. דאג לכל צרכיהם בגשמיות וברוחניות ולא חסך בשום מאמץ כדי להכריס בלבותיהם אהבת הדיה ודיר״ש. מעשה באחד מתלמידי ימ־בתו באמצ־יסלאב. אשר נסע אל מקסל חלימודים בבאתו להמתחלה ב־הכלה כללית. ונתגלגל חרבריס ש־נפגש באקראי עם רבי פסח באחד פרחובות מוסקבה. הוה מושכו ב־דברים ומדבר על לבו לנמנה לבלבנר בכל ההסברים שבעולם, שבראי לו שיחזור לקיקדת הנורה. וכך הפליג עמו בדברים בחצר לילה הפים עד שהגיע זמן קריאת־שבע שחרית.

ביסיבתו באמצ־יסלב הנמנלו חל־מ־מדים. הפדים מסדיו. גם בעיבוזה של מלחמת־העולם הראשונה. ב„מסר נכרך״ מאת הרב יעקב־יוסף בזוי־באים. אב״ד בנדיי. שנצת אז מל עבולות הנוזה לחיגון הדתי בעדי אוקראינה — ביחד עם גדול־הדור רבי חיים עזר בדרזנסקי מוילנא — מסוסר בדרים מפנת תקע״ה (עמ׳ 135/36) אודות „הישיבה בפטרסבורג מלך באוהלוב הנת הנצחת האב״ד ר׳ פסח מרוסקין, לפרן הנדם ביקר. שלומדים בה מאת תלמידים. המסנגו בה בסך 300 רובל לחודש״.

בהמשכו של הדרים מצוטם מכתבו של רבי פסח אל הרב גרוינבארט ב־נגנע ל„הדרי״ לילדים רבים. גם ארבע כתות שנמתח המתנהל ע״יד בעיר אמצ־יסלב: „הנני בזה לחודיע לכ״ת ע״ד התיסדות הנדרים מה באופן נעלה מאבר אמרס: מדרגה א׳ — התחלה 21 ילדים; מדרגה ב׳ — התחלה חופש — 22 ילדים; מדרגה ג׳ — „חופש נגיך 24 ילדים; מדרגה ד׳ — גמרא. ניך חקיקה — 23 ילדים. סיה 89 ילדים. הנהגה: מר־רים מנדל באסין וראפאל הפסין. מש־מוחים לחודש א׳ 75 רובל; אברהם פקרוב חלמן ליחד וחיטמרמן א 60; מדרים רוקם — 50 ר׳; שכר דירה — 40; עוד הוצאות — 30. סיה 390 ריבל. בדרך כלל הוא מוסר נעלה. ויעיב כ״ת לבוא לחמנגו לראותו ידידותה נחת. עד היום אין אתי רק מצתים רוחל מסר ברענר. אבל הי נבבדים ריו עפסטיין. אין כהן. ס. ריבינוביץ. ומר יוסף שרבנסקי סב־רוחה. הייבים עוד משלוחה חדשים. גם מר שפירא מביאליסטוק הבטיח לתת לנו 300 רובל. ייעיב כ״ב לזר־זם בזה. כי הטעה דחוקה לאמור. ר׳ עיניהם של תלמידי חכמים נצואות לזה: עסח פרוסקין. בדר״ה הנזכר נסקרת פעילות נעמת לחיוק הדת ולישוב התורה בקרב פליטי המלחמה. עקורים שבישלטלו לסקומות שלא נכ־לדו בעבר ב„חדוס המרשבי״. וכן ל־ערים הפנימיות של רוסיה (על ה־פעילות ראה בספר תולדות הגדת״ג „רבן של ישראל״ עמ׳ נא—נב).

הוא היה מעורה הרבה בחיים הצי־בוריים הנוצב כהמוה בצורה על מש־מר הדת. בה בסדה שהיה בחיבו ה־נרשים רך לקנה. הרי כל אימת שהיה מדבר בשאלות הדת ותהורה. נתגלה כמי שקשה כארז ואינו מוכן להתפשר אז להחר אפילו על קצו של יו״ד. לעוקים מזוהמנות היה נוסא בדבריותיו לפני בני תעדה ובהיותו מחוכן בפה מפיק מרגליות. כדרשן בעל קסם רב. כבש את הלבבות בדבריו היוצ־אים מן הלב לעורר את העם להשובה ולמעשים ולקרב את ישראל לאביהם שבשמים.

נאה מקיים — ונאה דורש

כחוה המיחוד בדרשנות היה לשון דבר. גם בשנים מאוחרות יותר. לעת מסירת ה„הסן חיים״ בשנת תרצ״ג, נמנה רבי פסח מרוסקין עם גדולי ישראל שסמרו לו בהחלטיותו וכמרכן נקרא בפיוחד על־ידי ידידו הגדול הגר״ז סולוביצ׳יק גאב״ד בריסק שיבוא להשב״ע ובר׳ נחי ומספר על החסן־חיים בבית־הכנסת הגדול ב־בריסק.

אנב: בפתיחה הספר „מדרש חכ־מים״, מסיעות זו לצד זו הסכמותיהם של הגר״ז מבריסק ושל רבי פסח מרוסקין.

בדרשותיו היה רבי פסח משתמש לעתים הכוחות במשלים ציוריים. כדי לשבר את האוזן. בספר „ציר הנולה״ (ה״ב עמ׳ תנ״ז) נוסר משל מומרי שישמע המחבר מפיו של רבי פסח. בחיוחם במריאנבר. חה תחבנו של המשל: מלך גדול הלך לפרוקים ובאמצע הדרך הנשלו לסמים עליו ונישו לרצונו נפש ולשודר את חמצין. אבל שלושה אנשים שנזדמנו למקום ההנטלות והכירו אוחו. חדשו את נפשם לשרוך מלחמה בלסטים והצילו את המלך. ביקש לחודות להם וב־גדל החרגשותו אמר: „שאלו ממני ואתן לכם עד חצי המלכות!״ אמרו השלושה: „חן לנו רשות להיכנס ביום סלוני אל בנוי אוצרותיך וליקח כאוות נפשנו!״ הסכים המלך ונתן ביום בהב־הוזמנא לבוא באוצרותיו כאשר ביקשו, כשבא אל ארמונו ב־שלום. נתישב בדעתו והתחדש. הלא ביד תאנשים לרוקן את כל אוצרותיו ולהרוסים אותו מכל וכל. ולא נתקרבה דעתו עד ששלח לקרוא לכל חכמיו ויועציו. שישכמו עצה מה לעשות — כי הלא בהב אשר ביתן בחוחות ה־סלן אין להשיב.

אמרו לו חכמיו: „תנוח דעתך. נע־רוך לכבוד האנשים שהצילוך הגיעות מפוארות ברוב עם. עם עמידות. ומש־תאות לרוב. ונתחכם להשקות אוחם יין טוב ומשכר ולהחמירם בחינגא עד כי פנה יום ולא יסיעכו לבוא באוצ־רותיך״. ויהי ביום המיועד לבואת האנשים אל עיר המלך. עשו החב־מים כסי שומם. לעורון קבלת־פנים גדולה לכבודם ולהסיח דעתם. הנגת האחד מהשלושה. שהיה חכם מופלג. מיד אמר לנמשו: „מה לי ולכבוד מדומה זה. הלא אם אחיה עסיר אוכל להתבבר בכל מיני כבוד כל הימים. ולא רק יום אחד״. ותיכף־ומיד עזב את מכבדיו לנמשם. והלך אל בנוי המלך. ונטל מעם כסף וזהב ואבנים טובות מלוא אסמתיותיו עד כי ירד הלילה.

ושמבנה. שלא היה חכם כמוחו. הת־רגש בתחילה מן הכבוד שהוקלו לו ומן המליצות שהמרבו לכבודו. ותה־מרמה עשות אוחות המסיבה עם ה־חכמים. אבל כשבחכין שכבר הגיע חצות הימים ועוד לא הספיק לקחת כלום מהאוצרות. התמכה והלך מהרה אל בנוי המלך לבל ישוב לביתו ריקם.

ואולם חשלישי. תעני בדעת. נחמתה בעינם של אנשי־המלך ויעלולן לבו במשתאות עד שנמלה עליו תרדמה. ויישן עד רדת היום. ויישב אל ביתו בידים ריקניות. עוד כאן דברי המשל.

ומנמשל: „שואדים נשלח עיי״ ה־קב״ה לעזלו־חות. שהוא מלא כל אותו בבוד מדומה. על־מנת למלא אממי נפשו מכל שפעת האוצרות של תורה ומצוותיה הנמסרים מחנב ומסד רב. והאיש החכם אכן מתעסק כל ימיו רק בצבירת זה הנעשר כמל ע״ תשיג ידו. כי יודע שסוף הכבוד לבוא בעלמא־דקשוט. אבל הכבוד בעולמי הזה הוא דמיון שדוף כלבד. עוד יש בני־אדם שלא חכמו ויכוף מהחלת יסרום. ובזבון חלק גדול מחייהם על הבלי עולם־הזה. אך לבסוף נחמכוח מעשרות החיים וסתמסרים בכל כוחם לשוב בתשובה אל האלקים ולהשלים ימיהם בתורה ובעבודת־השם. ואולם ים אומללים. מחוסרי דעת. אשר יבלו כל ימיהם עד גמירא בעני־ני שוא והבל — זכבוא עת־מקדמה הלא ישובו אל ביתם אשר בעולם הנשמות בידים ריקניות!

בחזרה אל תחנת־המוצא: קובריין

אחרי המחמה הבולשביסמית דב־ליתם של רשעי־עולם, הקומוניסטים, לשלטון, סילם רבי פסח מרוסקין את הנגיע שוב לעיירו, קובריין. ערש נעוריו. מעתה נשא שוב את עיניו להרבין חורה ולהיות חוסם ישיבה. עד שבשנת תרע״ג עלתה בידו לייסד את „בית אולפנא רבתא דקובריין״ לבני־חדרה צעירים ומבו־גרים. כשהוא מוצא מקום לישיבה הגדולה בבית־המדרש הציוני „חיי אדם״ וליטיבה־יקמנה בסיבוב של הסדר קובריין.

מבבור שנתיים. בחרפ״ה. שימש כ־אחד מחברי מלשלת גדולי הרמים דליטא שהלכו אל ה„הסן חיים״ ה־מתעתד לעלות לארץ־ישראל. לבקש ממנו לבל יעזוב את הגולה אחר רבים צריכין לו. במסלחת השתתפו: רבי ברוך בר ליובוביץ מקסיניץ. רבי פסח. רבי אלחנן וחרסן. רבי אליעזר יהודה פינקל ורבי יוחנן לר־באוויץ.

בדיבבר הפעיל את מלוא השפעתו על מערכת החינוך היהודי בעיר בכ־ללה. כשהוא מעורר את הורי הילדים. תלמידי תתיים המקומי. על חובתם ל־הקדיש את באמציאם לחורה ולשלחם לישיבה־קטנה מתוך לימודיהם בתיה.

כבבור שנה לבואו הע״רה. בתרפ״ה. הכתיריהו בני קובריין גם בכתר ה־רבנות של קהלתם הפעיסיה. יש־ההמסר ביטל את עניינה הרוחניים של העיר ביד רמה. בטיוחד הקיים מאמצים לבינון מוסדות חינוך הדריים עבור הבנים גם לבנות. „בית יעקב״. כאשר נוסד בקובריין בים חילוני בשם „תרבות״. אשר עליו מלהמה הרמה. גם שאר מוסדות הדת והחסד בעיר זכו לטיפולו הנמרץ. הוא אף הצטרף באותה פעיל ל„אגודת ישראל״ והשתתף בבנפיותיה הגדולות.

ובבי הישיר חשיבו לו אהבה תחת אחבה. כית הרב״ הוקם על תלו בעזרת סיוע מפסי. של בעלי־מלאכות תרשבל העיר אשר התגדבו להקשו בכל יכיהם.

ברם. גולת הכותרת של פעילותו הרוחנית. היתה: הישיבה הגדולה. הוא יסדה מלכתחילה עבור צורבים בני תשחורת מילדי העיר. שלא יצ־טרכו לנוחד למרחקים אל הישיבות הגדולות. אבל תוך זמן קצר נעשתה ישיבה קובריין אבן־שואבה לבני הודה בכמעבר רב. שבתחו לכאן מקומות שונים. מד מרוסיה ומליטא ומ־ספר לין ראפילו מגאליציה הרחוקה.

לדוגמא: הה״ג רבי צבי הירש הורן הי״ד. אביר יאכורו ה׳ נ׳ נ׳ ש׳ ה׳ ר׳ ה׳ ר׳ ה׳ ר

זרקור ומכמורת

כרוז לתזכורת

הנני מעביר לכם מודעה זו, שהופצה לאחרונה בבתי־כנסת ובתי־מדרש בארץ, המעוררת בענין הגדול של שתיקה בשעת התפילה וקריאת התורה.

המפורסמות אינן צריכין ראיות, והאיסור על שיחה בשעת התפילה ידוע ומפורש בשולחן ערוך. ברם, יש מצוות שאדם דש בעקבו, והרבה השיגרא עושה והרגל לא־טוב, ושבשתא כיוון דעל־יעל...

אם ברצונכם לשבץ הודעה זו בירחונכם הנכבד, תהיו מסייעים במצוה נשגבה זו.

שמעון גפני, בני־ברק

ב"ה

איסור שיחה בשעת התפילה

מבואר בשו"ע או"ח סי' מ"ד
סעי' ד': לא ישיח שיחת חולין בשעה
ששו"ץ **חוזר התפילה** ואם שח
עוונו גדול מנשוא וכו'
ובסימן נ"ו סעי' א' במ"ב וכ"ש שצריך
ליזהר מאד מאד שלא להשיח באמצע
קדיש וכו'
ובסימן קמ"ו סעי' ב': כיון שהתחיל
הקורא **לקרוא בספר תורה**
אסור לספר אפילו בד"ת וכו'
בזוהר פר"ש תרומה אות צ"ב כתוב:
ומי שמדבר בבית הכנסת דברי חול,
אוי לו שמראה פירוד, אוי לו שגורע
מהאמונה, אוי לו שאין לו חלק באלוקי
ישראל וכו'.

חבל שחסרה תמונה זו באלבום „החסידות"

הגיע לידי „אלבום החסידות" פאת הסופר יצחק אלפסי, בתוצאת ספרית מערב. דפדפתי באוסף נדיר זה וגדלה תמיהתי שלא מצאתי שם תמונה הצדיק הראשון לבית ספינקא, בעל „אמרי יושר".

לפני כשנתיים העלו את ארונו ויצאה משלחת מיוחדת לרוסיה בדבר זה. אני מבקש לפרסם בירחון תמונת הצדיק, שלקחתי מעתון־הנצחה „מרמורוש סיגט" בהוצאת „ארגון יוצאי מרמורוש־סיגט בישראל". מהעתון נראה שהתמונה ידועה, ואין נשתכחה התמונה מ„אלבום החסידות"?

בכל זאת צריך לומר האמת, הרבה עמל השקיע המחבר ב„אלבום החסידות". חבל שהכל נכתב בקיצור נמרץ ובעמצום אבל ברור שאם להרחיב את החומר והתיאורים, הלא כל זה לא היה נכנס בכרך אחד.

היתרון הגדול של מפעל ספרותי זה שזה מעין „כל־בו של החסידות". חלוקת החומר נעשתה בעתי צורות — גם על־פי הסדר הכרונולוגי מדור אל דור וגם בהתאם לחצות האדמורי"ם ובעפי החסידות השונים.

יעקב דוד יצחקי (איצקוביץ), תל־אביב

בית־כנסת בהודו, המתרוקנת מיהודים

בהודו נתרוקנו כמה בתי־כנסת בשנים האחרונות. מספר היהודים במרחבי הודו יורד באופן שיטתי, עוד לפני שנים אחדות הערינו את האוכלוסיה היהודית בהודו ב־שלושים אלף. כעת גם הרואופטימיסטים משערים, שנשארו בכל המדינה לערך 7־8 אלפים יהודים.

הבנין בתמונה מציג בית־כנסת בסגנון אירופי, שהתקיים עשרות בשנים בשם „סוכת שלמה" בעיר פונא, שמשם יצאו רוב היהודים ורק מעטים עדיין נשארו. ראשי הקהלות, שידעים על חומרת הסכנה להשאיר בתי־כנסת בלי יהודים, טורחים בינתיים לחציל את ספרי־התורה ורבה חפצי קודש ולהעביר חכל לישראל.

משה נארנברג, בת־ים

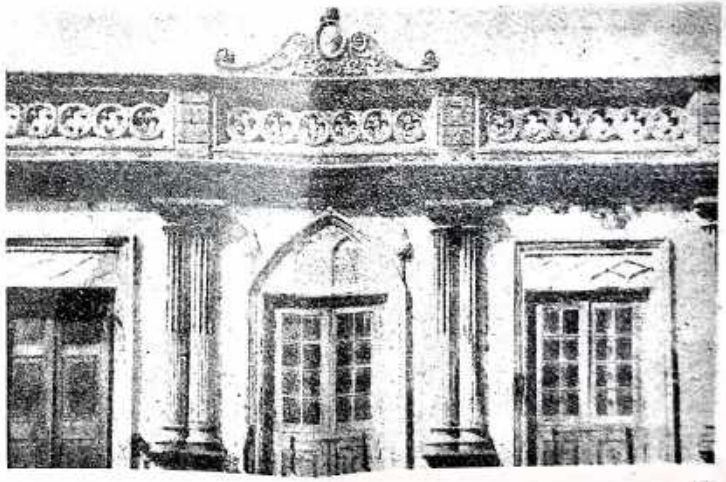

„משאית המצוות" בחוצות לונדון

בעתונים בבריטניה כתבו על הרעיון התעמולתי החדש של „לובאוויץ' מצווה־טאנק", (משאית המצוות) שעשה רושם חזק בהופעתו בחוצות לונדון.

הכתובות על דפנות המשאית מכריזים על „חמש המסרות" שהוטלו על מובילי הטאנק להפיץ בציבור:

(א) להניח תפילין — בכל יום
(ב) להתקין מזוזה — בכל דלת
(ג) לתת צדקה — היום ובכל יום
(ד) ללמוד תורה — מדי יום
(ה) לרכוש ספרי־קודש בשביל הבית ו־הילדים.

המלווים את „משאית המצוות" מוכנים הלכה למעשה, להציע לא רק תעמולה רעיונית, כי אם גם „ביצוע־בזק" של כל מצווה ומצווה. ויש להם מלאי מספיק לשם קיום כל המצוות המנויות בכרוזות המוצגות משני צדי המשאית.

יודל אייזנשטין, לונדון

A Lubavitch "mitzva tank" touring the streets of London encouraging members of the Jewish community to observe the precepts of tefilin, mezuza, charity and study

תגליות ארכיאולגיות חדשות

החפירות בשטחים „המוחזקים" קיימים או „המשוחררים", לפי ה־נוסחאות השונות של יונים וגוים, נותנות ביומיים תוצאות חשו־בות מבחינה היסטורית, החוקרים העוסקים בחפירות מודים בעצמם, שלא ציפו כלל למצוא כל כך הרבה שרידים מבתי־כנסת בכל פינות הארץ, וזה דווקא מן התקופה שלאחר חורבן ירושלים ואבדן מלכות ישראל ויחודה.

בתמונה — שיחזור שבדי אבנים מבית־כנסת הרוס, המר־אה את עיור המנורה בת שבעת הקנים.

מב"י

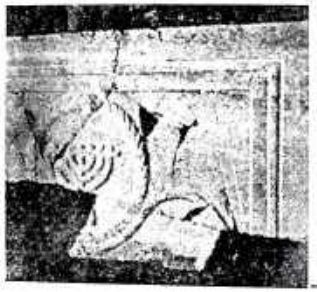

כאלה היו „יגיעי כפים" בקהלת לודז'

אני משרידי קהלת לודז', זכרונות משנות נעורי צפו בנפשי למראה תמונות מלודז' ורשימות מגורל הקהלה ואנשי מעלה שחיו בה. אני לא מסכים עם הכותבים, לא צריך להזכיר רק את „חנכבדים". לודז', כפי שאני זוכר, היתה עיר גדולה לאלקים. עיר של רבבות חסידים ואנשי־מעשה, וגם אנשי עמל, שעליהם כתוב: „יגיע כפיך כי תאכל — אשריך וטוב לך".

מי יספר על חייהם הקשים והיפים של „יגיעי כפים" הללו? מצאתי צילום ישן של חברי „איגוד אורגים" (איגוד מקצועי) בלודז' מהתקופה שלפני השואה. יהודים חביבים ויקרים היו, „עמך" ממש. אנשים שחיו בתוך העם, עשו הרבה למען העם ובנו את העם...

מנחם דוד קראמינסקי (מיוצאי לודז')

דרור מכתבים

מחו „קו המנחה" בחנוכת הקהלות?

מערכת נכבדה.

רוצה אני להבין מהו קו המערכת בכתבות סידרת „הקהלות הקדושות", שהיו"ל מקודים מקום רב. בטקס שים ובהמונות?

כך, באותן עמודים. הקוראים מס־ביעים (לפי מה שאני משתמח עם אנשים) שחשוב לסמר על חיי הקהלות שבכל איזורי אירופה, זה לא רק ענינם של „לאנדסמאנשאפטן" הפנ־ציחים את הקהלות שלהם וכל זה־ר לא איכפת להם. כמובן שגם אני יודע של קהלה „מסויימת". אבל הכל נוגע לי האני קורא הרבה מאוד על קהלות ישראל בעבר ובהוה.

אבל „קרפנתה" צריך שיהיה ברור לכל קורא. פעם אחת אתם כותבים על לחדו — ופעם אחרת על שאלה־ניקי. פעם על קיבוץ ברוסיה ופעם על קושמא (קונסטאנטינופול) במרוקו!...

חזקיה נתן כברי
פתח תקוה

בשולי המכתב:

—זה בדיוק קו המערכת! לתת מר שנ. מופת הדוגמה מכל מיפוחי הקה־לות בכל מרחבי אירופה — מעוה שסלון נהדר. זאת כולן יש להעצה. מאנו מתארים את רב נוהגנון של הקהלות.

על מאה שערים ועל מיסדה

למערכת „בית יעקב",

הכתבה ההיסטורית לציון מאה שנה לשכונת מאה שערים היתה עשירה בתוכן. ובתוכן. כתבה זו מתקשרת בנושא הרחב הרבה יותר ושונו עליו בירחון.

בתור אחד מתושבי שכונת „מאה שערים" ברצוני לברך את הכותב את המערכת. על הנורה הנאה והיריעה הרחבה של תיאור הנושא. לפני הרבה הדשים קראנו בירחון „בית יעקב" כתבה מתחת לכותרת: „בנגד מסלפי ההיסטוריה". בה הוקע הכותב את אלה המנסים לסשפש אמת היסטורית ידועה של בני ארץ־הקודש, מי היה בין המתישבים הראשונים ומי הש־תתף בעליות הראשונות. עוד לפני שהגלו לעלות הבילויים.

הכתבה של מאה שערים מתוה שיעור היסטורי וחכל שלא הרהבתם את הציבור על הראשון בבני מאה שערים ר' חלמן בהרב. שתיאור אר־שיתו ומעשיו הבכירים זה כמו ספר רת־לחי בארצוף כל אלה המסלפים את ההיסטוריה.

ר. מאיר
חתי המפגל 11. ירושלים

למה כשתיקים עתונים חרדים בעלי השיבות?

נמל לידי כרך חדש של „הצנצר קלאדזה הצבריה", שאומרים כי נד־מסת ותשבות היא בארץ בשכונים אלף ועוד יותר צוחקים. נתקלתי ב־ערך „סטרות ילדים", ומצאתי דף מלא עם שבות של עתונ־ילדים ונוצר בעברית שהושיבו בכל השנים.

עברתי על הרשימה וחישבתי שיוד־מירו גם את השבתון לנוער „המדע הצעיר". שיצא במשך כמה שנים. (אבלי בארוך־הסטרים נמצאים ב־4 כרכים של „המדע הצעיר"). לאחר זבתי לא נרשם בכלל עתון זה. שהיה מקוכל בחוגי הנוער הדתי. רציתי לדעת. מי כתב את ה„ערך" וכי אשם שהסתיקו לחלוטין את „המדע" ה־צעיר". תחת הסקירה תחום סר א. אוסן, שהוא מן עורכי „דבר לילדים". הוחכן, שסופר בעל־מקצוע, שחיפש שנשכחו מבבר. לא ידע על הופעתו של „המדע הצעיר" ד' הוה זה שבר־דיות. אם כי זה רעיון די מעניין מקוכל בחוגי הנוער הדתי. רציתי לדעת. מי כתב את ה„ערך" וכי אשם שהסתיקו לחלוטין את „המדע" ה־צעיר". תחת הסקירה תחום סר א. אוסן, שהוא מן עורכי „דבר לילדים". הוחכן, שסופר בעל־מקצוע, שחיפש שנשכחו מבבר. לא ידע על הופעתו של „המדע הצעיר" ד' הוה זה שבר־

מה קובע בבחירת חזור ספרות־ילדים

הריני פונה אליכם בזה מאחר ר' איני יודעת. לאן לפנות ולתלונן. אני מורה לספרות באחד הסמינרים

דרור מכתבים

עוך בעל אופי מיוחד!

יצחק שמואלביין
בני ברק

במלאות 25 שנה לפטירת האמרמו"ר מזוועהיל

למבחר מערכת „בית יעקב"

ברצוני להעיר את תשומת לבכם, כי ביום כ"ד חשון, מלאו 25 שנה לפטירתו של הצדיק הקדוש רבי גדליה פסח האדטרר מזוועהיל זצ"ל. הוא נמנה על הדמויות המופלאות בירושלים ע"ה, וסבל רבות עוד ברוסיה הסובייטית. עקב ענייני הינוך כשרות. צניעות וכו' בעירו שוועבריל. ת"כ שהת במאסר ד' שנים בסיביר. וכל פרשת חייו וגדלותו הם פופלאים.

הייתה. כפי שזכרתי. עדיין לא הופיעה בירחונכם הנכבד אף פעם כתבה על אותו צדיק. מן הראוי ש־כתבה על מלאות חצי יובל שנים להסתלקותו תקדישו מקום לזכרונו.

חיים בלאוי
תלמיד בישיבת זוועהיל
ת.ד. 5088 ירושלים

כשבה יצירות ספרותיות

למערכת „בית יעקב" ירושלים

מאוד נהניתי לקרוא את הסיפור „מאת ד. זריצקי „הלבוש זהו הנוף" הרעיון המקסם את שני הדברים יחדיו הוכע בצורה יפה להמליא. מע־מיקה ופילוסופית. אשמח באם הק־דישו מקום נרחב יותר ליצירות ספ־רותיות.

אלי פיישר
ניר ישראל 104
ד.נ. לכיש צפון

„מאמרי הז"ל בפשוטם" — עם הרגשה אקטואלית

מעוניין אני מאד ברשימה בי־בליוגרפית מסאמרי של משה פראגר בשנים האחרונות. אחרה מאד אם אינה לבקשתי. האם תרח אותי. לו דק בלגיסה. פהחפצתי של כתיבה ספרותית זו.

נזרעה לי ביבליוגרפיה בקשר לספר העומד לצאת. אייה בקרוב על־ידי אנ"ש שנושאו הוא אחר לגמרי: „מאמרי הז"ל כפשוטם". בביאורים הרחב. ואני מצאתי מקום להתבדר בו עמודי בכתבי משה פראגר.

יעקב דבירי
רחוב האומות 2 הולון

הערת המערכת:

אין בידינו שום עיבוד ביבליוגראפי של כתבי משה פראגר ומאמריו! מה שנעשה בירחון בית יעקב אשר לב־דוק בקומפלטים. המצוים בכל הסס־

ההבדל בין אדם עם מסורת לאדם שכדאי לחשוב עליו — כי ביבליוג־ראפיה של משה פראגר מקושה בעצם בל הנושאים של חיי עם ישראל ב־דורנו.

מה קובע בבחירת חזור ספרות־ילדים

הריני פונה אליכם בזה מאחר ר' איני יודעת. לאן לפנות ולתלונן. אני מורה לספרות באחד הסמינרים

של בית יעקב. ומסתדלת „לעבודה" בביהות עם חומר ספרותי מתוך רב־הטראות. בין המורות התייצבנו הוסס־כם ביניבו. לקחת „על הסונות" (בבר־מר הדברים) את הספר „אלה שלא נכנעו ו".

הנימוק שלי דוקא לא היה, מבחינת הדרגה השואה. אני לא מסוכנת שבנושא הזואה צריך לעסוק כל השנה. הנימוק המכריע בעיני — וב־עצם הוי 2 נימוקים: (א) תמתה הסר־פורי שבגע מן הלהם האמותרי. ספר־הזון־הנפש של „ביבורי הספר"; (ב) הדוגמה האישית החיובית לקום ולפ־עול למען קיום תורה ומצות „בארות ישיר". ללא הלות בשום נסיבות.

במשך למעלה משנתיים אני עובדת עם תלמידות על כמה סיפורים גב־הרים מתוך „אלה שלא נכנעו". הב־הירה היתה שלי, ובכל שנה בתרתי מיסורים שונים. אם כי התלמידות נש־תנו. חיפשתי כוראה לרענן גם את עצמי... התגובות הן חיוביות בהחלט. ומה יש לי להתאונן?

סטום מאוד — אין להפיג את הספר בעונן. ובאלצנו לצלם דפים בודדים. אינני יודעת. מי הבעלים על „אלה שלא נכנעו" המחבר (משת מראגר) אי ההרגאה (נצח). ואין להבין למה יזניחו את הנוק.

אני חושבת שספר זה כבר נתבטם חוק אצל כל חוני הקוראים ויש לו ביקוש מהמרי. וחבל שאלה האחראים אינם מחחשבים בזאת.

מורה לספרות
(השם שמור במערכת)

עם ללא מסורת — כעין נטולי־שרשים

„כל שהכמתו מרובה מעשיו כלו־מר, הלומד תורה ואינו מקיים מצוו־תיה... נוכל להסביר זאת עייי משל לאילן שענפיו מרובים ושרשיו מעט־שים. האדם נמשל בתורה לעץ־הסדה. המעשים שעושה דומים לשורשים. לפי שהם עיקר כמו שאמרו חז"ל: „לא המדרש עיקר אלא המעשה". והתכמתו של אדם — הרא הסאראה. כתאורת הענפים באילן. אבל ברכת האילן נמדדת בהתאם לשמנת פירו־תיו.

כל יהודי — חלק מעם ישראל. והאחראים עם ישראל שהחלכים בדרכי אבות ובמסורת האבות. שעל־שם־כך נקראים: „בני ישראל". כי מסתיכים הם בדרך „ישראל סבא". וכמו ש־מבקשים בהפילה: „אוקי אבותינו — אברהם. יצחק ויעקב".

עוד על יומנה של אנה פרנק

בכתיבה „הצדיקו את הצדיק" הנני מביע את דעתי הנגנרת אמנם את דעתכם בנדון מכתבה של בנורה סמי־נר „בית יעקב" אשר העבירה ביקורת ישירה. ללא הלות בשום נסיבות.

„בלתי מוצדקת" — כך כניתם את הביקורת. וכדי להבהיר את מידת ה־צדק שבה מוצא אני לנכון להביא לי־ידיעתכם. שעם קריאתי את כתבתכם על אנה פרנק הדרחתי לרכוש את היומן. שכן הבנות מתוך דברים כי תכולתו צתידת חזקן. ובאשר ל־„שפוות" שיחסתם אליו — מברתי שמונהכם לתפרים המאכלים היומית המוכאת שם ועוד דברי ילדות הסר־ערך. ובאשר לדברי כפירה וכיוצר — מאן דכר שפיר... ובזה מופנית שאל־תי אליכם: האמנם די לכנות בילויים שליליים כאלה בפרוצ. „שערות". והו לא?!

מ. מוטשוביין
זכרון מאיר. בני ברק

הדים

— — האשר ליתתן — ערוך טוב ר' נאה. נקו מן התקפות וכו'.

אין בדעתי להורות לעורך הנכבד את דרך הצריכה. כי מנוסה ועושה את מלאכתו באמונה.

ברם, המאמרים — ארוכים מדי ר' יותר. רצוי שיהיו הסציתיים וקצרים לתועלת הקוראים. סלחו לי על הערתי.

משה קלכהיים
ירושלים, רחוב נרקים 7א.

*

אני נער בן 16. תלומד בבית הספר התיכון. עיתני כללי בעצמי. אבל נער דתי אולם בית־הספר. שבו אני לומד הוא חילוני. לאחרונה הגיע לידי יפ־תוכם ונהנתי מאוד לקרוא בו. הייתי מעוניין לקבלו באופן קבוע ועל כן אבקשכם להודיע לי את התשלום ל־שנה. הייתי גם מעוניין לקבל אוכרות שונות. העומקות בעניני אמונה ודת למען חיזוק מסגני הרוחני.

נסים מתנה
צפת 13228. רח' ליא. מס' 79

3 הסיפורים

טהור הלב

(מדמויות החסידים בעיירה)

הירצל צייזלר

ר' שלמהלי חסיד. כך כינוהו בעירו על שם התנהגותו בחסי־דות. ומשום החיבה היתרה. ש־היתה נודעת לו מן הבריות. הוא היה אדם בעל קומה נמוכה. ראש גבוה. מצח רחב. עינים שחורות גדולות. שמבטיהן מעידין על גודל חכמתו ועל שכלו החריף. על הרגמומת ועל הפנימיות שבו. הפאות המסולסלות עם זקנו ה־מגדל והשב. — הראו את מספר שנותיו.

מסבעו היה בעל מזג טוב ונפש עדינה. דורש אמת ושוחר טוב בכל דרכי ומעשי אדם. לפיכך היה ר' שלמהלי רצוי לכל אחיו ועל הכל אהוב ומכובד. נחשב היה מגדולי הלמדנים שבעיירה. ואמ־רן עליו שבחר יפה בחורה אפילו מכוחר של הרב. עוד בנעוריו נת־פרסם לעילוי. ונודבן בן שבע־עשרה שנה כבר נסמך להוראה ובעולם החסידות קנה לו שם. כי עוד מקטנותו נחגדל ונתקדש על ברכיה.

כשהגיע ר' שלמהלי ל„גבורות" — היה הוא מסיידי החסידים הזקנים. מאותה התקופה שהחסי־דות היתה בה בעווו תקפה. חסי־דים בעלי מוח ואנשי מעשה. מ־אותם שעושים כל מה שעושים „לפנים משורת הדין". מאלה ש־החסידות היתה תמצית נשמתם ובלעדה אין חיים. כל שעיר הבנה היו פתוחים לפניו וטייל ב„פרדס". עכשיו שען ר' שלמהלי היא „עת לעשות" התחיל להתרועע ביותר עם צעירי החסידים. אברכים הללו — התאונן ר' שלמהלי — „צרי־כים חיזוק וחיזוק. ובכן כרע וכאח התנגל אתם והשתדל לנ־טוע בלבם מציקרי החסידים.

הוא היה אומר: אמונה וראיה הי מנייהו עדיפה? דברי הכל אמונה עדיפה! ומכאן אם אין ראיה לדבר. אבל יש זכר לדבר!

חסידים מספרים: פעם אחת היו מסובין הישיש מקוצק וקומץ חסי־דיו בסוכה. בענוה הרבי ואמר. ישנם הרבה צדיקים המתפארים ואומרים כי ראיתי הם האוש־מיזון בסוכה. אולם אני אומר דבר אחר לגמרי. אני מאמין באמונה שלמה שבאים הם לסוכה. והנ־מונה היא המדרגה הייתר גבוהה... ראיתי אתם בני? זהו עיקר החסי־דות ואיזהר פרוסא הוא זיל וגמור!

על השולחן שעמד מצד מזרח בבית המדרש. מעליו ר' שלמהלי היה משמיע שיעור בגמרא. ב־בוקר קודם התפילה לפני אברכים. אשר ישבו כולם הנאזינו בעיון וחידושים שהיה מחדש בכל יום. היו מקשים על החידושים האלה. מפלפלים עם רבם הנחריף ומח־דדים זה את זה בהלכה. ורוח עזה של עבודת המחשבה ויגיעת המוח שרויה עליהם.

כשהגיע ר' שלמהלי ל„גבורות" — היה הוא מסיידי החסידים הזקנים. מאותה התקופה שהחסי־דות היתה בה בעווו תקפה. חסי־דים בעלי מוח ואנשי מעשה. מ־אותם שעושים כל מה שעושים „לפנים משורת הדין". מאלה ש־החסידות היתה תמצית נשמתם ובלעדה אין חיים. כל שעיר הבנה היו פתוחים לפניו וטייל ב„פרדס". עכשיו שען ר' שלמהלי היא „עת לעשות" התחיל להתרועע ביותר עם צעירי החסידים. אברכים הללו — התאונן ר' שלמהלי — „צרי־כים חיזוק וחיזוק. ובכן כרע וכאח התנגל אתם והשתדל לנ־טוע בלבם מציקרי החסידים.

הוא היה אומר: אמונה וראיה הי מנייהו עדיפה? דברי הכל אמונה עדיפה! ומכאן אם אין ראיה לדבר. אבל יש זכר לדבר!

חסידים מספרים: פעם אחת היו מסובין הישיש מקוצק וקומץ חסי־דיו בסוכה. בענוה הרבי ואמר. ישנם הרבה צדיקים המתפארים ואומרים כי ראיתי הם האוש־

למנהם במולתא דבדיחתא. כדי לבדח את דעתם מעט. יען כי ר' שלמהלי התאמץ תמיד להרוס ולקעקע עד היסוד את העצבות שבהם. שמעו. בני! אמר ר' של־מהלי משיח לא יבוא. אלא מתוך שמחה ומרחיב דגדלות!

לא רק חסידים הקשיבו אל דבריו. אלא אפילו אנשים פסו־ים מטושטשי־רגש בבחינת „עב־מות יבשות". שאין בהן לחלחת של מצוה — גם את לבם לקח מדבריו ורבים השיב מעון. ולא עוד. אלא יהיה מי שיהיה אם רק אנה לידי ר' שלמהלי לא יצא ריקם ממנו.

פעם אחת קרה מקרה יוצא מן הכלל. ומעשה שהיה כך היה. על אברך אחד מהעיכרו החחילו מר־נגון. שנרשה מדרכו של ר' של־מהלי היוה שנתן את לבו לדעת קצת מחכמות החיצוניות. לאחר זמן יצא עליו קול. שיש לו כבר מגע ומשא עם משכילי העיר. הדבר עלה לידי כך. עד שהאברך הלז עזב את בית המדרש ויצא לתרבות רעה.

כיון שר' שלמהלי רבו חרגיש בדבר. נצטער מאד על המאורע הזה בחיוו ואמרו עליו שקרע קריעה בבגדיו וישב על הקרקע ואמר כואבי לשנא: „כשעלה משה לשרום. אמרו לו לך רד... כי שחת עמך"... היינו. אם תלמידיך אינם הולכים אחך. לכן עליך לירד... אם כן שמע מינה — — —

לאחר מעשה זה בקשו האב־רכים לנחמהו. אבל לשוא. במשך ימים אחדים נכסף גוו. פניו הל־ביו ויכסר תלמים כחלמי השדה. שיבה נזרקה בו. רעיניו נתבאו ב־חורקון. אורן חשך התפילו איימה על כל רואיהן. ולא נתנו להתקרב אליו ומרוב צער נפל למשכב ר־יחלה.

עברו ימים מעטים למחלתו וכ־בר ביקרו אותו כל הגיר מגדול ועד קטן וביתו נעשה לבית רעד.

מרדכי התאבק עם רעיונותיו אם גם עליו לבקר את רבו? הוא ידע. כי הוא גרם לו כל הצרה הזאת לכן לא הרהיב בנפשו עוז לראות את פניו. אם כי תשוקתו גדולה מזה ליום. עד שבאו חבריו ואמרו לו: „מרדכי! ר' שלמהלי גזר עליך שתבוא היום אליו".

מבלי שהוצאיא מלה כלשהו מפיו הלך אל בית רבו ר' שלמהלי. כשפתח את הדלת וראה צורת רבו — פרץ בבכיה נוראה. ויראה היה מלהתקרב אל מטתו אך תוי־כף הכיר ר' שלמהלי את קולו וירמה לו באצבעו. שיתקרב אליו.

„מרדכי בני! גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד! לא עת לבכות. רק לזמרד ולתקן את אשר קלקלת במשך הימים שהחסרת בינינו. גמרנו ברוך השם שתי מסכתות וזאת עליך לסיים".

„הריני מקבל עלי הכל מה ש־תאמרו" — ענה מרדכי בדמעות שליש. עברו ימים ומרדכי השלים את אשר צוהה. כי הנה בתורת ד' יומם ולילה. אבל ר' שלמהלי לא שב לאיתנו עוד „אמור אמרי־תי — מען ר' שלמהלי — „איך אעלה אל אבי — אל אבי שב־שמים — והנער איננו אתי... ברוך ד', אשר לא עזב חסדו ממנו וה־שיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם... כי הלוא יודע אתה בני. כי כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו. וירידה זו צורך עליה היא... כי במקום שבעלי תשובה עומ־דים... אשרי מי שבא לכאן ותל־מידו ביחד" — —

„רבותי! — השמיע ר' שלמהלי ברתת — דברים אחדים יש לי להגיד עוד לפניכם: על מקחתי ישב מרדכי וילמד לפניכם מדי יום ביומו את הסיעור לפני ה־תפילה חכל יהיה כמקדם...

ונשמתו יצאה בטהרה.

מרדכי נתמנה לראש ישיבה של מטה ור' שלמהלי חסיד — נתקבל לישיבה של מעלה — —.

בנק ארצי

ARZI BANK A. G.

Telephone: (051) 25 46 37, Telex: 53 897
ZURICH, Switzerland
Stockerstasse, 38

פקדונות, פעולות כספיות במסחר והשקעות
בכל תחומי הסחר הארצי והבינלאומי

חשבונות תסכון ועובר־ושב ★ עסקי־חילופין במטבע־חוץ ★ גביה, משא־ומתן ודיסקונט של שטרי־חילופין

תבנק הוכן במלואו לספק שרות יעיל בתנאים הנוחים ביותר

שקיעה בעמק

שקיעה בעמק:
מתוך אור וצחוק
השמש צללה.
אמר הפרפר:
בין חיים וחדלון —
מה דק הקיר?
המתה יונה גלמודה:
בין החי והמת —
נבוהה החומה.
דרור שמו־כנף
נאק על ענף:
צל הקץ
הורס הקן.
ציצה הסנונית:
הכל מסע!
רטן הנחר:
הכל זרם!
התחלחל הזלזל:
מה קרה?
רוח החלוף!
לחשה האפילה:
בואו רועדים
אל סתר כנפי.

צבי יאיר

ראיה חדשה על מלחמת יום־הכיפורים

(המשך מעמוד 12)

מחיינים אלה. ביחוד זה בא לידי ביטוי באמצע המלחמה: כאילו גם לחיילים היתה הרגשה טובה שהפעתי... התחילו לקבל אותי עם התרגשות מוזרה — משמע שחייתי סמל של משהו ריחני בתוך החסיבה"...

עדות נוספת, יותר מומחית ויותר קונקרטית נמסרה מפי של רב צבאי מן הקו הראשון בחזית סיני. כפי שמסכם זאת בשאון „בשחנה":

„אפילו בעיצומם של הקרבות היה הרב, לפליאתם של החיילים עצמם, האיש שאתו דיברו ואליו שמעו... התחלבות של הלוחמים למראה הרב שהגיע היתה מעל ומעבר לכל מה שאפשר היה לשער. אפילו בקריאות. בלהם ובבנונות לומר את „תפילת הדרך" — ואלה הין חיילים שלא התפללו מימיהם... בפעם הראשונה עמדתי על טיבו של הפסוק: „והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודיבר אל העם". זו הפעם הראשונה שהבנתי את המשמעות. החיילים היו צמאים לפילות־עידוד, היו צמאים לדברי־ברכה לקראת היציאה לקרב. זה לא זמן לדבר הרבה — אלא זמן להגיד את הברכה... והחיילים התחננו שנספק להם ספרי־ההלים והפילה־הקרב, עוד ועוד"...

רצדות משלימה, יותר מוחשית ויותר מעמיקה נרשמה מפי של הרב הראשי לצה"ל, אלוף מרדכי פרון, בהתאם לריאיון של „במחנה":

„דווקא ברגע המדעע הזה של שעת־הקרב, כאשר הכל נראה כאי־הגיוני, מחפש אדם איזה שהוא עוגן. שיכול להיאחז בו. מתוך הוחלון מחפש הוא איזו־שהיא נקודת־יסוד. ישנם חיילים שפונים אלי ומבקשים סידור והם אומרים: „אצלנו במאגן, אנחנו איננו דתיים. הרב, אבל בכל זאת אנחנו רוצים סידורי־תפילה, כי מדי פעם אנו רוצים להתפלל" — —

אין מלים לתאר סיפורי־גבורה זו. אשר בסח ירשם לא רק בתולדות מערכות ישראל אלא גם בהיסטוריה הצבאית הכללית תהת הכותרת המדהימה: „ראש הנשר הישראלי באפריקה. שימשן את התפנית המכרעת בפלחמת יום־הכיפורים".

נאמן מדאי לתאורן לדעה לדיה בצאי המציתי כזה. שנרשם ספי ספקר הצליחה תת־אלוף דני סס ע"י סופר „דבר השבוע" (מספר 38):

„לאחר קרב השריון הגדול ב־14 באוקטובר (ג' דחול־המועד סוכות) שהושמדו בו יותר מ־250 טאנקים מצריים ורק כעשרה טאנקים ישראליים, נפלה ההחלטה. שהיתה אמורה לשנות את פני המערכה — לנצל את „הסדר" בין שתי הארמיות המצריות על קו הסואץ ולצלוח את התעלה... המשימה הוטלה על האוגדה של שרון ועל „שריון" המילואים של דני סס היה לצלוח ראשונה ולכבוש ראש־גשר בגדה המערבית. סירות־הגומי היו עטוטות על ידי החזליים... פלוגה הטאנקים שהיה עליה לאבטח את האגף — עלתה על מארב מצרי ונפגעה כולה. הצליחה הקיימה בסרוק 400 עד 800 מטר מהטאנקים המצריים... היתה זו החזיה הצבאית הקשה והסתוחה של דני סס, שפיקד על הצליחה" — — —

מסקנה י':

„גיהנום שכזה" — הסיכום המזעזע של גיבורי צליחת התעלה שקפצו לתוך האש

רוח־הקרבה שאין לה את ודמיון הפעימה את הלוחמים וספר־תורה שהושלך וחולל

וכה אומרים. איך מצירים זאת ואיך סמצים את החוויה הקשה הזאת אלה שקפצו לתוך סירות־הגומי על מנת להצות בחשכת הליל את התעלה ולתפוס ראש־כבר בעוד לילה ללא ערעור?

„בצהריים נקראתי לקבוצות־הפקודות אצל המחים דני סס — מדוון אביק, איש השומר הצעיר — שקרא את סדר־הכוחות... בכסנו ללחץ על זמן, כך שלא היתה לי שנה פנויה להיות עם עצמי... רק בזחלים. בנסיעה אל הגיבר. התחלתי לחשוב על המשימה — אינני יודע מדוע, אך בניגוד לכל האמנתי. כי נעשה זאת... לעתים אני שואל את עצמי, כיצד אירע הנס הזה? כיצד יצאנו חיים ממקום שתבע קרבנות כה רבים?... הסקירנו היה לאבטח את ראש־הגשר ולא להסתובב ב־הצר". בסקרה אחד הפרו מספר חיילים מן היחידה אז בלל־הכרזל, כי אין לעזוב את המערכה — ונפגעו. בדרך גם הם לא נהרגו מפגז, שהתפרץ לידם... כבל שחלפו הימים והתפגזה נמשכו — לא היה ברור לי. מדוע אין מצליחים לשתק את המצרים. כיום אני יודע, שהאמצעים שהיו ברשות צה"ל היו דלים" — — —

„היתה לי הרגשה שזוהי פעולת־התאבדות — מסיף ומדגיש יורם איש הקיבוץ — אך לא הסכמתי לוותר על השתתפותי. אחרי שנבחרתי למשימה כמקלען, ניגש אלי בחור (רוזק) מהפלוגה ושמו אברהם הרשקוביץ ואמר לי: „יורם בוא נתחלף, אתה נשוי ויש לך ילדים. לך יש להסיד יותר מפני. תן לי לצאת במקומך". שניה אזתה הוסמתי,

אך לבסוף אמרתי לו: „נבחרתי למשימה ואיני מוכן לוותר"... בדרך ליעד חקף אותי פחד. חשבתי על הבית, המשפחה וחילדים והרהרתי, אם אוכה עוד לראותם? היתה לי הרגשה כי לא נחזור, כי בתעלה יהיה הסוף של כולנו. הייתי משוכנע, כי המצרים יאריבו לנו מצירה השני של התעלה; וברגע שנרד עם הסירות למים יפתחו עלינו באש תופת. לשניה לא האמנתי, כי נעשה את זה... ההסתברות, כי נפגע היתה גבוהה ביותר. חשבתי, שלא יחכן שנצא חיים מגיהנום שכזה" —

„גיהנום שכזה" — והמחים (מפקד־המרכבה) דני סס מחריש בסיכום המציתי את משמעותו המיוחדת של „גיהנום זה" במידה שזה מתייחס ישירות אל כיבוש ראש־הגשר (לפי תשיחה עם סופר „דבר השבוע"):

„בבוקר כבר היה ראש־הגשר מסוגל לעמוד נגד כוחות משוריינים מצריים שהיו עלולים להגיע. ואכן עד מהרה איחרו אותנו המצרים והפגיזו בתותחים, במרגמות, בקטיושות ובמטוסים ולא חדלו... בין 500 ועד 800 קנים ארשלריים ירו בלי הרף על ראש־הגשר והוא הסף לסחמים תוך זמן קצר. בקרב עם אנשי קומאנדו מצריים, שניסו לנחות בסקום בעזרת הליקופטרים ולהמטיר פצצות נפלאם — הושמדה יחידת הקומאנדו... בצליחה ובהחזקת ראש־הגשר היו לחטיבה 300 נפגעים, הרוגים ופצועים" — —

החייל הישראלי האחרון עיצב את שמת אפריקה שנרכש בידי צהל בגדה המערבית — היה זה סמקר המסיכה דני סס, ואשר לרוח הקרב והתקרבה הפתעת בקרבו — מסכם טופר „דבר השבוע" את ההסבר שמשע מפיו של דני סס עצמו:

„בשנות הסמישים, בפעילות של הצנחנים, בסכנה המתמדת החל להאמין בכוחה של האמונה והגיע למסקנה, שהדת היא גורם בעל־עצמה יותר מאשר הרגש הלאומי... כשלמד בצרפת התווכח עם נוצרים והכיר את ההתום בין היהדות והנצרות, עד אז לא שמר על מצוות. אולם ערב מלחמת ששת הימים קבע לעצמו מסגרת מסורתית... הגיע למסקנה, שהדבר העיקרי ששימר את יהדות ברית־המועצות — היא הדיקה הדתית שנשמרה כמעט... מחשבה ריגונאלית על יחסי הכוחות בין ישראל וארצות־ערב — עלולה להביא לידי מסקנות עגומות, ורק אמונה, ולו גם מיסטית, עשויה לשנות הרגשה זו... הוא מאמין ברציפות הקיום של העם היהודי — אולם דרוש כוח נפשי רב כדי להמשיך ולהיות בתהליך זה, שלא כולו התקדמות. רק לאימות עורשיה. בטחון בזכותנו על ארץ־ישראל האמונה עשויים לספק את הכוח הנמשי הזה" — — —

השאלה הרביעית, היא השאלה הפאלמה ביותר כי מהי שאלה על כחותה הרוחנית־מוסרית, ואמונתית־השקפתית של מלחמת יום־הכיפורים היא איומא:

— האויב הערבי, שבחר באודת טרשוטי שכזה לפתוח את „המהפכה" הבזק על ישראל בציצומו של יום־הכיפורים האם היה לו בכך רק הישוב איסטראטגי־צבאי בלידה? או שהוא נדחף לכך גם מסאה משמעה גלויה דת ישראל והתכוון לפגוע במעשה־שבן זדוני בצפור נפשו של עם קדום ביום הקדוש?

והתשובה החותכה המשכנעה המתמצית מבדיקת אי־אלו תופעות־לוזי בחזיתות המלחמה ובכיבות הערשות של צבאות האויב עם חיילי ישראל דוקא בימים הראשונים שנראה להם כפסע־נצחון על היהודים — אף היא מדברת ברורות:

— אכן האויב ראה את המלחמה כתחנרות ישרה ואף כהתקפה הרפנית ביסודות דת ישראל! ורבו הוכוחות. איך דוברי האויב הרבו בלעג ולגלוג על מוסדות הדת. חיללו ובזו קדשי ישראל ואף לא נרתעו מלחלל ספרי־תורה. הנחשבים בעיני כל כעדר המקודש ביותר אצל כל מי שבשם ישראל יכונה?

בעיניו זה אין הוכחה יותר נוקבת מאשר תיאורו של מפקד מחנה המזח בחזית תעלת סואץ, שלמה ארזנסט, אשר כזכיר נלקח בשבי המצרי כשהוא מחזיק ספר־תורה בזרועותיו ולאחר מספר חדשים שוחרר מכבלי השבי המצרי האכזרי ובסלאה שנה למלחמת הצלה שוב את חתיחתו המזעזעה בנוסח קצר וקולע:

— הכל נראה לי כמו היה זה רק אתמול: כמו אתמול נופף מכשיר־הקשר ונמסר הדגל, כמו אתמול עברנו לצד השני, נקשרו הידיים והושלך ספר־התורה, שנשלנו עמנו לשבי — על ריצפת המכונית — —

„ספר תורה שהושלך" — התחיתה הגדולה אינה מרפה מאתנו: למה ובשלמה הושלך ספר־ההורה? הלוא הערבים מצרים את עצמם כעם של מאמינים, אז איך־זה שלא כיבדו את ספר־תורה שבידי החיילים הישראלים שנפלו בשבי?

„ספר־תורה שהושלך על הריצפה" — עובדה זו הושמה את כל שפלותו המוסרית של האויב, והיא מקפלת את אחלה אחרונו של הפשן, איפר התגובה הגאותה על זאת ניתנה עוד פלסטי אלפי שנים. כפי שזה כתוב בספר תהלים:

„יושב בשמים ישחק
ה' ילעג למו — —
תרדמם בשבט ברזל
ككלי יוצר תנפצם — —

צחוקו של הפשן הצחול נחקע לו בגרונו. הפכרון המתוק של מסע הנצחון פג ודמם והיה כלא היה הצד כמה זה מאלף להיוכח שהרמכ"ל המצרי עצמו, גאנז נאסר, מי שהיה הנציג המצרי ראשי בפגישות של „הקילומטר ה־101", מגלגל בלשונו בנוחות „לתרץ" הכיצד הצליחה „הפליטה" הזו ישראלית מעבר להעלת מואץ אל הצד השני הנמצא בחחומי אפריקה.

מסקנה י"א:

שתי עדויות צבאיות זו לנוכח זו: הגנראל המצרי והכתב הישראלי

ואיך לפתע צץ שם במדבר סיני הפסוק: „פוס ורוכבו רמה בים"

שהנגאי מצרי מפרסם בשם מוסא צברי פרסם ראיון עם הגנראל גאמסי וראיון זה הוגש מלא ערמומיותו של האויב המצרי.

העתונאי המצרי: — אם כך, מדוע התחמקת ממני במשך הרבה של „הפיקצה" (במונח זה משתמשת תעמולת האויב להגדרת הצליחה הישראלית המוצלחת מעבר לתעלה) מן ההמונים ומן ההיסטוריה?

גנראל גאמסי: — חלילה, הכל מופיע בכתובים וכל מה שקשור במלחמה נלמד במחקר צבאי מדעי.

העתונאי המצרי: — אם כך, מדוע התחמקת ממני במשך הרבה חדשים?...

גנראל גאמסי: — האיזור שהמריד בין שתי הארמיות, השניה והשלישית, הוא איזור אגמים. אנו למדנו את האיזור היטב. איזור זה מגן במידה מסויימת מכהינה גיאוגראפית. רוחבם של האגמים, שיב הקרקע ומצבי שדות־המוקשים בשני הכיוונים היקשו עלינו ועל האויב לצלוח אותם.

העתונאי המצרי: אך, כלום היה די בכך?

גנראל גאמסי: — מובן שלא... אבל אנחנו איבטחנו את אגפי הארמיה השניה והשלישית מפני אפשרות על פריצה.

העתונאי המצרי: — אם כך, כיצד בכל זאת הצליח האויב לפרוץ?

גנראל גאמסי: — ביום ה־14 באוקטובר החלטנו לפתח את המתקפה מזרחה...

העתונאי המצרי: — אבל ביום של פיתוח המתקפה איבדנו קרוב ל־200 טאנקים.

גנראל גאמסי: — נכון שאיבדנו טאנקים. אבל לא בכמות זו...

העתונאי המצרי: — אבל „הפיקצה" נפתחה ביום פיתוח המתקפה...

גנראל גאמסי: — זה לא נכון. קרוב לשעה 10 בערב ביום 15 באוקטובר הצליח כוח קטן של האויב שמנה 7 טאנקים להגיע אל מערב התעלה... באותו זמן חלה לפתע משקל הארמיה השני גנראל סעד מאמון, שקיבל התקף־לב...

העתונאי המצרי: — מה עשה המטכ"ל (המצרי) כאשר נודע לו בליל ה־15 באוקטובר על ההסתננות?

גנראל גאמסי: — מה שקרה, שהמטכ"ל לא ידע על־כך. זה היה המשגה הראשון...

העתונאי המצרי: — האם הצליחו הכוחות הישראלים להשמיד בפיסי שילים?

גנראל גאמסי: — לא... עד 16 באוקטובר הצליחו להרוס רק שתי עמדות־שילים, וזה עד ששת הערב. זה לא היה סימון גדול בשבילנו...

העתונאי המצרי: — וכזרני שהנשיא סאדאת השיל על גנראל שאולי לצאת אל החזית ב־18 באוקטובר ולחסל את הפריצה.

גנראל גאמסי: — כן, אחר־כך התפתח המצב, עד אשר הגיעו כוחות האויב דרומה והצליחו לנתק את דרך קחיר — סואץ.

העתונאי המצרי: — כלום יכול היה האויב להגיע לקחיר?

גנראל גאמסי: — זה היה בלתי אפשרי — — —

כלום יש בזה אף פיפ־שיפה של הגיון ושל בנת מצד ראש המטה המצרי לכמוע „שלא היה ביכלתם" של הישראלים להגיע לקחיר!? וכי למה לא, הרי לא היה שום מכשול מבחוץ. שום הצלה, שום ביצורים בעלי־משקל, שום מחסומים איטסראטגיים. אלא מה? באין לו לגנראל המצרי הכי־מכובד בל נישוק משכנע הוא נאחז בנימוק המטוף בערפל: „זה היה בלתי־אפשרי"... ואם לצלוח את התעלה, זה כן, „היה אפשרי" ולהצליח בצליחה זו כפי שזו הצליחה — האם לכך היה מוכן לחדות גם הרמטכ"ל המצרי, גם מאדאת „בכבודו ובעצמו, שזה „היה דבר אפשרי"!?

לשיכך־הטכל הבריא אומר, שבאין הגיון פשוט ומקובל, הרי מן הדין לפנות אל מניעות הנצח שבמחשבת ההגות, הארבא. אין צורך להרחיק לכת. הנה מה שנרשם בימנו על אחד הכתבים הצבאיים בחזית סיני באותם ימים גורלים של המלחמה מעבר לתעלה:

„הושענא רבא — בחמש אחר־הצהרים ראינו (על המפה) איך נמחה כליל הכוח ששיגרה הארמיה השלישית המצרית צפונה. גם בצפון נבלם כליל נסיון נוסף של הדיביזיה ה־21 המצרית לפרוץ לאיזור הצליחה... ההיסטוריון ד"ר אלחנן אורן, שנכוח אתנו, מעיר ביובש של איש־מדע ובלהט של מי שמשקיף על העבר בעיניו של העתיד, כי יהכן שביום, בהושענא רבא, כדאי להזכיר שאיזור קרב זה קרוב מאוד למעבר הצר בין הוגם המר הגדול והקטן, אשר לדעת ד"ר מנשה הראל זו היוותה נקודת־המעבר של בני ישראל באמתם ממצרים... בכל אופן, שרידי הטיבה המשוריינת (המצרית) ה־25, ניסו להיטלט לתוך הוגם ונכנעו (מכוחות ישראל) ונתקיים בהם: „סוס ורוכבו רמה בים"!...

„שמחת תורה — בבוקר אנחנו שומעים על הכוחות הגדולים שכבר צלחו את התעלה. לאחר הצטיידות והתחמשות מהירה, שמחת תורה היום. וחיילים שמופים בטליחות עוטדים ומתפללים. שמחה ממש עוד אין, אבל פעם ראשונה שומעים אנחת רווחה... מעל לראשינו עוברים ללא הרף מטוסים שלנו. מן הידיעות המגיעות מקו המערכה מתברר, שכוחות גדולים משלנו מבקיעים מראש־הגשר צפונה ומערבה".

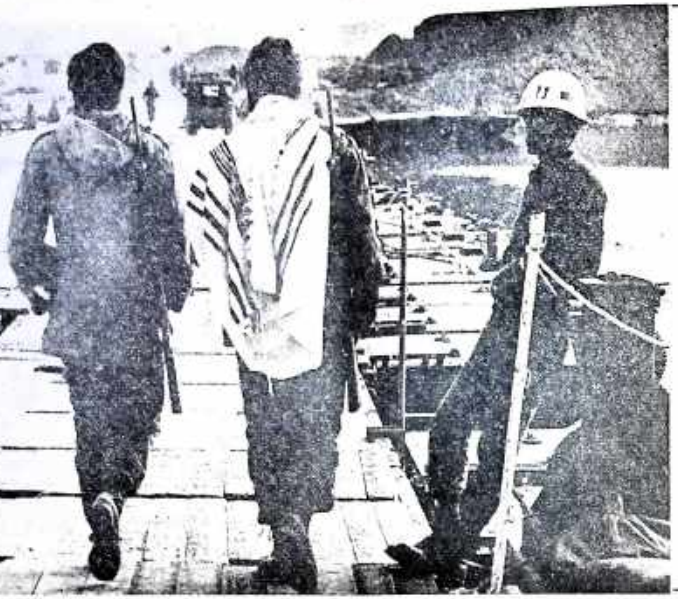

זו תמונה סמלית מחזית התעלה שתיכנס להיסטוריה

חייל טוויין עטוף בטלית עובר את הגשר המיוחד לאפריקה

שרי הטפרים

איסור דברי חולין בבית הכנסת

זהי מצוה דאורייתא, מצוה מפורשת: „הקדשי תיראו", ישראל קדוש שם הם ולא נחשדו חלילה בזלזול בכבוד המקום ברוך הוא. והרי „כל כי עשוקה שכינתא שריאה", הלא כל אדם בא אל בית־הכנסת על־מנת לעשות עיסוק לפני בוראו ולא לצורך שום מטרה אחרת. והלא הרבי מנור זצוקל"ל כותב באגרת לחסידיו (בשם של בעל ה„תניא" ז"ל), שאפילו מלאך מחירא לחיטס במחיצה עשרה יחד דוים שנתקהלו יחדו לעבודת השם, באשר כל־כך גדולה השראה הקדושה במעמד של „מנין" יהודים — אלא לאמתו סיבות שונות יש לעובדה ש־בכל־זאת תרבה נכשלים ומפלינים בביהכ"נ, באמצע התפלה. לשיחה של חולין, צרוך, איסוא, לעורר את הקהל ולהזכיר באזניהם מחדש את חומרת הענין.

האת המעקיר הקרוב הזה הנעשה ר' שלמה גרינפלד, סמובי המחנכים ר' מפנלאלי מסיגר „בית יעקב" בירושלים ומנהלי מסיגר, אין הוא מוכיח־בשער מן המיפשם המצוי, אלא אוהז בדרכי נעם, בחיבה ובסבנה, עד שדבריו היוצאין מלב שהור נקלטים בלבבות. הוא היה מסיימדי הערב „מורא מקדשי", שפרבה פעלים בשטח זה, הוא מזהיר להמיף בבית־כנסיות שבכל מי נות הארץ את גלילות־קיר „מורא מקדש" — כדי להסכיר לציבור את הסמוך: „בבית אלקים נהלך ברגש".

הספר „מורא מקדש" בודאי יהיה רישומו ניכר בין כתבי בית־המדרש. בתוכו „מורא מקדש" משתמשים: ה־גיר אברהם יעקב זלנגיק (ראש ישיבת „צץ חיים"), הגיר יחזקאל צדקה (ראש ישיבת „פורת יוסף"), הגיר מרדכי צוקרמן (ראש כולל אברכים „חברון"), הגיר וולפן ברזיל, הגיר רפאל הלוי פולובייציק, בן גאב"ד בריסק זצוקל"ל.

בפתיחת הספר מתפרסם הקונטרס הנמרץ „מורא מקדש" שחיבר בשעתו הגדיק רב יחיאל מאוסטראה. מתלמידי הגריב הגדול דמוריל זצוקל"ל, ואשר נדפס לראשונה בקוריץ שנת תקס"ב ומאז הוד הודפס עשרות פעמים. המחבר מזהיר את הסרבנים שניתמה על בני־ישראל בקהלות אין רופא בשנת ת"ח ות"ט מידי הצורר המילצגקי וכנוסיותיו, שהרגו מהם רבבות, וכפי שמקובל „אסרו למעלה שנה בשביל הדיברו בביתהכנסת ר' ביהמ"ד ונתחייבו שונאיהם של יש־ראל". אחרי אמון זה הנקיון רבינו בעל „תוספות יום טוב" לומר בזמנו תות „מי שברך" מיחוד ל„כל מי ש־ישמוד פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה וקריאת התורה".

בהתודרה הנבחית נכלל גם „ספר המנעים", שכיל דברי התעוררות באותו ענין, שחיבר הגיר זאב וולף טופ־סתים בעיר לבוב וחבר להסכמות גדו־לי הדור ובהוכס הגאון מהרש"ם ב־ברז'אן זצ"ל המרצא לנכון להרגיש בדברים ש„בענין זה שקולים בח־סלה נחסר ח"ו הפרנסה", בשולי ה־ספר נספח קונטרס לקוטים מהוך סי־רי ראשונים ואחרונים, שכל דבריהם מקום־מקלם וסני למהברים היודעים טעם איזבון הראי"ם. — נסיתי לשוחח עם הארש ולבדקן, מה כאן? היתה זו פיזה ממוסכת שהשתרבבו בה ענינים ציבוריים ואיפיים, כללים וגם פרטים בהח־לם. אולם אני קבלתי בינתיים מרשב אל מה שבאמת „נואב" ליהודים וסחי הסיבה הנכונה. ערבים מהם מתאכזבים ממדינת ישראל ואפילו נרתעים לעלות שם לגמות להסתדר בה.

— הנציגים הישראליים לא יבינו זאת — הסביר הארש — הבחינה היו שליחים מישראל. אנשים שעובדים בסמירות ואין לי שום דבר נגדם. אבל הם אינם מתמסקים שמפיק בכל המשמעות המהפכנית של עזיבת רוסיה המחירת „מגלות הדשנה". העובדה היא, שאין אפילו יהודי אחד המהלים לעזוב את רוסיה לארץ־ישראל בגלל „סיבות כלכליות", בגלל הנאיפות לספר את מצבו הכלכלי. תנאי עבודה, רמת הפרנסה וכו', זה לא קורה כמעט. כל הרתיעה היא רוחנית מוסרית מסתו נמשי ולא גופנו. דוקא המוסדים שבין הגרעי ובעלי־ערך מבין האינטליגנציה לבחלי־אש, להזהיר בני־אדם על מי־ רא מקדש.

אמרו חז"ל „לא מן המקדש אתה מתירא אלא ממי שהוחיר עליו". ר' שלמה גרינפלד חס על כבוד שמים ולכן אינו חס על כבוד עצמו. על כתחיתו הבריאותה, בסרחותיו להחדיר בתודעת הציבור את החובה להימנע בבית־אלקים משיחה בטלה לפחות „מורא מקדש" ירושלים תשל"ד. 162 עמ'.

משכורתו כפולה מן השמים.

א. רוזן

רועים רוחניים ליהדות ספרד

כספר שלפנינו ניכה המחבר לנבוא גלריה של דמויות, שקמו והא"ד כ־דורות האחרונים ליהודות הספרדית: בעיראק, בתורכיה, בסרוקו, בתוניס, בתימן, באשליה וכאוצנו הקדושה.

המחבר מעביר לעיני הקורא בסגנון קל ונוסף את דמויותיהם ומעלו־תיהם, בעיקר בתאור חייהם ופעלם הרוחני. וכמו שהוא כותב בהקדמה: „תולדו־תיהם של בדיקים הם בעיקר מעלליהם המשובחים. והרבה יש לבני העדות להתחלא גאוה וזקיפות קומה, כשר־יבשו אל צור מחצבתם וידע להם ולזולתם מי הין סודי מדיהם וכי גם בדורותינו ולעינינו עלו אדמות הזר־הלכו והתחלכים מיפיפים נפלאים כי־אלה".

גדולי יהדות ספרד התרחקו ככל האפשר מפרסומו. הם הארירו את השכנו הגלות בתורתם ובהשפעתם. ר' שמשו דוגמא לדור בעונותנו לסרות שהיו „מלכים בכיסה" והיו מוכרים עליר־ל השלטונות בכל ארצות הפזרה. ורו היתה המציאות בדורות האחרונים, בכל מדינה הענק „לרב הראש" מטעם השלטונות סמכות גבוהה. לי נחל אם עדתו על פי חוקי התורה, בכל עיר פעלו מקומים מיוחדים, וכל מי שנמשך בעבירה הרבא לפני בית הדין, נידון בענש ונקנס.

לגדולי תורה אלה מנו מכל קצוי תבל בשאלות הלכתיות ורובם כמולם פרסמו בחייהם ספרי שאלות ותשובות מבריהן דאנו לפתח ישיבות בערים הנזכרות, להרבות תורה ברבים ולעי־מוד בה בפרוזה. ידעו גם לדרש אל הסון העם ולהעלותו ולשוחפו בחקות מוסדות תורה צדקה וחסד. הטרת מיטרו חייהם ומעשיהם של רבותינו, ודאי שהיא בבחינת „גדולה שיטוטה של תורה יותר מלימודה".

לא נבוא להציג המצית חייהם ופע־לם מסמרם של דמויות־הדור, מספת שבי הלקם המכריע ופעמי תיאוריהם פרח. קים אלה על דפי ילהון „בית יעקב", ותיתי לה למפרסת שהיא יומה העלאת דיוקנאותיהם של אדירי־התורה אצל יהדות ספרד ועדות המזרח ובן היא נותנת להאיר בשיפתיות את קהלות־הקודש, קהלות־הספרד של עדות אלו.

אמיים עליכן הרבנים, כי הצליח המחבר לתאר שלש עשרה דמויות רבות הוד ופעם. הראה כי לא אילמן ישראל. ובודאי שיש עוד לעשרות ולמאות. נאחל למחבר לזכות להמשיך בפעלו זה.

משה רבי

אהרן מורסקי / „אורות מזרח" — תולדות רועים רוחניים ליהדות הספרדית. בני ברק תשל"ד 288 עמ'.

אגרת מניו־יורק

(סוף מעמוד 5)

של מהגרים יהודים פרוסה — אלה הם „מהגרים". אם כי הם נרשמו בתור „עולים" בסמרדי־הציאה פרוסה. זאת הסטטיסטים שלהם הם קיבלו בזמנו כל אלה הלומדים לטעון תופש הטלית לתורת ישראל.

אין הכוונה להטיף מוסר ל„מהגרים" אלה ולהגיב אותם בתור „יהאר־רופן". אשר שום חברה אנושית אינה סבורה מקום. אילו היהה זו שאלה של כמה אלפי אנשים, שבגלל סיבות שונות אינם נוסעים לע־לות לישראל ומתוך נחיצות אמיתית מי מדומה הם רוצים לנסוע לאמריקה — לא היהה כל התופעה הזאת צריכה להכאיב את האנשים במדינת ישראל. „זה קודה". זה מבעיר — הזו מסבירים את הדבר הזה משאירים את הישוב לא יוצאי־דופן אלה לאנשי „הראי"ם באמריקה. אבל האמת היא בהרבה יותר רציבה ומיוקר „הנרטיבים מהריף מחולל. כפי שמתחזים הבומחים לענני יהודת רוסיה.

לכן כאשר נזדמן לי להיתקל בהזדמנות אחת ביהודי ממוסקבה, שהסריה את עצמו לגיר־יורק מתאכסן במלון „בריסן חולל" במאנהטן, שזה מקום־מקלם וסני למהברים היודעים טעם איזבון הראי"ם. — נסיתי לשוחח עם הארש ולבדקן, מה כאן? היתה זו פיזה ממוסכת שהשתרבבו בה ענינים ציבוריים ואיפיים, כללים וגם פרטים בהח־לם. אולם אני קבלתי בינתיים מרשב אל מה שבאמת „נואב" ליהודים בסוף הסיבה הנכונה. ערבים מהם מתאכזבים ממדינת ישראל ואפילו נרתעים לעלות שם לגמות להסתדר בה.

— הנציגים הישראליים לא יבינו זאת — הסביר הארש — הבחינה היו שליחים מישראל. אנשים שעובדים בסמירות ואין לי שום דבר נגדם. אבל הם אינם מתמסקים שמפיק בכל המשמעות המהפכנית של עזיבת רוסיה המחירת „מגלות הדשנה". העובדה היא, שאין אפילו יהודי אחד המהלים לעזוב את רוסיה לארץ־ישראל בגלל „סיבות כלכליות", בגלל הנאיפות לספר את מצבו הכלכלי. תנאי עבודה, רמת הפרנסה וכו', זה לא קורה כמעט. כל הרתיעה היא רוחנית מוסרית מסתו נמשי ולא גופנו. דוקא המוסדים שבין הגרעי ובעלי־ערך מבין האינטליגנציה שואפים להיות רוחנית, לאיזה שיעור כביר. שואפים להיות יהודים, לחיות כיהודים. מחפשים הזדמנות חדשות, חזיות חוקות ונצחות. וזאת יכולה לספק — הדת היהודית. האמונה היהודית. הדור־מסודתי יהודי. האנשים רוצים איזה שיעור מתפנני מזה שיש להם ברוסיה ולצערנו אין שיעור זה ניכר באופן מחולט במדינת ישראל.

— אינני מסכים עם הסקפה זו — אמרתי לו — כי יש בישראל ישובים דתיים. יש דיבוטים של מומחי תורה וכל אחד יכול להצטרף אליהם ולהרגיש הזדה רוחנית בבירה. הזדה כזו שהתחה מקור מיסוק לאנשי רוסיה שנתרחקו מכל מה שיהודי ונקי!

— אתה מכרח אותי לנמלה לך את האמת — הסיס מקדים האיש ולבסוף מיסר הכל — אני בעצמי הייתי כהני שנה בישראל התאכזבתי. לא בגלל הקשיים בקליטה וכסידודי־עבודה. לא בגלל זה. אולי הייתי תמים. נאיבי מדי. אבל ראיתי לראות מדינה יהודית. שהיא שונה בהחלט מכל המדינות. שהחזה בה מנוחה ונוגב שבת. שקוקלוגרע לא יחפוס בה „מקום מרכזי", שהעבודה לא הזהה שפה חילונית ושיחוגרמו בה כל דברי מסורת וכיעור. רק הזהה לשון־קודש.

— אולי אני הייתי תמים מדי. אבל קיותי לטה שנראה לי בחזון. משהו יהודי מקורי, משהו עם חן יהודי משהו מוסמכא שלי הלם על זאת — — — שואפים להיות רוחנית. לאיזה שיעור כביר. שואפים להיות יהודים. לחיות כיהודים. מחפשים הזדמנות חדשות. חזיות חוקות ונצחות. וזאת יכולה לספק — הדת היהודית. האמונה היהודית. הדור־מסודתי יהודי. האנשים רוצים איזה שיעור מתפנני מזה שיש להם ברוסיה ולצערנו אין שיעור זה ניכר באופן מחולט במדינת ישראל.

— אינני מסכים עם הסקפה זו — אמרתי לו — כי יש בישראל ישובים דתיים. יש דיבוטים של מומחי תורה וכל אחד יכול להצטרף אליהם ולהרגיש הזדה רוחנית בבירה. הזדה כזו שהתחה מקור מיסוק לאנשי רוסיה שנתרחקו מכל מה שיהודי ונקי!

— אתה מכרח אותי לנמלה לך את האמת — הסיס מקדים האיש ולבסוף מיסר הכל — אני בעצמי הייתי כהני שנה בישראל התאכזבתי. לא בגלל הקשיים בקליטה וכסידודי־עבודה. לא בגלל זה. אולי הייתי תמים. נאיבי מדי. אבל ראיתי לראות מדינה יהודית. שהיא שונה בהחלט מכל המדינות. שהחזה בה מנוחה ונוגב שבת. שקוקלוגרע לא יחפוס בה „מקום מרכזי", שהעבודה לא הזהה שפה חילונית ושיחוגרמו בה כל דברי מסורת וכיעור. רק הזהה לשון־קודש.

— אולי אני הייתי תמים מדי. אבל קיותי לטה שנראה לי בחזון. משהו יהודי מקורי. משהו עם חן יהודי משהו מוסמכא שלי הלם על זאת — — —

לוח המאורעות בחיי היהדות

● המסדיל הצעירה למשלת רבין, בתאמה לכך מכתן הרי"ר יוסף בורג כשר המפנים, מר יצחק רפאל שר ה־דתות ומיכאל חגי שר המפר. ברוון בכנסת שהתקיים בקשר לכך תקף הרב ק. כהנא מסעם החוית הדתית התור־תית את הצערשות המפדיל בלא לקבל אף אחת מהבעיותיה העיקריות ובפרט בבעיית מיהו יהודי.

● מניף אמרי בבנו ברק ירחיב מעולותיו בכל הפשטתיו. כך הוחלט בחתם דיון מעצה שהתקיים בסניף בחפשתפות הבריים ואחדים. הרב הרשקוביץ יריר המניף מסר דו"ח על פעולות המניף וחדש לחרחיבו. ראש הערי הרב צוחק מאיר וסגנו ר' שמעון פירוקה סקרו את הבעיות הי מנציפליות. הוחלט על המשכת הקמת בית התנועה וכן נתקבלה ההחלטה ליצור קשר ישיר בין ראש העיר ל־קהל הרחב.

● נשיא אמרי בארה"ב הרב מנחם לוין שנחזל את תיבינה קרם בברכה את הרשים הנכבדים שנטלו חלק בדיונים ועמד על הכצב המחוד שנעבר בחתום העליה ועל תפקידיה המיוחדים של הזהות הדתיות המאורגנת בתחום ההגלה הרוחנית. כמריב הדגיש הרב לוין שלמרות שהחיבינה נועדה לדון בהכנות אירגוניות לקראת מושב מ־ליאת הרגתים הצולמי המעמד להת־כנס בחודש החולם. מחמת דחיפות המצב לתקנים את חיבינה לנושא הקליטה בלבה.

לאחר דברי הפתיחה התקיים דיון כללי שבו נטלו חלק הגרים"ם אלתר יריר המרכז הארצי! ראש ישיבת שפ"א, הגיר מנדל קרבין ראש ישיבת „יעקב יוסף" בארהב, חבר הכנסת הרב מנחם פרוש הרי"ר אברהם הירש מכ"ל התנועה הצולמית. ר' אורחי חיבינה הרב חיים מאיר כהנא, הרב הלל ליברמן, הריר מאיר דוד לוינשטיין, הריר בנרייאל ביר, הריר חיים וינשטוק, הרב אברהם יוסף ליינרזון והרב ישכר דב לדרמן.

בדברי המשתתפים באה לידי ביטוי החרדה לעתידם הרוחני של רבבות הצולים וחולמה לצאת בדרישה ה־קיומה ונמרצת ביותר למתן הזכויה הלגיטימיות הדתיות לעולים שומרי תורה.

בתום הישיבה החלט להמנע עם ראשי המדינה ולתבע מהם. שילוב נציגי אגרי בהערכות המתוכנות של משרד הקליטה והסוכנות לקראת ה־עליה. הבוזנת עולים דתיים לישובים ולאזורים בהם קיימים שרוחי דת. פתיחת שערי נמל התעופה ומרכזי הקליטה לעליהי היהדות החרדית.

כמריב התקיים דיון מקיף בדרכים לעיבור כל הגורמים המכוחות ביחודות החרדית לגוף מרכזי כדי להבטיח אספקת הצרכים הדחופים של העולים.

● קחל אלפים בראשות גדולי ה־תורה אדמו"רי וחבני ירושלים ושל ה־ס. אברסבוך שעמד על חומרת המצב הקיים בתחום זה. הצעת חוק זו תחייב כל מוסר סדים בקבלת תעודה מרבנים מקומיים ותאשים בפלילים כל מי שיפיץ חמילין מוד־יפים.

לגרום התעוטמות הרגשות ופוסדות הדתה. הדרגים במיוחד העולל שבמ־ה לאת מסעם אגרי.

בנו ר' שמואל הצלה קוים לדפוחו וציין במיוחד את דבקותו של אביו בגדולי הדורה אשר בהנהגתם ראה יסוד מוסד בחיי אגרי.

● מזכירות אגרי בירושלים הת־כנסה לדיונים בנושאים הנעשתים מקומים ובעיות ציבוריות המנסרות בעולמה של ההדות החרדית. יריר המזכירות חה"כ הרב מנחם פרוש מסר על הפעילות הפקסה שנעשית לאחרונה ע"י נציגי הקבוצה לשחרון בעיות המודה, כן דיווח על התנועה בפעילות הרוחנית. בתום הישיבה גה־קבלו מספר החלטות חשובות בנוגע לעיתוי עבודת הקבוצה בירושלים.

● הבהה לבניה ושיחות מבני דת בירושלים. הוקמה ע"מ החלטת מוע־צת העיריה בחברה שהמים העירה. המרוחיר. מוקצת בתי העלמין ומס־רד הדתות והמקדיות לטפל בבתי כנסת, מקוואות, ובתי עלמין. מתמן הבהרה יתחלק בין העיריה ומשרד הדתות.

נציגי החיות הדתית התרחיק ב־הבהה הם: הרב משה אדלר מ"מ יריר המחדיר, הרב י. א. גולדקנופף חבר הנהלת העיר ויריר הקבוצה לשר־רותים ציבוריים והרב יעקב קצנלנ־בוגן הבן יריר המוסדיה.

● המוצעה המורחבה של מחלקת הקליטה האגרוראית המכוסה לדיון בפ־לאת שלש שנים לפעילותה. הדיון ש־התקיים בראשות יריר המחלקה הריר ס. ד. לוינשטיין דן בעיקר בביבים עמדה ציבורית הקיפה לאור יחסם של הממשלה המוכנות לצורכי הדת התנוך הדתיו של העולים הדתיים. המשתתפים בדיון הביעו את מלוא הוקיתם על עבודתם המסורה של ראשי המחלקה וכן לעמקנים האגרו־איים באירופה ובארה"ב העומדים לימין המחלקה כל הזמן. כמריב הדגלו הצעות מעשיות ליעול העבודה ה־אירגונית של מחלקת הקליטה.

אורחים בישראל

● הריר יצחק מאיר צימרמן מ־ראשי אגרי ויריר דעד ההצלה לעולי רוסיה בבריטניה ביקר בארץ. במשך שהותו נפגש הרי"מ צימרמן עם ראשי מחלקת הקליטה של אגרי.

● הרב בצלאל ראקיו רבה של גיימצבור ביקר בארץ. הרב ראקיו נמנה עם חשובי הרבנים באירופה, והוסך נלחב בפעולות הצלה של אגרי.

● הרב אליעזר קרס פראשי אגרי־ב־אמריקה ומנהיגי התורה בפניף הגדול של אגרי בבורו־פארק ביקר בארץ בלוית רעיתו.

נשיאת נשי אגרי באמנרדם הגבי פ. דרשילר ביקרה בארץ.

● בעיות חיזוקה הארגוני של ה־הנועה גידונו בהרחבה בישיבה הנ־הלת הסרכז הארצי של אגרי שהת־כנסה בתל־אביב. את הישיבה פתח וניהל הגרים"מ אלחר יריר המרכז שעמד על הבעיות המעיקות על ה־נהול הפוטף של התנחה וקרא להפעיל ביחר שאת את פוסדות ה־תנועה. לאחר מכן התנהל דיון פפוסף על הצורך המעשית להפעלה הפוסדות וכן הועלו הבעיות המנסרה בחלל עולמה של יהדות התורה.

● הנחלת אגרי הצולמית התבנמה לפרסם חרום מיוחד בנושא הקליטה הרוחנית. בירושלים. בישיבה שנמ־שכה שעות אחוכות. הפתחנו גם רבי־נים. איש־ציבור משלחת נכבדה של מחלקת הקליטה של אגרי בראשות הר' מאיר דוד לוינשטיין.

יריר הגרים"ם העולמי הרב מנחם לוין שנחזל את תיבינה קרם בברכה את הרשים הנכבדים שנטלו חלק בדיונים ועמד על הכצב המחוד שנעבר בחתום העליה ועל תפקידיה המיוחדים של הזהות הדתיות המאורגנת בתחום ההגלה הרוחנית. כמריב הדגיש הרב לוין שלמרות שהחיבינה נועדה לדון בהכנות אירגוניות לקראת מושב מ־ליאת הרגתים הצולמי המעמד להת־כנס בחודש החולם. מחמת דחיפות המצב לתקנים את חיבינה לנושא הקליטה בלבה.

לאחר דברי הפתיחה התקיים דיון כללי שבו נטלו חלק הגרים"ם אלתר יריר המרכז הארצי! ראש ישיבת שפ"א, הגיר מנדל קרבין ראש ישיבת „יעקב יוסף" בארהב, חבר הכנסת הרב מנחם פרוש הרי"ר אברהם הירש מכ"ל התנועה הצולמית. ר' אורחי חיבינה הרב חיים מאיר כהנא, הרב הלל ליברמן, הריר מאיר דוד לוינשטיין, הריר בנרייאל ביר, הריר חיים וינשטוק, הרב אברהם יוסף ליינרזון והרב ישכר דב לדרמן.

בדברי המשתתפים באה לידי ביטוי החרדה לעתידם הרוחני של רבבות הצולים וחולמה לצאת בדרישה ה־קיומה ונמרצת ביותר למתן הזכויה הלגיטימיות הדתיות לעולים שומרי תורה.

בתום הישיבה החלט להמנע עם ראשי המדינה ולתבע מהם. שילוב נציגי אגרי בהערכות המתוכנות של משרד הקליטה והסוכנות לקראת ה־עליה. הבוזנת עולים דתיים לישובים ולאזורים בהם קיימים שרוחי דת. פתיחת שערי נמל התעופה ומרכזי הקליטה לעליהי היהדות החרדית.

כמריב התקיים דיון מקיף בדרכים לעיבור כל הגורמים המכוחות ביחודות החרדית לגוף מרכזי כדי להבטיח אספקת הצרכים הדחופים של העולים.

● קחל אלפים בראשות גדולי ה־תורה אדמו"רי וחבני ירושלים ושל ה־ס. אברסבוך שעמד על חומרת המצב הקיים בתחום זה. הצעת חוק זו תחייב כל מוסר סדים בקבלת תעודה מרבנים מקומיים ותאשים בפלילים כל מי שיפיץ חמילין מוד־יפים.

העולמית נערכה עליה לקבוריו ביחד שלום בהסתמכות בני משפחתו ומש־לחת מטעם אגרי.

בנו ר' שמואל הצלה קוים לדפוחו וציין במיוחד את דבקותו של אביו בגדולי הדורה אשר בהנהגתם ראה יסוד מוסד בחיי אגרי.

● מזכירות אגרי בירושלים הת־כנסה לדיונים בנושאים הנעשתים מקומים ובעיות ציבוריות המנסרות בעולמה של ההדות החרדית. יריר המזכירות חה"כ הרב מנחם פרוש מסר על הפעילות הפקסה שנעשית לאחרונה ע"י נציגי הקבוצה לשחרון בעיות המודה, כן דיווח על התנועה בפעילות הרוחנית. בתום הישיבה גה־קבלו מספר החלטות חשובות בנוגע לעיתוי עבודת הקבוצה בירושלים.

● הבהה לבניה ושיחות מבני דת בירושלים. הוקמה ע"מ החלטת מוע־צת העיריה בחברה שהמים העירה. המרוחיר. מוקצת בתי העלמין ומס־רד הדתות והמקדיות לטפל בבתי כנסת, מקוואות, ובתי עלמין. מתמן הבהרה יתחלק בין העיריה ומשרד הדתות.

נציגי החיות הדתית התרחיק ב־הבהה הם: הרב משה אדלר מ"מ יריר המחדיר, הרב י. א. גולדקנופף חבר הנהלת העיר ויריר הקבוצה לשר־רותים ציבוריים והרב יעקב קצנלנ־בוגן הבן יריר המוסדיה.

● המוצעה המורחבה של מחלקת הקליטה האגרוראית המכוסה לדיון בפ־לאת שלש שנים לפעילותה. הדיון ש־התקיים בראשות יריר המחלקה הריר ס. ד. לוינשטיין דן בעיקר בביבים עמדה ציבורית הקיפה לאור יחסם של הממשלה המוכנות לצורכי הדת התנוך הדתיו של העולים הדתיים. המשתתפים בדיון הביעו את מלוא הוקיתם על עבודתם המסורה של ראשי המחלקה וכן לעמקנים האגרו־איים באירופה ובארה"ב העומדים לימין המחלקה כל הזמן. כמריב הדגלו הצעות מעשיות ליעול העבודה ה־אירגונית של מחלקת הקליטה.

הלכו לעולמם

● הגאון רבי רפאל בלום מקני ה׳ רבנים בחיפה, מוסק מפורסם ואריות חסידית מרחיבה ומקובלת נלב״ע. היה הלמידם של הגאונים ר׳ יוסף שגעל זר׳ מאיר אראם. כל ימיו לן באהלה של תורה. היה מוכר בהתבונותו ה׳ קדושה ולא נהנה מהעולם הזה. היה קשור אל כ״ק האדמו״ר מגור זצל״א.

● ברהובות נלב״ע הרה״ג ר׳ דוד איינג. היה תלמידי הגאון מבריסק זצ״ל. כיהן כמתנך ראשי בתלמוד תורה הנמצת בין מיסדי אגודי בעיר. כל ימיו עסק בחברבת תורה לטרות יסו״ריו. בהלויה רבת מתחסים הספידו הו הרבנים הגאונים רב שמחה קוק, רבי יבולון גרז, רבי יוסף פיטל, ב״ מס אגודי בעיר הרב מוכיח זיין והרב יעקב מזרחי.

● הרה״ח ר׳ הענוך גלובינסקי נלב״ע בתל־אביב. הספיד כל ״ביו לפסק בחודה ואמר שעודים ברבים מדי יום יום. עסק רבות בצרכי צ״בור. באמונה וסיע לכל נצרך ומר נפש. הקאיר אהבת דור ודרים יבורך. הת״ נו הוא הרה״ח ר׳ בנימין אלתר נבר כ״ק מרן אדמו״ר צ״ר מגור, בתלמידי הו הספידהו הצדיק פרנקל רבת של תל־אביב ור׳ משה רוזנברג.

● קהל גדול בראשות כ״ק ה׳ אדמו״ר מויזניץ הכתתה בהלמיות ה׳ רבנים ר׳ בדליה צבי זיזל מבני־ברק. היה ידוע כתיה בעל מדות תרומיה. עבר את מאדעות השואה נטמן בבית הקלטרן בוכרון מאיר.

● בטקסיקו נלב״ע הרה״ח ר׳ יע״ קב ברכסלר מיקרי המקום. קירב רבים לתורה ומעבד בטוסדות הורה וחסד ובטוסדות אגודי. בהלויתו ב׳ ארה״ב השתתף קהל גדול בראשות האדמו״ר מבאבוב. ארונו הובא ארצה וכאן הכתתפד בהלויתו ראשי אגודי וראשי כללים ומנהלי הוינון הצע״ מאי. נטמן בהר הזיתים.

● בירושלים נלב״ע הרה״ה ר׳ אביגדור שינדלר. כל ימיו הכתרבנו מיגיע כפיו. קבע עתים לתורה ועסק בצדקה. הובא לטנוחה בהר הזיתים.

● בבני־ברק נלב״ע הרה״ג ר׳ יחמיאל ישראל יחזקאל יעקובוביץ. היה מחשובי הסדרי אלכסנדר אצל ה״ אדמו״ר בעל „עקדת יצחק״. הוסמך להוראה בהיותו בן י״ח. בהלויתו נשתתף קהל רב בראשות האדמו״רי״ם מב״אלה, אלכסנדר ורדיגן.

● הגיר מיכל הרלם מרבני ניר יורק נלב״ע. נולד באחד מגדולי ה׳ רבנים והעושים לחזק הכורת הזיה״ דות באר״ה. הובא לטנוחה בהר הזיתים.

● בקרית אתא נלב״ע הרה״ח ר׳ ישראל דסבינסקי. היה מראשוני הס״ קום ודאג להקמת התלמוד תורה. ה״ בקה מהרה. ושאר דברים שבקדושה. כל ימיו נתנה מיגיע כפיו. הספידהו הרה״ג ר״ש שלזינגר רב המקום וה״ גאון ר׳ משה נתן לטברגר גאב״ד פאקודא.

● בירושלים נלב״ע הרה״ג ר׳ חייב יהודה יעקבזון. היה גדול סחנכי ה״ תשב״ר. הרבין עשרות בשנים תורה לתשב״ר בח״ת עץ חיים. בתלמידיו הוכתתף קהל אלפים. הספידהו ה״ גרש״ן אורבך. הגר״ש שבדרון. הכ״ר יעקב שיינברגר והרב מיקוצינסקי.

● בב״ב נלב״ע הרב שלום צוקרמן. היה תלמיד ישיבות נובהרדק. כיהן כרבה של קדיסה במשך עשרים שנה.

● בת״א נספר לאחר מחלה ר׳ יח״ אל מיכאל אהרן וינברג. בן האדמו״ר ר׳ יעקב לייב מסלונים זצ״ל.

● בתאונת דרכים מחרידה נהרגו הר׳ הנוך הענוך וסרגוג ורעיתו. בעוד מבני בדק. כל ימיהם עסקו ב׳ חינוך ילדי ישראל לתורה. הרב הנוך שימש כרב בישיבת „אור צ״יון״ בטפיר והרעיתו שימשה כמורה ב׳ ביה״ס המקומי. הובאו לטנוחה ב׳ ירושלים.

● הרבנית בלומה דייזל בפ״ר נלב״ע בירושלים. היתה אלמנתו של האדמו״ר ר׳ אביעזר שפירא מגרו״ דזיסק ובנו של האדמו״ר ר׳ חיים מאיר יחיאל שפירא מדזיטוביץ מר״ ע הרה״ק מרוזין. התנהגה בחסידות ובחמימות למופת. נטמנה בהר ה׳ זיתים.

● בירושלים נלב״ע הרבנית אלמה שולקן. אלמנתו של הרב פנחס שול״ מן. היתה ידועה במעשי החסד הרבים. נטמנה בהר הזיתים.

● בלונדון נלב״ע ר׳ מרדכי מנחם נויוירט. המנוח נתנה כל ימי חייו מו״ גיע כפיו.

● קהל רב הכתתף בהלויית ה׳ הה״ח ר׳ מרדכי רוזנבלום מחשובי הסדרי ראדזין בארצה״ק.

● קהל גדול בראשות רבנים הס״ תתף בהלויית הרבנית קיילע רבינו״ ביץ׳ אשת יבלחט״א הרב אהרן רב״ נוביץ מראשי הסדרים לטען יהדות רוסיה. הסנוחה עזרה רבות בהצלת משפחות מרוסיה וכן שלחה חבילות מצות לשם.

● האשה החשובה מרת דבורה זיל״ ברברג נלב״ע. היתה רבת פעלים לי״ תורה וחסד וסתוסכיה החשובים של ישיבת „בית אברהם״ בירושלים.

● בירושלים נלב״ע האשה הצד״ נועה מרת רבקה זיידל אשת יבלט״א ר׳ יעקב. הובאה לטנוחת בבית העל״ מין בסתר״הקה.

● בתל־אביב נלב״ע האשה החשו״ בה מרת דרזיע פרידה בנים אשת יבלט״א הרה״ח ר׳ לייבוש, היתה נכ״ דת הרב ר׳ הערש שטורטשבר זצ״ל.

● בפתח תקוה נלב״ע האשה הצ״ נועה מרת רבקה זיידל אשת יבלט״א ר׳ יעקב. הובאה לטנוחת בבית העל״ מין בסתר״הקה.

אולמי בית יעקב - ירושלים
רחוב ברנדייס

הוכנו והותאמו במיוחד
לעריכת שמחות משפחתיות
חתונות, בר־מצות, אירושין וכד׳
באווירה נאותה וברחבות מכל הבחינות

* שתי כניסות ראשיות נפרדות לגברים וגברות
* רחבת־חניה בלעדית הפותרת את כל סידורי התחבורה גם מחוץ לעיר
* נפריט רבגוני לבחירה ולהתאמה לכל דרישה

נא להתקשר בין השעות 7—5 בערב לטלפון 533622 או למספר 523058 במשך כל שעות היום.

הופיע ונמצא למכירה
הספר המבוקש
ממעינות הנצח
מחרוזת פנינים לפרשת השבוע
מאת: אהרן סורסקי
להשיג בכתי מסחר לספרים
כתובת ההפצה: י. ויזנבלט, רח׳ ירושלים 27, בני־ברק

הופיע
הלכות כלים להרמב״ם
עם באור דעת משה ותוספת שולי הכלים
מאת אליעזר בר׳ משה הכהן
תלמיד ישיבת כפר חסידים
ההפצה הראשית: חיים גיטלר, רח׳ בילי״ו 4, תל־אביב.

סלון „אופיר״
רח׳ רש״י 3, בני־ברק — פנת ר׳ עקיבא
פאות בשפע דגמים
שי דמי חנוכה
על כל קנית פאה
לכל אירוע ולכל עת
סלון ״אופיר״ אותך ישרת
המחירים מפתיעים ☆ בואו והווכחו

כשר — למהדרין — כשר
מלון ופנסיון מודרני „דן״ מהודר ומשוכלל
לוגאנו - שווייץ
תחת השגחת הרה״ג ר׳ שלמה זלמן פרידמן שליט״א
בהנהלת משפחת גפן
HOTEL DAN, LUGANO
Via Fontana 1. Tel. 541061/62/63

ברכות מזל־טוב

הרב בנימין בינדש פתקל י״ם. ר׳ בנימין לאפיאנסקי ניו־יורק. ר׳ יצחק קליקשטיין ר״ג. הרב בן־ציון גרשוני י״ם. ר׳ אלישע מילר י״ם. ר׳ אר׳ לייב כהן י״ם. ר׳ חיים בן־ציון רזנטפלד ב״ב. ר׳ יצחק שיינברגר י״ם. הר׳ מנחם לנדא ארה״ב. הר׳ יהודא לייב וויזנער ברוקלין. ר׳ צבי יעקב טברב ומחותנו הרב שמואל יעקב הכהן מויסבן ניו־יורק. ר׳ יצחק אידיגסם פ״ת. ר׳ ירחמיאל זינגר ב״ב. ר׳ יוסף שמער חיפה. משפחת זינרם רחובות. הרב צבי מרקוביץ ר״ג. ר׳ יהודא יעבץ י״ם. ר׳ משה קליקשטיין י״ם. הרב משולם זושא לוריא ב״ב. ר׳ דוד מאיר וויים י״ם. ר׳ ישראל פומרנץ ב״ב. ר׳ יהודא קמינר ובנו ר׳ אריה ב״ב. ר׳ יוסף לייבר צוריך. ר׳ יצחק טשה פראנצ לונגאנו. ארמ״ר בקרעטשינע רחובות. הרב שמואל גלסנר. ר׳ עקיבא יוסף וויים חיפה. ר׳ נחמיה זיידמן י״ם. ר׳ יחיאל זילברברג ת״א. הרבנית בלומה טייטלבוים מפאטוס ישמח משה. הרב אברהם מרדכי אלתר. הרב לייב היינה. ר׳ אייזק אלתר ור׳ מרדכי פרקל י״ם. ר׳ אברהם צבי רוטה וחתנו ר׳ צבי וירניק י״ם. הרב בנימין מנדלסון קומסיות. ר׳ פנחס זליג יקלביץ הרב שרגא נייסברד ב״ב.

לנשואי הנכדים — הבנים והבנות

ר׳ שרגא פייבל דזיאלובסקי לונדון. ר׳ מרדכי פרקל י״ם. ר׳ גד שמרן צפת. ר׳ אפרים גרוב חיפה. ר׳ יצחק פריינן י״ם. ר׳ ברוך מבדיש שטרן ב״ב. ר׳ נגדל פירר ר״ג. ר׳ דוד חיים פ״ח. ר׳ שמואל פערל ור׳ יצחק שמיגל אנטוזרסן. ר׳ שמואל ביאליסטוצקי י״ם. הרב נחום גולדשטרדט ת״א. ר׳ לוי יצחק ווידסלבסקי ת״א. הרב דוד סנקבריץ ת״א. ר׳ לייבל וזקסשטוק ת״א. ר׳ משה דוד פאלוך קומסיות. ר׳ משה מנחם פירר ר״ג. ר׳ בנימין אלקזר ורדינר וחתנו ר׳ מאיר זנדר ת״א. ר׳ אברהם אליהו יקלביץ ב״ב. הרב יעקב קיל י״ם. הרב מרדכי דוד לודמיר י״ם. הרב טשה רוטנבוים נ״ב.

הרב אלימלך הכהן שוואריץ לוס אנג׳לס. הרב שאול זכריש דיטרויט. הרב יצחק סוברדובין שיקאגו. ר׳ יעקב סמולני ניו־יורק. ר׳ עקיבא מנחם פיסקא ציריך. ר׳ לייבוש אדלר טורונטו. הרב יצחק ברוזמן פ״ח. ר׳ אריה אלברט ב״ב. ר׳ צבי אלטלך קרנרייך ארה״ב. אדמו״ר מבאבלא י״ם. ובנו הרב דוד רבינוביץ ב״ב. הרב שמואל שנרוזבצקי ת״א. הרב מרדכי דייטש י״ם.

לאירוסי הנכדים — הבנים והבנות

ר׳ חיים ליב טגל י״ם. הרב חיים קרם תל־אביב. הרב יצחק יחזקיה פרנקל הרב הראשי לתל־אביב יפו ובנו הרב שמעון פרנקל ת״א. הר׳ בצלאל לנדוי י״ם. ר׳ אפרים פישל קוזלובסקי ראשל״צ. ר׳ אפרים לדר פ״ת. ר׳ ישראל משה נוטרמן י״ם. ר׳ בנים לב בחוד י״ם. ר׳ זאב יוסקוביץ ת״א. הרה״ח ר׳ מרדכי יהודא ובנו הרב מאיר עובדיה איינפלד י״ם. הרב יעקב יוסף שלמה הלפרין אדמו״ר מוואפלי ת״א. ר׳ יצחק קלתמן ת״א. הרב דוד הלחמי ב״ב. ר׳ שמשון חלר י״ם. הרב שמחה הכהן קוק רחובות ולאמו הרבנית רחל קוק סברית.

בחכנס הנכדים — הבנים בעול מצוות

הרב אהרן ברנשטיין י״ם. ר׳ יעקב משה לוריא ובנו ר׳ פנחס ת״א. ר׳ מנחם עקיבא דרוק ובנו ר׳ יוסף י״ם. ר׳ שלמה זלמן שטאובר ת״א. ר׳ יחזקאל רוזטרין חיפה. ר׳ אברהם ובנו ר׳ אריה שטרן חיפה. הרב שמחה ובנו ר׳ צבי הלפגוט י״ם. הרבנית יעל בר־שאול רחובות. ר׳ יעקב יצחק ובנו ר׳ אברהם ברייטשטיין ת״א. הרב משה דוד ויצמן ת״א. ר׳ יוסף ור׳ אברהם מרדכי לפה ת״א. הרב שלמה עמר חיפה. ר׳ בנימין ווידנר חיפה. ר׳ דוד קלינר רמת־גן הרב חיים תחלה חיפה. הרב שלמה רוטבערג נ״ר. ובנו ר׳ חיים דוד י״ם. הרב יעקב הדיגר ב״ב ובנו חת״כ ר׳ אברהם ורדינר ת״א. הרב שילה רפאל ואביו שר התהות ר׳ יצחק רפאל י״ם. התותנו הרב אהרון כץ פ״ת. הרב בן־ציון רוטבר חיפה. הרב לייב הייגה י״ם. הרב טשה כסר ר׳ אריה כסר ת״א. ר׳ משה יוסף צפנר ת״א.

להולדת הנכדים — הבנים והבנות

מרכז בית יעקב בארץ־ישראל — מכון בית יעקב למורות ירושלים

ברכת מזל־טוב חמה ולבבית
למורים ולמורות המסורים

הרב חיים ירט — לנשואי חבן
הרב שמעון שמואל — לנשואי הבת
ר׳ יקותיאל פרינד — להולדת הנכד
נבי אסתר ביין — להולדת הנכד
נבי רות אופנברג — להולדת הנכד
נבי יהודית וולף — להולדת הבן
נבי חיה זילברשטיין — להולדת הבן
נבי שרה דרוק — להולדת הבן
נבי שרה קמינר — להולדת הבן
נבי שמחה בוק — להולדת הבן
נבי מרים שוב — להולדת הבן
נבי שרה לודמיר — לאירוסי הבת
נבי אהובה ברויאר — לאירוסיה
נבי חנה זקבאך — לאירוסיה
נבי אסתר יונה — לנשואיה
נבי חיה הלטרין — לנשואיה
נבי בילה בקר — לנשואיה

מרכז בית יעקב בארץ ישראל — מכון בית יעקב למורות ירושלים

ברכת מזל־טוב חמה ולבבית
לתלמידות החביבות

דבורה פרקל — לאה כהן
מינה כהן — שפרה דויטש
חוה גרינפלד — שפרה לודמיר
חנה לנגויאר — זהבה גרינוולד
רבקה גרוזמן — לאירוסיהן
אהובה ברויאר — יהודית למברגר
חיה רחל איינבר — מרים גרינוולד
שולמית שולמן — יפה קלפהולץ
מלכה קלפהולץ — לנשואיהן

מרכז בית יעקב בארץ ישראל — מכון בית יעקב למורות ירושלים

„בית יעקב״, ירחון לעניני חנוך, ספרות וחשבון. בהוצאת מרכז בית יעקב בארץ. ירושלים רח׳ ברנדיס ת.ד. 198. טלפון 534211, 534302 / העורך פ. לוין.
מחיר החתימה לשנה —20. ל״י בארה״ב ובאירופה $6; בדואר אויר 12$ / אין המערכת אחראית על תוכן המודעות / נדפס בישראל בדפוס „ניבי בע״מ, תל־אביב״.

"BETH JACOB"
Monthly for Religious Education and Thought.
Published by the Central Beth Jacob of Israel Jerusalem, P.O.B. 198.
Editor: P. Lewin.

Yearly subscription rates: $ 6
via air Mail: $ 12
Printed in Israel.
From the U.S.A. and CANADA: Send all correspondence directly to our office: P.O.B. 198 Jerusalem, Israel

In BRITAIN: Beth Jacob Publications 22 Overlea Ro., London E.5.
In BELGIUM: Lange Van Runsbroec Str. 1, Antwerpen.
In SWITZERLAND: Landesverband der Agudas Jisrael, Anwand Str. 60, Zurich.

בית יעקב

ירחון לעניני חנוך ספרות, והחשבה

שנה 36 — קובץ ג — כסלו תשל"

BETH JACOB

Monthly for Religious Education and Thought

139 • December 1974 • Issue 3

בתוכן:

בפתח הגליון • על חדשיות החודש

בעיות הזמן באספקלרית הנצח / מנהיגי הדורות לחרוש את יסודות האמונה — רב אהרן קוטלר קלצק—לייקוואוד

אגרת מניו-יורק / וואשינגטון מגיעה לסוף קצה: הקיצוץ הסכם העליה ז — ש.ג. יוסיפון

ראיה חדשה של מלחמת יום הכיפורים / ישראל מול ישמעאל: מבט מעמיק ההיסטוריה — משה פרידמן

דף הסיפורים / שירת חיים — עד מלוה הנפש (על בן ישיבה שנפל) — דוד זרישק; שבעה חקר (מדמויות העיירה) — הירצל צייזלר

ממעינות הנצח / התורה והמצוה

צרור תצלומים / המושלים בכיפה

מרביצי התורה בדורנו / רבי פסח פרנקל, ראש-ישיבת קוברין (במלאת 35 שנה לפטירתו) על סף השואה) — אהרן סורסקי

פרקי שירה / שקיעה בעמק — צבי יאיר

מדף הספרים / איסור דברי חולין בבית הכנסת — א. רוזן; תולדות רועים ורחניים ליהדות ספרד — משה רבי

צרור מכתבים • זרקור ומבמורת

לוח המאורעות • מלבו לעולמם

המחיר — 3.— ל"י

בני־ברק נותנת דוגמה טובה...

שמירת שבת,

הצלת נפשות

וקימוצים בדלק

על סדר יומה של מדינת ישראל נמצאת כעת בעיה דחופה ביותר, כיצד לחסוך במטבע זר האוזל מקופת המדינה; כיצד לקמץ בדלק, שמחירו קפץ למעלה בקצב שנעוני ממש ב־400 אחוזים; כיצד להשליט בחיי הציבור משטר של צנע, ריסון והתאפקות, כי רק בצורה כזו יש סיכוי להתגבר על המשבר הכלכלי החמור למדי.

והנה באה עירית בני־ברק והחליטה מיזמתה לתת דוגמה של אזרחות טובה, ולהכריז על חסכון בצריכת דלק וקיצוץ שיטתי בשרותי המכוניות המשרדיות, העומדות לרשות ראש־העיר וסגניו.

ההחלטה של עירית בני־ברק קצרה היא ומשכנעת:

המכוניות של הנהלת העיריה ישבתו יומיים בשבוע. כלומר, מלבד מיום המנוחה בשבת־קודש, שיום זה הונהג כיום־שבתון לא רק של העיריה בלבד אלא של העיר בני־ברק רובה ככולה, — בנוסף לכך תפסיק העיריה את אמצעי־התחבורה שלה לעוד יום באמצע השבוע.

יזמה זו נתקבלה באהדה בכל חוגי השלטון המקומי, משום שהעיריות הן הסובלות במיוחד מפאת המשבר הכספי החמור, כתוצאה מאי־העלאת המסים העירוניים על אף ההתייקרויות.

אכן, הלואי שעיריות אחרות ילכו בעקבות בני־ברק, כי יום־שבתון של התחבורה בשבת־קודש חוסך הרבה נפשות (והסטאטיסטיקה של תאונות־הדרכים בסופי־השבוע הוכיחה) וזה גם מרבה בריאות הציבור בגוף ובנפש גם יחד.

דמי החזרה מובטחים
Return Postage Guaranteed

ירושלים
JERUSALEM
שולם
P.P.
214